

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

Mgr. Filip Kuchař

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

Mgr. Filip Kuchař

Postavení přípravné třídy ve vzdělávacím systému ČR

**The position of preparatory classes
in the Czech system of education**

Bakalářská práce

Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Školský management

Vedoucí závěrečné práce: PhDr. Václav Trojan, Ph.D.

2014

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce/školitele samostatně a citoval všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 16. 06. 2014

.....

podpis

Děkuji PhDr. Václavu Trojanovi, Ph.D., vedoucímu závěrečné práce, za cenné odborné rady a připomínky při vedení mé práce. Děkuji respondentům, kteří se ochotně nejen zúčastnili šetření, ale umožnili mě poznat jejich školu a region ve kterém působí. Mé poděkování v neposlední řadě patří také rodině, která mě velice trpělivě podporovala během celého studia.

.....

podpis

ABSTRAKT:

Tématem předkládané bakalářské práce je postavení přípravné třídy ve vzdělávacím systému ČR. Její autor zároveň hledá odpovědi na otázku, zda posláním současných přípravných tříd je v souladu s jejich legislativním ukotvením ve školském zákoně. Tato práce se primárně věnuje přípravným třídám z pohledu organizačního začlenění do vzdělávacího systému našeho státu s ohledem na naplňování cílů vzdělávání. Nahlíží nejen na historii vývoje přípravných tříd v České republice, ale zároveň je i sondou do zahraničních vzdělávacích systémů. Záměrem této práce je porovnat způsoby, jakými je příprava dětí na povinnou školní docházku pojímána v České republice a v jiných zemích. Hlavním cílem této práce je předložení portréту současných přípravných tříd a rolí, které v českém vzdělávacím systému plní. Jako podklad posloužilo šetření uskutečněné mezi stranami, které mají vliv na podobu přípravných tříd: konkrétně mezi řediteli škol, zřizovateli škol a rodiči dětí, které tyto třídy navštěvují. Zde předložené výsledky průzkumu jednoznačně potvrzují, že současné přípravné třídy nenaplnují legislativní určení, pro které byly zřízeny. Přesto je jejich existence smysluplná a přínosná pro děti, které nenastoupily do 1. třídy z důvodů nezralosti a odkladu povinné školní docházky. Existence přípravných tříd zároveň zlepšuje podmínky pro kvalitní vzdělávání s ohledem na specifické potřeby konkrétního regionu.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Přípravná třída, vzdělávací politika ČR, předškolní a základní vzdělávání, sociálně znevýhodněné prostředí, vzdělávání, odložená školní docházka, sociálně a kulturně znevýhodněné prostředí, kompenzační vzdělávání, rovnost vzdělávacích příležitostí.

ABSTRACT:

The focus of the presented bachelor thesis is the position of preparatory classes in the Czech system of education. The thesis also tries to answer whether the aim of the existing preparatory classes is in accordance with their legislative anchoring in the Education Act. The work primarily focuses on preparatory classes in the view of their organizational incorporation into the system of education of the Czech Republic with respect to meeting the objectives and outcomes of education. It offers an outline of historical development of preparatory classes in the Czech Republic and a survey of foreign systems of education, all this with the intention of comparing what measures are taken in different countries to prepare children for compulsory education. The main objective of the work is to offer insight into existing preparatory classes and into their role in the Czech system of education. This is based on a survey among stakeholders responsible for the form of these preparatory classes – school administration, establisher of the school, parents of pre-school children attending these classes. The findings of the survey clearly show that the existing preparatory classes do not meet their original legislative purpose. However, they are meaningful as they represent a choice for children with deferred school attendance. They also have the potential for improvement of conditions for education with respect to the specific needs of different regions.

KEYWORDS:

Preparatory classes, education policy of the Czech Republic, pre-school and primary school education, lower socio-economical background, deferred school attendance, lower sociocultural background, compensatory education, equity in education.

Obsah

Úvod	1
 1 Na prahu mezi předškolním a základním vzděláváním.....	3
1.1 Přípravné třídy v Německu.....	3
1.1.1 Historie vzniku přípravných tříd v Německu.....	3
1.1.2 Současný stav přípravných tříd v Německu.....	3
1.1.3 Německá přípravná třída v zákonných úpravách	5
1.2 Systémové řešení přechodu na základní školu v jiných zemích.....	6
1.2.1 Finsko.....	6
1.2.2 Francie.....	7
1.2.3 USA.....	9
1.3 Přípravné třídy v České republice.....	10
1.3.1 Historie vzniku a vývoj přípravných tříd v České republice.....	10
1.4 Pět pohledů na dnešní přípravnou třídu v České republice.....	11
1.4.1 První pohled na provozně technické podmínky.....	12
1.4.2 Druhý pohled na vzdělávací podmínky.....	13
1.4.3 Třetí pohled na rozdíly mezi předškolní třídou a přípravnou třídou...	15
1.4.4 Čtvrtý pohled na místní podmínky.....	17
1.4.5 Pátý pohled na vliv médií.....	18
1.5 Právní vymezení pro přípravné třídy v českém prostředí.....	21
1.6 Kdo je a kdo není ze sociálně znevýhodněného prostředí.....	23
1.7 Přípravné třídy v České republice v zrcadle statistik.....	27
 2 Postavení přípravných tříd ve školství na Praze 7.....	29
2.1 Filozofie zavedení přípravných tříd.....	29
2.2 Vzájemná spolupráce = společné vzdělávací programy.....	30
2.3 Vzorová přípravná třída pro 21. století.....	32
2.4 Měření výsledků s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Praze 7.....	35

3	Vlastní šetření k roli přípravných tříd ve vzdělávacím systému.....	35
3.1	Nastavení parametrů šetření.....	36
3.2	S jakým cílem se přípravné třídy zřizují.....	38
3.3	Přípravné třídy očima veřejnosti.....	40
3.4	Skutečná role přípravných tříd ve vzdělávacím systému.....	43
3.5	Budoucnost PT, aneb kdyby bylo přání otcem myšlenky.....	45
3.6	Závěry z vlastního šetření.....	46
	Závěr.....	47
	Seznam použitých zdrojů.....	50
	Přílohy.....	52
	Příloha č.1: vlastní šetření „Názor zřizovatele na přípravné třídy v ZŠ“	52
	Příloha č.2: vlastní šetření „Názor ředitelů škol na přípravné třídy v ZŠ“	63
	Příloha č.3: vlastní šetření „Názor rodičů na přípravné třídy v ZŠ“	73
	Příloha č. 4: Statistická data k přípravným třídám za období 2008 – 2013.....	91

Úvod

Po celé jaro 2013 probíhala v českém prostředí po dlouhé době celospolečenská diskuze o dalším směřování vzdělávání. Iniciátory této diskuze bylo na jedné straně MŠMT jako nejvyšší státní instituce řídící vzdělání v naší zemi a na straně druhé EDUin, což „*je nezávislá organizace informující nestranně o problematice vzdělávání a podporující otevřený a věcný dialog*„¹. Během těchto diskuzí s veřejností o kritických místech našeho vzdělávacího systému a dalším směřování naší vzdělávací politiky došlo i ke společné koordinaci diskuzí obou těchto aktérů, která vyvrcholila společnou závěrečnou konferencí MŠMT a EDUinu na téma „Kvalitní výuka pro každé dítě v každé škole,“. Ta se uskutečnila v Galerii DOX dne 14.6.2013 a shrnovala veškeré poznatky vzešlé z půl roku trvající diskuze.

Dva zásadní výstupy těchto diskuzí se staly impulzem pro volbu tématu této bakalářské práce. Prvním bylo zjištění, že hlavním problémem je neexistence shody na základních pojmech mezi jednotlivými účastníky vstupujícími do procesu vzdělávací politiky, což způsobuje mnohá vzájemná nedorozumění, někdy následně i neochotu komunikovat. Druhým výstupem této celospolečenské diskuze byla shoda na faktu, že náš vzdělávací systém trpí neprostupností mezi jednotlivými vzdělávacími stupni, tedy i mezi předškolním a základním vzděláváním.

Předkládané bakalářská práce vychází ze závěrů výše popsané diskuze, tedy zabývá se jedním příkladem situace, kdy chybí shoda na základních pojmech mezi jednotlivými účastníky vstupujícími do vzdělávací politiky. Autor v práci sleduje instituci přípravných tříd a klade si otázku, zda jejich role v současné praxi odpovídá jejímu legislativnímu určení, pro které byly přípravné třídy zřízeny. Cílem práce je zhodnotit, zda přípravné třídy plní funkci, která jim je dána podle zákona, či zda plní funkce zcela odlišné.

Zjištění v této práci ukazují, že přípravné třídy při základních školách jsou typickým příkladem problému, který by bylo možné řešit, kdyby jednotliví účastníci vzdělávací politiky lépe a aktivněji komunikovali, snažili se jeden druhému porozumět a sdíleli znalosti, které ve své pozici získávají. To by jistě vedlo k efektivnějšímu využití stávajících prvků, nebo modifikování některých prvků, které vzdělávacím systémem již prošly.

Autor v práci čerpá mimo jiné z vlastních zkušeností, které získal v pozici zástupce zřizovatele těchto tříd. Od roku 2010 Městská část Praha 7 postupně zřídila v návaznosti na situaci při přechodu dětí z mateřských do základních škol tři přípravné třídy. Z pozice zástupce zřizovatele měl autor této práce příležitost zblízka sledovat pozitiva i negativa spojená s přípravnými třídami. Stal se také svědkem jejich skutečného přínosu – jak pro samotné děti, které je navštěvují, tak pro základní školy, kam tyto děti posléze odcházejí do prvních ročníků. Zjištění a zkušenosti z pozice zástupce zřizovatele autor využívá pro zhodnocení celkového přínosu přípravných tříd pro vytváření kvalitnějších podmínek našeho vzdělávacího systému. Tři existující přípravné třídy v Praze 7 zjevně prokázaly svůj přínos. I přesto je třeba se ptát, jaká je jejich skutečná role ve vzdělávacím systému České republiky a jak na tyto třídy nahlíží jednotliví aktéři, jichž se tyto třídy jakýmkoliv způsobem dotýkají.

Práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se věnuje historii vzniku přípravných tříd, a to jak v mezinárodní perspektivě, např. s ohledem na vznik těchto tříd v německých zemích, tak v perspektivě začleňování přípravných tříd do vzdělávacího systému České republiky. Veřejně dostupné informace o přípravných třídách mají možnost přímo ovlivňovat mediální obraz těchto tříd a veřejné mínění o nich, a mnohdy tak rozhodují o jejich dalším směřování. V této kapitole nebude chybět ani právní ukotvení přípravných tříd ve školském systému a jeho konfrontace s pohledy různých aktérů vzdělávací politiky.

Druhá kapitola se věnuje začleňování přípravných tříd do školského systému v Praze 7 a je reflexí praktické zkušenosti autora této práce s přípravnými třídami. Pojednává nejen o systémovém nastavení celého procesu začleňování nového prvku do školského systému Prahy 7, a tím pro ni přípravné třídy byly, ale i o projektu vytvoření vzorové přípravné třídy pro 21. století a následném odborném měření vývojových pokroků u dětí z této třídy, které Praha 7 ve spolupráci s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Praze 7 uskutečnila.

Ve třetí kapitole pak práce předkládá výsledky průzkumného šetření, které se uskutečnilo v rámci této bakalářské práce. K získání relevantních podkladů pro zjištění základního cíle této práce **„zda dnešní role přípravných tříd ve vzdělávacím systému ČR odpovídá jejich legislativnímu určení“** byla zvolena metoda kvantitativního šetření, prezentovaná dotazníkovým šetřením u zřizovatelů a ředitelů základních škol a zákonných zástupců dětí. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na tři základní otázky, které charakterizují stávající roli přípravných tříd ve vzdělávacím systému České republiky: „Jaká je dnešní role přípravných

¹ EDUin. *EDUIN* [online]. Praha: EDUin,[cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.eduin.cz/poslani/http://www.eduin.cz/poslani/>

tříd ve vzdělávacím systému ČR?“, „Prokázaly přípravné třídy ve stávající podobě své uplatnění ve vzdělávacím systému ČR?“ a „Podporuje stávající funkce přípravné třídy zkvalitňování vzdělávání v ČR?“.

1 Na prahu mezi předškolním a základním vzděláváním

1.1 Přípravné třídy v Německu

1.1.1 Historie vzniku přípravných tříd v Německu

První zmínky o Vorschule (někdy používáno i Vorklassen) pocházejí z roku 1910, kdy byly otevřeny „první přípravné třídy v Berlíně Pestalozzi – Froebel domu“². Nutno však podotknout, že v této době plnily tyto třídy funkci základní školy, která trvá v německých zemích čtyři roky a odpovídá našemu prvnímu stupni základního vzdělávání. Vorklassen byla alternativou k základní škole, trvala o rok méně, tedy tři roky, a slibovala mnohem kvalitnější přípravu žáků na střední školy. Vzdělání v tomto typu škol bylo nabízeno majetnějšími sociálními vrstvami německé společnosti. Jedinou německou zemí, která Vorklassen na svém území zakázala, byla Výmarská republika, a to z důvodu zajištění sociální rovnosti přístupu ke vzdělání.

1.1.2 Současný stav přípravných tříd v Německu

Od 70. let 20. století se začínají objevovat Vorklassen a SKG. Jejich vznik je obecně přisuzován rozsáhlé vzdělávací debatě, která v té době probíhala nejen ve spolkových zemích Německa, ale v celé tehdejší západní Evropě, jež procházela hlubokou krizí po ropném šoku a následnou krizí v mnoha hospodářských odvětvích spojenou a nezaměstnaností a stagnací životní úrovně. Bylo potřeba řešit, jak zajistit státům větší konkurenceschopnost. Jako jedna z možných cest bylo vnímáno zabezpečení vyšší vzdělanosti obyvatel. A toho mohlo být dosaženo mimo jiné co nejlepší přípravou dětí na povinnou školní docházku. Řešením se stalo zavádění přípravných tříd do vzdělávacího systému.

Vysoká autonomie jednotlivých spolkových zemí v oblasti řízení vzdělávací politiky měla vliv na to, že ačkoliv přípravné třídy spojuje jejich hlavní cíl, kterým je kvalitní příprava dětí

² WIKIPEDIA. WIKIPEDIA: *Schulkindergarten*. [online]. 12.10.2013 [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://de.wikipedia.org/wiki/Schulkindergarten>

na vstup do základní školy, jejich nastavení v systému a organizace se liší podle potřeb jednotlivých spolkových zemí. V Německu nenahližejí na období před vstupem do základní školy jako na vzdělávání, ale jako na předškolní péči. Z tohoto důvodu „systém prvotního vzdělávání v Německu nepatří do vzdělávacího systému, nýbrž do sociálního systému a systému sociální péče mládeže.“³ Z těchto rozdílných přístupů tak vznikly i dva názvy Vorklassen a SKG. Vorklassen je používán spíše ve vztahu k přípravným třídám, které provozují mateřské školy, zatímco název SKG se používá pro přípravné třídy, které jsou organizovány základními školami. Asi nejrozšířenější SKG jsou v regionu Hamburk, kde nejenže jako první v 70. letech 20. stol. vznikly, ale byly cíleně rozšiřovány. V současnosti provozuje v tomto regionu přípravnou třídu 237 základních škol z celkových 246. Celkový počet přípravných tříd v Německu, které se podařilo pro potřeby této práce dohledat, byl stav zjištěný pro školní rok 2007/08, je 2693 tříd.

Obecně se SKG třídy ve většině zemí zaměřují převážně na dorovnání školní zralosti. Přípravné třídy pomáhají dětem získat „sociální dovednosti a znalost německého jazyka, grafomotorické a kognitivní schopnosti.“⁴ Jak již bylo řečeno, oproti Vorklassen jsou SKG organizačně začleněny pod základní školy. Třídy jsou vedeny učiteli speciálně vyškolenými v oblasti sociálních kompetencí. SKG třídy se liší povolenou kapacitou, která se stanovuje dle jejich profilace a tedy předpokládané náročnosti podpory dětem. Rozsah kapacity se zpravidla pohybuje od 7 do 17 dětí. Většinou výuku zajišťuje pouze jeden pedagog, případně s pomocí asistenta. Náplň denního programu je pak založená na pestrosti a střídání her s učením, a to formou společné práce ve skupině přizpůsobené individuálním potřebám každého dítěte ve vztahu k jeho osobnosti. Rozsah týdenního programu SKG je 20 hodin a některé aktivity jako je sport, náboženství, výtvarná nebo hudební výchova, jsou nastaveny jako společné vzdělávání s žáky prvních tříd. Program SKG pak probíhá v oblastech: „*jazykového vzdělávání, přírodovědy a ochrany přírody, fyzického a motorického vývoje, sociálního učení, práce se sadami a čísly, přípravy na psaní a čtení, rytmické hudební výchovy, pohybu, umění, designu a dalších podpůrných opatření s různými a specifickými prioritami.*“⁵

³ GERMAN FEDERATION OF THE BLIND AND PARTIALLY SIGHTED. COMENIUS – Eveil. *Popis vzdělávacího systému každé země*. [online]. Céline Chabot. Berlin [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.comenius-eveil.eu/index.php?menuid=22&reporeid=31&getlang=cz>

⁴ WIKIPEDIA. *WIKIPEDIA: Vorschule*. [online]. 27.02.2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://de.wikipedia.org/wiki/Vorschule>

⁵ BROGLIE, Marianne. SKG-FORUM. *Definition des Begriffs „Schulkindergarten“*. [online]. Mönkeberg. [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.skg-forum.de/schulkindergartendefinition.htm>

1.1.3 Německá přípravná třída v zákonných úpravách

Jelikož při zavádění českých přípravných tříd byl německý systém pro MŠMT vzorem, je dobré se podívat i na zákonné podmínky, které jsou v sousedním Německu stanoveny pro přijetí do přípravných tříd. Ty se odvíjejí od ustanovení o začátku povinné školní docházky, které řeší § 64 NSchG (německého školského zákona), který obsahuje tyto tři články:

- (1) Školního věku dosáhly ty děti, které začátkem školního roku již dosáhly věku šesti let, nebo ho dosáhnou do 30. září. Děti, které jsou na začátku školního roku ještě v předškolním věku, budou přijaty do školy na žádost rodičů, a to s podmínkou, že jsou na školní docházku potřebně fyzicky a duševně připraveny a jsou dostatečně vyvinuty v sociální oblasti. Tyto děti se přijetím stávají školou povinné.
- (2) Děti školního věku, které jsou fyzicky nebo duševně nezralé, či děti natolik nedostatečně vyvinuté v sociální oblasti, že by nemohly úspěšně zvládnout výuku na základní nebo speciální škole, mohou být vráceny do mateřské školy na dobu jednoho roku. Můžou být vyzvány k absolvování „přípravné třídy“, která by byla vhodnější pro jejich rozvoj.
- (3) Aby se mohly děti s nedostatečnou znalostí německého jazyka úspěšně vzdělávat, mají povinnost účastnit se v roce před zařazením do vzdělávání „přípravných kurzů“ a to podle ustanovení Ministerstva kultury, které je zvláštním opatřením na podporu vzdělávacího jazyka. (Přípravných kurzů)⁶.

Jak je tedy vidět z článku (2), jsou Vorklassen nebo SKG určeny pro všechny děti, které prokážou nezralost k povinné školní docházce. Samozřejmě každá spolková země může v rámci své školské politiky stanovit pro své přípravné třídy nějakou profilaci, jako například v Bádensko -Württembersku, kde své SKG tematicky zaměřují na děti se zdravotním postižením.

⁶ NLQ HILDESHEIM. Fördern in Schule. *Beginn der Schulpflicht - § 64 NSchG* [online]. Bernd Westphal. Schiffdorf: 03.03.1998, 17.05.2010 [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://nibis.ni.schule.de/~infosos/schulkindergarten1.htm>

1.2 Systémové řešení přechodu na základní školu v jiných zemích

1.2.1 Finsko

Vzdělávání ve Finsku dnes patří podle studie PISA mezi nejúspěšnější vzdělávací systémy ve světě. Je založeno na filozofii, že nejvíce péče by se mělo věnovat dětem hned v prvních letech jejich vzdělávání. Předškolní vzdělávání patří stejně jako v České republice, tak i ve Finsku, do vzdělávacího systému. Finský systém přípravy je založen na třech důležitých prvcích, které, jak se domnívám, se podílejí na úspěšnosti vzdělávání v této oblasti. Prvním prvkem je nastavení požadavků na kvalitu pedagogů v předškolních zařízeních, kam přicházejí ti nejlepší pedagogové a možnost práce v předškolním zařízení je pro ně vyvrcholením pedagogické kariéry. Vytvoření podnětného prostředí je například podporováno spoluprací s vědeckými pracovišti vysokých škol, se kterými školy sdílejí všechny získané poznatky. Druhým důležitým prvkem je pak s ohledem na přírodní podmínky regionu posunutí hranice věku odchodu dítěte do základní školy na sedm let. V tomto kontextu je jistě nezajímavé se ptát, zda jsou to právě přírodní podmínky, které jsou příčinou pozdějšího začátku povinné školní docházky. Protože i v České republice, které má klimatické podmínky nesrovnatelně příznivější, řešíme vysoký počet odkladů povinné školní docházky. V našem prostředí stojí za většinou odkladů duševní nevyzrálost ovlivněná hlavně věkem dětí a jejich nepřipravenost na školní docházku převážně v socializační oblasti. Třetím důležitým prvkem je masivní veřejná podpora a propagace, která je věnována předškolní přípravě, což lze potvrdit účastí dětí v třídách předškolního vzdělávání. Ačkoliv je tato příprava dobrovolná „podle průzkumu z roku 2004 se ve Finsku na předškolní vzdělávání přihlásilo 96 % dětí, což je podle statistik nejlepší výsledek ze zemí OECD. Z toho 79 % přípravy na vstup do školy se uskutečnilo v mateřských školách a 21% ve školách základních.“⁷ Je potřeba zdůraznit, že předškolní zařízení ve Finsku jinak navštěvuje „55% dětí do 7 let“⁸, což znamená, že ačkoliv 45% rodin nevyužívá předškolní zařízení, v posledním roce před zahájením povinné školní docházky přichází do předškolních zařízení 20% dětí a dalších 21% dětí se přichází připravit do základních škol. Lze totiž předpokládat, že při podpoře předškolního vzdělávání tak, jak je

⁷ ŠORNOVÁ, Kateřina. Metodický portál RVP. *Předškolní vzdělávání ve Finsku*. [online]. 01.11.2005. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/378/predskolni-vzdelavani-ve-finsku.html>

⁸ WIKIPEDIA. *WIKIPEDIA: Vorschule*. [online]. 27.02.2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://de.wikipedia.org/wiki/Vorschule>

ve Finsku realizováno, je tato sféra vzdělávání zařazována pod základní školy tam, kde obce nemají z jakéhokoli důvodu předškolní zařízení.

Předškolní zařízení jsou rozdělena podle stáří dětí, a to na děti do tří let a na děti od tří do sedmi let. Velikost skupiny (třídy) u první kategorie je max. 12 dětí a u druhé skupiny pak max. 20 dětí. Předškolní zařízení nabízejí většinou 10 hodinový provoz, ale lze se setkat i s centry denní péče, které mají 24 hodinový provoz. Předškolní vzdělávání je většinou začleněno do předškolních zařízení, ale lze je nalézt i v základních školách. Obdobně jako v německých nebo českých přípravných třídách činí denní výuková dotace čtyři hodiny.

Od roku 2000 Finsko zavedlo rámcový vzdělávací program pro předškolní výchovu, který klade důraz na individualitu dítěte, podporu aktivního učení a vedení k pochopení významu činnosti v kolektivu. Kromě toho se zaměřuje na „obsahové celky: jazyk a vzájemné ovlivňování, matematika, etická výchova a náboženství, přírodověda a ochrana přírody, péče o zdraví, fyzický a motorický vývoj, kultura a umění.“⁹ Zde je potřeba upozornit na obsahovou shodu náplně finského předškolního programu s náplní SKG.

1.2.2 Francie

Francie reprezentuje románský vzdělávací systém, kde prostupnost mezi předškolním vzděláváním a povinnou školní docházkou je zajišťována na sebe navazujícími vzdělávacími programy, které jsou už v předškolních zařízeních realizovány jako příprava na školu. Takto je ve Francii předškolní vzdělávání všeobecně vnímáno. Obsah předškolního vzdělávání a vzdělávání v základní škole (která zde trvá do 11 let) je zpracován do kurikula rozděleného do 3 cyklů. *„První cyklus je určen pro děti ve věku 2 – 5 let. Druhý cyklus, jehož vzdělávací cíle jsem porovnával se vzdělávacími cíli v předškolním vzdělávání, je určen pro děti ve věku 5 – 8 let a tedy přesahuje z mateřských škol do základních. Vzdělávání pak děti dokončují v třetím cyklu, který trvá od 8 do 11 let věku dítěte.“*¹⁰ Toto nastavení je umožněno díky integrování základních a mateřských škol do jednoho objektu nebo do jeho těsné blízkosti. To je velmi důležité z toho důvodu, aby učitelé mohli společně v rámci obou škol spolupracovat, a aby byl pro děti zajištěn přechod mezi předškolním a základním vzděláváním v rámci

⁹ ŠORNOVÁ, Kateřina. Metodický portál RVP. *Předškolní vzdělávání ve Finsku*. [online]. 01.11.2005. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/378/predskolni-vzdelavani-ve-finsku.html>

¹⁰ Řízený rozhovor s doc. PhDr. J. Uhlířovou, CSc., zástupkyní ved. KPPG PedF UK

zmiňovaného společného vzdělávacího programu v druhém cyklu. Požadavky na učitele v předškolních zařízeních s ohledem na filozofii předškolního vzdělávání jsou pak stejné jako na učitele v základních školách. I ve Francii je předškolní vzdělávání dobrovolné a bezplatné a spadá do agendy ministerstva školství. Změna v přístupu k významu přípravy na povinnou školní docházku v raném věku dítěte byla i ve Francii spojena s hospodářskou krizí 70. let 20. stol., kdy v rámci prorodinné politiky byla v roce 1972 stanovena za hlavní cíl pro předškolní zařízení „integrace do společnosti a příprava na školu“.¹¹

Předškolní zařízení nazývaná „École maternelle“ se ve Francii zřizují pro děti ve věku zpravidla od dvou do šesti let a kapacita třídy je stanovena na 28 dětí. Průměrně je ve třídě 25 – 28 dětí. Hlavní podmínkou k přijetí dítěte do mateřské školy je, že již nepoužívá pleny. Toto pravidlo by se mohlo stát i určitou inspirací pro náš vzdělávací systém. Provoz školek je stanoven od 8.30 hod. do 17.00 hodin s tím, že od 12.00 do 13.30 hod. si rodiče obvykle vyzvedávají děti ze školky, aby jim zajistili oběd. Mateřské školy jsou připraveny i na děti ze sociálně slabších rodin, kdy si rodič nemůže vyzvednout dítě ze školky. Pro tyto děti je zabezpečeno stravování a náhradní program.

V mateřské škole procházejí děti rozdělené podle věku třemi stádii, pro které je upraven vzdělávací program přizpůsobený jejich momentálním vzdělávacím schopnostem. První dvě fáze jsou včleněny do prvního vzdělávacího cyklu. První se nazývá „Petite“ a je určena pro děti ve věku dvou až tří let a zaměřuje se na rozvoj socializace, tedy života ve skupině, a na rozvoj jazykových dovedností. Ve druhé fázi „Moyenne“, která je určena dětem ve věku tří až pěti let, je kladen důraz na první kontakt s psaným projevem a zvládnutí motoriky. Třetí fáze je již zařazena do druhého cyklu a nazývá se „Grande“. Je určena pro pěti až šestileté děti, které se zde věnují přípravě na čtení, psaní a získání základního obecného přehledu. I Francie má stanoveny hlavní cíle předškolního vzdělávání, které jsou řazeny do kompetenčních oblastí, a to: „učení se komunikačním dovednostem, učení se žít ve společnosti druhých lidí, učení ovládat se a vyjadřovat se pohybem, objevování světa a podpora představivosti, fantazie a tvořivosti.“¹² Jde tedy o pojetí velmi podobné cílům předškolního vzdělávání v již popsaných evropských vzdělávacích systémech.

¹¹ WIKIPEDIA. WIKIPEDIA: Vorschule. [online]. 27.02.2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://de.wikipedia.org/wiki/Vorschule>

¹² MORAVCOVÁ, Dana. Metodický portál RVP. *Postřehy z Francie*. [online]. 30.12.2004. Praha: Národní ústav pro vzdělávání [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/144/postrehy-z-francie.html/>

1.2.3 USA

Ve Spojených státech není předškolní vzdělávání nijak státem koncepčně řízeno. Jedinou formou kontroly je nastavení akreditačního systému, který zajišťuje základní podmínky pro vzdělávání. Tato oblast je řešena jednak privátním sektorem, který nabízí a zajišťuje v různém rozsahu a kvalitě širokou škálu soukromých předškolních programů a dále základními školami, které realizují veřejné předškolní programy. Tyto programy jsou zaměřené na předškolní děti a cílem je tyto děti si co nejlépe připravit na vstup do 1. třídy základní školy. Předškolní programy, většinou placené, navštěvuje ve Spojených státech pouze necelá polovina dětí do pěti let, zatímco přípravné třídy jsou navštěvovány takřka všemi dětmi. 100 procentní návštěvnost těchto předškolních zařízení je způsobena požadavky, které jsou stanovené pro přijetí do základní školy. Předškolní zařízení nabízejí většinou pro děti dva formáty předškolního vzdělávání: a) celodenní s učiteli s vyšší odborností, kde mimo vzdělávání probíhá i výchova, tento program je podobný náplni našich mateřských škol, jde o cenově nákladné programy a jsou navštěvovány spíše dětmi z lépe situovaných rodin a (b) formát organizačně podobný našim přípravným třídám, který je pouze v polodenním rozsahu a je zaměřen pouze na přípravu a získání kompetencí pro úspěšný start v základní škole. Mimo tyto dva formáty jsou organizovány jazykové kurzy pro děti imigrantů. Ty jsou organizovány státem, jsou většinou celodenní a nepravidelné, v návaznosti na aktuální situaci v různých regionech. Jejich cílem je vybavit jazykově děti na úrovni rodilého mluvčího. Jelikož většina předškolních zařízení je provozována soukromými mateřskými centry, zavedl stát akreditační systém obdobný akreditačnímu systému vysokých škol, kdy každý žadatel musí prokázat nejen technicky odpovídající zázemí, ale také to, že péče o děti a jejich vzdělávání bude zabezpečeno kvalifikovanými pracovníky. Jelikož předškolní programy ani v polodenním formátu nebyly některým rodičům finančně dostupné, byl v rámci zajištění rovnosti přístupu k základnímu vzdělávání v „roce 1965 založen program Head start.“¹³ V tom můžou děti ze sociálně slabých sociálních vrstev získat zdarma předškolní vzdělávání.

¹³ WIKIPEDIA. WIKIPEDIA: Vorschule. [online]. 27.02.2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://de.wikipedia.org/wiki/Vorschule>

1.3 Přípravné třídy v České republice

1.3.1 Historie vzniku a vývoj přípravných tříd v České republice

Dohledat jakoukoli informaci na MŠMT ke vzniku přípravných tříd v naší republice je nemožné, i když byly použity čtyři různé zdroje, neboť na webovém portálu je možné nalézt dokumenty pouze od roku 1999.

Zmínku o vzniku přípravných tříd jsem našel v diplomové práci zaměřené na roli přípravné třídy při vzdělávání dětí. Ta zmiňuje, že „myšlenka přípravné třídy základní školy, která by děti připravila na vstup do školy a tím usnadnila jejich přestup z hravého a pečovatelského prostředí domova či mateřské školy do prostředí plného povinností a požadavků, byla poprvé realizována ve školním roce 1993/1994.“¹⁴ Na základě této informace se lze domnívat, že inspirací pro projekt přípravných tříd se MŠMT stal německý model SKG. Při zápisu na jaře r. 1993 bylo zjištěno, že došlo ke zvýšení počtu dětí, které neprošly mateřskou školou, a to z důvodu nedostatečného zázemí v rodině. Jednalo se hlavně o děti z různých etnických skupin nebo děti imigrantů. Nešlo o žádný překvapující jev, protože k 1. 1. 1993 došlo k rozdělení ČSFR na Českou a Slovenskou republiku a s vizí lepších sociálních podmínek proběhla masivnější migrace slovenských Romů do Čech. To potvrdila i tisková zpráva MPSV, která byla v roce 1993 vydána k dopadu migrace slovenských Romů na sociální politiku České republiky. V ní se konstatovalo, že „závažnější dopad ale spatřujeme v důsledcích zatížení české romské komunity migrací slovenských členů široké rodiny a následné zhoršení jejich situace a dosaženého stupně jejich sociálního začlenění do české majoritní společnosti. Imigrace se váže především na příbuzenské vazby. Současně se často stává, že čím větší je rozdíl mezi sociálním statutem příchozích Romů ze Slovenska a sociální pozicí hostitelské rodiny v Česku, tím menší je ochota českých Romů tuto migraci akceptovat a příchozí příbuzné zabezpečovat na vrub zhoršení své sociální pozice.“¹⁵

Tento problém začaly základní školy řešit hned v roce 1993 formou prvních přípravných tříd, které, jelikož byly zakládány bez jakéhokoli statutu, byly nazývány nultými ročníky (s tímto pojmem se lze setkat i dnes). První statut získali přípravné třídy až pro školní rok 1997 – 1998, kdy MŠMT pod čj. 12 748/97-20 z 25. 6. 1997 vydalo v platnost „Statut pokusného

¹⁴ KRAMÁŘOVÁ, Petra. Role přípravné třídy základní školy ve vzdělávání. [online]. Brno, 15.12.2009. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: http://is.muni.cz/th/266527/pedf_m/. Str. 4. Diplomová práce. PedF MU, Brno. Prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.

ověřování přípravných tříd pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“. Pro následující školní rok 1998 – 1999 byl tento statut pod čj. 14169/98-22 ze dne 3. 3. 1998 MŠMT upraven a školám vymezil základní požadavky podmiňující zřízení výše uvedené přípravné třídy. Požadavky stanovovaly, že školní docházka do přípravných tříd, i když je organizovaná základní školou, není povinná. Statut neřešil ani časovou dotaci, kterou by přípravná třída měla mít, s odkazem, že časové rozvržení aktivit je vytvářeno pedagogem podle jeho potřeb a aktuální pozornosti dětí. Pokud jde o formu vzdělávání, byl kladen důraz na využívání her a prvků dramatické výchovy, která by směřovala k rozvoji verbální komunikace. Cílem přípravné třídy stanovené statutem byla systematická příprava dětí k bezproblémovému začlenění do povinné školní docházky. Jelikož se přípravné třídy z pohledu MŠMT osvědčily, byl od školního roku 1999 – 2000 tento statut přípravným třídám v rámci vyhlášení Souboru pedagogicko-organizačních informací pro základní školy, střední školy, vyšší odborné školy a školská zařízení na daný školní rok prodlužován. Od roku 2004, kdy byl schválen nový Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání), se přípravné třídy v základních školách staly pevnou součástí vzdělávacího systému České republiky, kdy byly dle § 47 určeny pro děti v posledním roce před zahájením školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné, a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Tento zákon stanovil i minimální kapacitu třídy, a ta byla 7 dětí. Dokončení procesu začleňování přípravné třídy do našeho vzdělávacího procesu proběhlo v roce 2005, kdy MŠMT vydalo **Vyhlášku č.48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky**, která v § 7 stanovila pro přípravné třídy všechny organizační náležitosti pro provoz a vzdělávání v těchto třídách.

1.4 Pět pohledů na dnešní přípravnou třídu v České republice

Organizační náležitosti pro provoz a vzdělávání v přípravné třídě jsou v současnosti stanoveny dvěma právními předpisy. Jedná se o Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) a Vyhlášku č.48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

¹⁵ MPSV ČR. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Kancelář ministra: tiskové oddělení* [online]. Hrubý, V. Praha: 19.11.2003. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/434/191103.pdf>

Zvláštním znakem problematiky přípravných tříd je nedostatek odborné literatury. Ačkoliv se zkoumá ve vzdělávání cokoli a z jakéhokoli pohledu, u přípravných tříd nejen orgány státní správy, ale i vědecké týmy nikdy nepřekročily hranici vymezenou jim zákonem. S tímto se bylo potřeba vypořádat i při vypracování této práce, kdy k přípravným třídám neexistuje takřka žádná odborná literatura a pokud byly v minulosti zpracovávány jakékoli výzkumy, byly prováděny vždy pouze v rozsahu stanoveném zákonem a zaměřeny na efektivitu pomoci dětem ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Při přípravě této práce nebyla zjištěna jediná práce, které by se zabývala opravdovou rolí přípravné třídy, jakou dnes tyto třídy plní, a možnostmi, které by mohly pro náš vzdělávací systém pro budoucnost tyto třídy mít.

Vždyť i v pedagogickém slovníku lze k přípravné třídě najít jen tuto informaci „*přípravné třídy jsou zřizovány pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí (podle zákona č. 561/2004 Sb.). V ČR byly přípravné třídy zaváděny od r. 1997. Jejich účelem je připravit děti v posledním roce před zahájením povinné škol. Docházky tak, aby se vyrovnal jejich vývoj s běžnou populací dětí. I když přípravné třídy fungují při základních školách (běžných i speciálních), jejich vzdělávací proces má charakter předškolního vzdělávání a děti do těchto tříd zařazené neplní povinnou školní docházku. Celkem je v ČR 164 přípravných tříd s 1929 žáky (stav k 30. 9. 2007). > kompenzační vzdělávání, rovnost vzdělávacích příležitostí, vzdělávání Romů.*“¹⁶ Neochota jakékoli reflexe orgánů státní správy nahlížet na role přípravných tříd v dnešním vzdělávacím systému potvrdilo i průzkumné šetření, které u zřizovatelů odhalilo jejich povědomí o existenci jiných rolí přípravných tříd, nežli stanovuje zákon. Přesto tyto orgány státní správy řídící vzdělávání mají snahu neustále prosazovat převážně pouze roli stanovenou zákonem. Abychom mohli lépe posoudit výsledky šetření, je zapotřebí seznámit se s provozními i vzdělávacími podmínkami dnešních přípravných tříd.

1.4.1 První pohled na provozně technické podmínky

Právní předpisy týkající se přípravných tříd stanovují, že přípravná třída je včleněná mezi mateřskou školu a první ročník povinné školní docházky. Docházka je nepovinná a kapacita přípravné třídy je minimálně 7 dětí a maximálně 15. I na tuto třídu se vztahuje pro zřizovatele školy možnost povolit výjimku z nejnižšího počtu dětí, žáků a studentů stanovenou tímto zákonem a prováděcím právním předpisem za předpokladu, že uhradí zvýšené výdaje na vzdělávací činnost školy, a to nad výši stanovenou krajským normativem. Rovněž tak může

¹⁶ PRŮCHA, J. a kol.: Pedagogický slovník str. 231

zřizovatel povolit výjimku z nejvyššího počtu dětí, žáků a studentů stanovenou prováděcím právním předpisem do počtu 4 dětí, žáků a studentů za předpokladu, že toto zvýšení počtu není na újmu kvalitě vzdělávací činnosti školy a jsou splněny podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví v souladu s §23, zákona 561/2004 Sb. Další organizační náležitosti pro provoz třídy jsou ve vyhlášce odvozeny od RVP pro základní školy. Jedná se především o časový rozsah vzdělávání, jež je určen počtem vyučovacích hodin stanovených RVP ZV pro první ročník (tj. v rozsahu 18-22 hodin). Pro přípravnou třídu není ale stanovena délka vyučovací hodiny. Při organizaci výuky jinak než ve vyučovacích hodinách a při akcích souvisejících s výchovně vzdělávací činností školy stanoví škola zařazování přestávek podle charakteru činností s přihlédnutím k základním fyziologickým potřebám žáků.

1.4.2 Druhý pohled na vzdělávací podmínky

Organizace vzdělávání oproti technickým podmínkám (které s ohledem na začlenění těchto tříd pod ZŠ vycházejí z požadavků na základní školy) je podmíněna RVP pro předškolní vzdělávání. Obsah vzdělávání v přípravné třídě musí vycházet z RVP PZ a vzdělávací program přípravné třídy musí být nedílnou součástí ŠVP základní školy, která třídu organizuje. Vyhláška dále stanovuje způsob hodnocení dětí učitelem. Ten má za povinnost vypracovat na konci druhého pololetí školního roku zprávu o průběhu školní přípravy dítěte v daném školním roce. Ve zprávě musí být zaznamenáno, jaké úrovně dosáhlo dítě v plnění hlavních cílů vzdělávání stanovených RVP PV. S ohledem na věk dětí, které navštěvují přípravné třídy, je škole umožněno při přípravě vzdělávacího plánu přihlížet i k podmínkám pro vzdělávání stanovené RVP ZV, zvláště podmínkám týkajících se vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním. Ty například umožňují škole odpovídajícím způsobem zabezpečit metody a formy práce, tak, aby odpovídaly věku, potřebám, zkušenostem a zájmům žáků.

Rámcové vzdělávací programy, stejně jako v některých evropských státech, jsou i v naší republice založeny na naplňování kompetencí v jednotlivých oblastech. Tyto oblasti byly navíc v roce 2012 doplněny MŠMT pod č.j. 9482/2012-22 o klíčové kompetence neboli podoblasti, které vytvořily minimální rozsah, jež by jednotlivé oblasti měly zabírat. Pro přípravnou třídu je tedy povinné vymezit vzdělávací obsah pro přípravnou třídu na základě oblastí pro předškolní vzdělávání, kterými jsou (vyňato z materiálu pro PV, č.j. MŠMT-9482/2012-22):

- dítě a jeho tělo, která pokrývá oblast biologickou a zahrnuje fyzický rozvoj, pohybovou koordinaci, jemnou motoriku, koordinaci ruky a oka, sebeobsluhu, zdraví a bezpečí

- dítě a jeho psychika pro oblast psychologickou, kterou máme ještě dále rozdělenou na podoblasti
- jazyk a řeč, kam patří výslovnost, gramatická správnost řeči, porozumění, dorozumívání a vyjadřování
- poznávací schopnosti a funkce, představivost, fantazie a myšlenkové operace, které se věnují vnímání, pozornosti, soustředění, paměti, tvořivosti, vynalézavosti, fantazii, rozlišování obrazných a grafických symbolů, grafického vyjadřování, časoprostorové orientaci, základním předmatematickým představám, početním a číselným pojmům a operacím, řešení problémů a učení
- sebepojetí, city a vůle, kde je řešeno sebevědomí, sebeuplatnění, sebeovládání a přizpůsobivost dítěte
- dítě a ten druhý pro oblast interpersonální, kam je zařazena komunikace, a to jak s dospělým, tak s dětmi, spolupráce při činnostech a sociabilita
- dítě a společnost pro oblast sociálně kulturní obsahuje společenská pravidla a návyky, zařazení do společenství, kulturu a umění
- dítě a svět pro oblast environmentální jako poslední oblast se pak zaměřuje na získávání poznatků, sociální informovanost, adaptabilitu ke změnám a vztah k životnímu prostředí.

Tabulka č. 1: Srovnání tematických oblastí vzdělávacích plánů pro děti v předškolním věku

ČR	Německo	Francie	Finsko
dítě a jeho tělo	fyzický a motorický vývoj pohybu	vyjadřovat se pohybem	péče o zdraví, fyzický a motorický vývoj
dítě a jeho psychika – jazyk a řeč – poznávací schopnosti – sebepojetí, city a vůle	jazykové vzdělávání práce se sadami a čísly příprava na psaní a čtení, rytmická a hudební výchova	učení ovládat se podpora představivosti, fantazie a tvořivosti	podpora aktivního učení jazyk matematika
dítě a ten druhý	sociální učení	učení se komunikačním dovednostem	vzájemné ovlivňování
dítě a společnost	umění, design	učení se žít ve společnosti druhých lidí	význam činnosti v kolektivu etická výchova a náboženství kultura a umění
dítě a svět	Přírodověda a ochrana přírody	objevování světa	přírodověda a ochrana přírody

Výhodou vzdělávacích programů pro přípravné třídy je možnost začlenit do tohoto vzdělávacího programu i oblasti z RVP ZV. Jak ukazuje komparativní tabulka vzdělávacích oblastí určených pro předškolní přípravu v České republice, Německu, Francii a Finsku, se kterými jsme se měli možnost setkat v předešlých kapitolách, je možné konstatovat, že bez ohledu na rozdílné systémové řešení předškolní přípravy, jsou v Evropě tyto programy založeny shodně na získávání kompetencí v určených oblastech. Tyto oblasti, i když mohou mít rozdílné názvy, si jsou svým obsahovým zaměřením velmi podobné. To znamená, že nastavení vzdělávací politiky a cílů v oblasti vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání je ve všech zemích Evropy velmi podobné a vzdělávací podmínky nejsou v jednotlivých zemích tím, co způsobuje odlišnost v předškolním vzdělávání.

1.4.3 Třetí pohled na rozdíly mezi předškolní třídou v MŠ a přípravnou třídou

Mé dítě dostalo odklad. Co teď? Kde se nejlépe připraví na povinnou školní docházku? Zůstat v mateřské škole nebo zvolit přípravnou třídu v ZŠ? Otázky, které tíží většinu rodičů. Bohužel mnohdy se pomoci nedočkají ani v samotné mateřské škole, kterou jejich dítě navštěvuje.

Tabulka č. 2: Srovnání podmínek v předškolní třídě a přípravné třídě ovlivňujících efektivitu vzdělávání

	Třída v mateřské škole	PT v základní škole
<i>kapacita třídy</i>	24 dětí + 4 (realita 28 dle tech. p.)	7 až 15 dětí + 4 (republikový pr. 12)
<i>věk</i>	od 3 do 7 let	od 5 do 7 let
<i>vzdělanost pedagoga</i>	pedagogové spíše SŠ vz.	pedagogové s VŠ spec. vz.
<i>vybavenost třídy</i>	větší množství edukační vybavenosti	nedostatečné vybavení z důvodu nedocení přínosu
<i>dispoziční uspořádání tř.</i>	třída rozdělená na hrací a výukovou část	třída rozdělená na hrací a výukovou část
<i>vzdělávací program</i>	ŠVP pro PZ	ŠVP PZ upravené o prvky ŠVP ZV

V rámci různých praxí v předškolních zařízeních jsem mohl vysledovat poměrně častou averzi mateřských škol vůči přípravným třídám (je zapotřebí upozornit, že se to týká těch MŠ, která nemají možnost s přípravnými třídami spolupracovat v rámci svého regionu), když je

vnímají jako výraz vlastního selhání při předškolní přípravě dítěte a vměšování se základních škol do jejich kompetencí připravit co nejlépe dítě na povinnou školní docházku. V čem se liší přípravné třídy od tříd v mateřských školách? Pro lepší názornost jsou hlavní oblasti, které výrazněji ovlivňují podmínky pro vzdělávání, seřazeny v tabulce č.2.

Při porovnání kapacity třídy je zapotřebí zároveň zohlednit i možné složení dětí ve třídě. Zatímco ve třídě mateřské školy můžeme mít na 28 dětí například 3 – 4 děti s nějakým vývojovým handicapem, v přípravné třídě mohou mít vývojový handicap všechny děti. Výhodou přípravné třídy je, že oproti mateřské škole, která je v současné době pod velkým tlakem rodičovské veřejnosti i zřizovatelů na zajištění co nejvyšší kapacity, má možnost mnohem snadněji regulovat počet dětí ve třídě s ohledem na jejich vývojový handicap nebo postižení. Zároveň z pozorování práce učitelů, jak v předškolní třídě mateřské školy, tak v přípravné třídě, mohu konstatovat, že lepší klima pro práci kolektivu panovalo vždy v přípravných třídách, kde je většina dětí s nějakou vývojovou poruchou, než v mateřské škole, kde takovéto děti, i když byly pouze 2 nebo 3, byly schopné práci kolektivu soustavně narušovat. To bylo potvrzeno například i ředitelem brněnské základní školy v Lidické ul., panem G. Breienem. Ten v Učitelských novinách č. 18/2008, v článku „Devátá hodina odbila, začíná další den v přípravné třídě“ svým tvrzením podporuje složení dětí v přípravných třídách oproti MŠ: „... a jednak nižší počet dětí ve třídě - jestliže mateřinky musejí dnes naplňovat třídy často až na 28 dětí, zdejší strop je na 15 dětech.“¹⁷ Kapacita je tedy ve prospěch přípravné třídy.

Věk dětí také sehrává důležitou roli, neboť je rozdíl, má-li učitel připravit program pro věkově homogenní třídu, nebo třídu, kde věkové rozmezí mezi jednotlivými dětmi přesahuje víc než dva roky. Z tohoto důvodu i věkové rozmezí je ve prospěch přípravné třídy.

Velké rozdíly pak lze nalézt v oblasti vzdělání pedagogického personálu. Zatímco v mateřských školkách se stále setkáváme u učitelek s ukončeným středoškolským pedagogickým vzděláním pro předškolní vzdělávání, učitelé přípravných tříd, které jsou součástí základních škol, jsou vybaveni nejen vysokoškolským pedagogickým vzděláním, ale v přípravných třídách se lze převážně setkat s pedagogy, kteří mají vystudovanou speciální pedagogiku. To jim umožňuje odbornější přístup při volbě vzdělávacích postupů pro děti sociálně znevýhodněné nebo s vývojovým handicapem. Proto i oblast vzdělání pedagoga svědčí ve prospěch přípravných tříd.

¹⁷ ŠVANCAR, Radmil. Učitelské noviny. *Devátá hodina odbila, začíná další den v přípravné třídě*. [online]. Praha: Učitelské noviny č.18/2008, 2008. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1088&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d>

Lepší podmínky pro vybavenost tříd edukačními i herními prvky je možné jak co do kvality, tak do kvantity, nalézt v mateřských školách. Základní školy mají obvykle oproti mateřským školám vyšší náklady spojené s provozem i zajištěním vybavenosti školy. Oblast vybavenosti tříd je tedy ve prospěch mateřských škol.

Minimální diferenci lze nalézt v dispozičním uspořádání třídy. Přípravné třídy jsou přizpůsobeny dětem předškolního věku, které již nevyžadují spánek po obědě, a tak nejsou vybaveny lůžky. Naproti tomu jsou vybaveny tak, aby poskytovaly dětem podmínky pro objevování nových aktivit, odpovídající lépe jejich věku. Přípravné třídy navíc mají výhodu v možnosti využívat edukační vybavení a prostory školy, jako jsou ICT učebny, tělocvičny, venkovní hřiště, odborné učebny apod. Pokud však zůstaneme u dispozičního uspořádání tříd, pak, jak mateřská škola, tak přípravná třída, mají v této jediné oblasti srovnatelné podmínky.

Poslední posuzovanou oblastí jsou pak vzdělávací programy. Mateřská škola musí vycházet z RVP PV, zatímco přípravná třída má určen jako výchozí podklad pro svůj vzdělávací program RVP PV. Vyhláška jí však navíc umožňuje začlenit do vzdělávacího programu i prvky s RVP ZV. Tato variabilita pak umožňuje přípravným třídám vytvořit nejen interaktivnější program, ale i lépe ho přizpůsobit na konkrétní podmínky dané přípravné třídou. I v oblasti vzdělávacích programů jsou nastavené podmínky ve prospěch přípravných tříd.

V celkovém hodnocení výše uvedených šesti oblastí, vynecháme-li oblast dispozičního uspořádání, pak přípravné třídy oproti třídám v mateřských školách jednoznačně lépe splňují (v poměru 4:1) podmínky pro vytvoření kvalitního vzdělávacího prostředí pro děti s vývojovým opožděním nebo poruchou před jejich nástupem k plnění povinné školní docházky.

1.4.4 Čtvrtý pohled na místní podmínky

Při realizaci průzkumného šetření v rámci sběru dat se mně podařilo navštívit některé přípravné třídy s odlišnými sociálně-ekonomickými podmínkami nejen v Praze, ale i v různých částech republiky, jak v Čechách, tak na Moravě. Podařilo se to díky tomu, že v některých oblastech ředitelé škol upozornili, že rodiče dětí z přípravných tříd nemají takové podmínky, které by jim umožnily vyplnit dotazník přes internet. S těmito školami bylo dohodnuto, že rodiče vyplní ručně vytištěné dotazníky, které po osobním sběru budou přepsány do internetového dotazníku. Osobní sběr dotazníků a návštěva škol a jejich přípravných tříd umožnila nad plánované výstupy dotazníkového šetření rozšířit o získání dalších dvou hodnotících prvků. Ačkoliv nebyly tyto prvky v původním šetření naplánovány,

jejich využití v celkovém hodnocení celého šetření bylo pozitivně využito k verifikaci výsledků dotazníkových šetření. Prvním hodnotícím prvkem byl přínos v získání sad dotazníků od rodičů z jedné třídy. To pomohlo vytvořit náhled, ve kterých otázkách se rodiče z jednoho prostředí shodují a v čem se odlišují, a zároveň vyhodnotit shodu i rozdílnost odpovědí rodičů podle vzdělanosti a regionů. Druhý hodnotící prvek vyplynul z osobních návštěv ve školách. Tyto návštěvy pomohly lépe pochopit sociálně – kulturní i ekonomické podmínky v regionu a jejich přímý vliv na školství v dané oblasti, ale i na formování cílů, které v jednotlivých regionech školy jejich zřízením sledovaly.

Návštěvy ve školách s odlišnými sociálně – kulturními i ekonomickými podmínkami potvrdily, jak důležité a potřebné je zabezpečení vzdělávacího systému vyšší úrovně autonomie volby vzdělávacích postupů pro jednotlivé školy a školská pracoviště. Osobními návštěvami škol bylo potvrzeno, že co škola, to zcela jiné vstupní podmínky, které jsou ovlivněny právě regionem, ve kterém se škola nachází, a které musí být zohledněny při přípravě vzdělávacího programu. Ty musejí být přizpůsobeny prostředí, ze kterého děti do přípravných tříd přicházejí. Díky tomuto zohlednění pak školy, nejenže dosahují mnohem rychleji pozitivních výsledků při přípravě dětí na povinnou školní docházku, ale umožňuje jim to pružněji komunikovat se zákonnými zástupci dětí, kteří stejně jako děti jsou ovlivňováni tímto prostředím a zároveň jsou schopni lépe prezentovat pozitivní význam přípravných tříd navenek. Důležitost zachování možnosti volby pracovní metody způsobu vzdělávání v přípravné třídě podle podmínek sociálně – kulturních a ekonomických podmínek školy byla při tomto šetření potvrzena výstupy z rodičovských dotazníků. V nich bez ohledu na stupeň vzdělání respondentů i různorodého prostředí, ze kterého pocházejí, se v drtivé většině byli schopni shodnout na primární roli, kterou přípravné třídy v našem vzdělávacím systému opravdu mají.

1.4.5 Pátý pohled na vliv médií

Obecně lze konstatovat, že mediální informovanost o přípravných třídách je minimální a nedostatečná. Obraz přípravných tříd v médiích odpovídá současné situaci. V prezentaci pozitivních přínosů přípravných tříd se velmi odlišují informace orgánů státní správy na jedné straně a odborné a rodičovské veřejnosti na straně druhé. Zatímco orgány státní správy přesvědčují veřejnost o pozitivní roli v rámci řešení úspěšné přípravy a začleňování romských dětí pro úspěšné absolvování povinné školní docházky, odborná a rodičovská veřejnost velmi

opatrně naznačuje, že tyto třídy jsou velkým přínosem pro všechny děti, které v šesti letech nenaplnují požadavky školní zralosti.

Orgány státní správy se záměrně vyhýbají jakékoli diskuzi o skutečné roli přípravných tříd. Nelze ale tvrdit, že MŠMT není informováno o skutečném fungování přípravných tříd. Už v roce 2003 realizovala výzkumnou studii: "Monitoring efektivity přípravných ročníků". Ta byla účelově zaměřená na efektivitu přípravných ročníků v přímém vztahu k romské populaci. Studie potvrdila, že přípravné třídy ve všech třech zkoumaných lokalitách byly respondenty výzkumu hodnoceny jako výrazně efektivní, ale zároveň studie konstatovala, že „zřetelně poukazují na skutečnost, že přípravné ročníky nenavštěvuje ani 50% dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.“¹⁸ Navíc jedním z výstupů studie bylo zjištění, že „romské děti mají absence až dvakrát vyšší než neromské děti se stejnými známkami. Musí tedy zřejmě existovat nějaký zvláštní důvod, proč se romské děti cítí ve škole o tolik hůře.“¹⁹ Lze tedy předpokládat, že hlavním důvodem, proč orgány státní správy nevyhledávají žádnou diskuzi na toto téma, je obava, aby nemuselo být přehodnoceno její právní ukotvení a tyto orgány pak nemusely pod tlakem různých organizací ochraňujících lidská práva vymýšlet nějaký další specializovaný program pro sociálně vyloučené. Výsledky průzkumného šetření naznačují, že rodiče z prokázaného sociálně znevýhodněného prostředí, (z nichž převážná část byla romské národnosti), nepovažují za důvod zařazení dítěte do PT sociální znevýhodnění (výjimkou byli rodiče prokazatelně ovlivňovaní terénním sociálním pracovníkem, kteří naopak svůj sociální statut zdůrazňovali), ale ani si nepřejí, aby tyto třídy do budoucna měly být určeny pouze pro sociálně znevýhodněné. Přesto v médiích je možné zaznamenat například zprávu Ministerstva vnitra ČR o stavu romských komunit za rok 2012, kde se píše, že „romští rodiče volí častěji krátkodobou přípravu v přípravných třídách, jejichž počet se zvyšuje. V roce 2012 zřídilo v ČR 209 škol 244 přípravných tříd, ve kterých se vzdělávalo 2 884 dětí. (pro srovnání, v roce 2011 zřídilo 194 škol 228 přípravných tříd, ve kterých se vzdělávalo 2800 žáků).“²⁰ Přitom pravdivý obraz většiny přípravných tříd spíše odpovídá popisu přípravné třídy z článku s názvem „Kam s předškoláky, co odrostli školce?“, který byl otištěn 8. 3. 2012 v Lidových

¹⁸ HŮLE, Daniel. Demografie. *Výzkum: Monitoring efektivity přípravných ročníků* [online]. Praha: Demografický informační portál, 23.03.2005 [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=32

¹⁹ HŮLE, Daniel. Demografie. *Výzkum: Monitoring efektivity přípravných ročníků* [online]. Praha: Demografický informační portál, 23.03.2005 [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=32

²⁰ MV ČR. Rada vlády ČR pro záležitosti rómské menšiny. *Zpráva o stavu rómské menšiny za rok 2012*. [online]. Praha: 2013 [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/rvzrm-zprava-2012-docx.aspx>

novinách a kde se píše „návštěva v pražské Základní škole Na Smetance však o ničem takovém nesvědčí. Mezi čtrnácti dětmi, které sedí u tří stolků a kreslí podle pokynů učitelky, připomínají Romky nanejvýš dvě holčičky, a to jsou Alžířanky“. „Ne, že by v naší spádové oblasti romské rodiny nežily, do vyšších tříd chodí romských dětí několik, ale kromě jediné rodiny, kde umřela maminka, nejsou sociálně znevýhodněné,“ vysvětluje ředitelka Hana Vítová. Ve skutečnosti najdete v přípravné třídě vedle Alžířanek i dítě z Anglie, z Ukrajiny a taky z Ruska. „Teď v únoru už se skoro nepozná, že v září některé děti prakticky neuměly česky“, říká jejich učitelka, speciální pedagožka Šárka Kučerová. Většinu žáků třídy tvoří však děti, které mají z různých důvodů prostě odklad školní docházky. Trénují matematickou představivost, grafomotoriku, vyjadřování, orientaci v prostoru. Je zřejmé, že povely jako „okno namalujte vpravo, knihu dolů a do posledního obdélníku kytičku“ nepomáhají jen k osvojení češtiny. Žáci musejí poznat, jak vypadá obdélník a kde je vpravo. A učí se i soustředit. Po čtvrt hodině u stolků přichází nicméně změna a děti vyjmenovávají jednotlivé části těla při hře ve stoje spojené s jednoduchým cvičením. Pokud rodiče mohou, přicházejí si pro ně v poledne, pokud ne, vyzvednou si je odpoledne v družině.²¹ Ve stejném článku pak redaktorka Lidových novin oslovila MŠMT s dotazem, zdali by nebylo vhodné změnit zákon. „Odpověď, kterou jsme dostali z ministerstva školství, vylučuje prakticky obojí: „Přípravné třídy základní školy zřizované podle § 47 školského zákona jsou určeny pouze pro děti se sociálním znevýhodněním. Přijímat jiné děti zákon v současnosti neumožňuje a ani není připravována novela v uvedeném smyslu,..."²²

Jelikož orgány státní správy zatím nehodlají vést diskuzi o současné roli přípravných tříd, nemluvě o jakémkoliv záměru změnit právní ukotvení, nedá se předpokládat ani žádná změna v prezentaci přípravných tříd jako tříd pro sociálně znevýhodněné.

Průzkumné šetření navíc prokázalo jednu velmi zajímavou skutečnost, a to, že mediální obraz přípravných tříd jako tříd pro sociálně znevýhodněné tak, jak je vytvářen orgány státní správy, nemá žádný dopad na povědomí rodičovské veřejnosti. Rodiče se o přípravných třídách dozvídají od mateřských nebo základních škol v místě svého bydliště nebo v rámci občanské komunity, ve které se pohybují. Díky tomu se dostávají k relevantním informacím o roli přípravné třídy tak, jak byla popsána v článku „Kam s předškoláky, co odrostli školce?“, ze

²¹ KVAČKOVÁ, Radka. Rodiče vítání. *Kam s předškoláky, co odrostli školce?* [online]. Praha: Lidové noviny, 08.03.2012.[cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/kam-s-predskolaky-co-odrostli-skolce/>

²² KVAČKOVÁ, Radka. Rodiče vítání. *Kam s předškoláky, co odrostli školce?* [online]. Praha: Lidové noviny, 08.03.2012.[cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/kam-s-predskolaky-co-odrostli-skolce/>

kterého bylo v této kapitole citováno. Specifickým informačním zdrojem rodičovské veřejnosti jsou terénní sociální pracovníci, kteří s rodiči dlouhodobě pracují jako se sociálně znevýhodněnými a takto jim i přípravnou třídu prezentují. Díky osobnímu sběru dotazníků bylo následně potvrzeno, že právě rodiče, se kterými pracují tito pracovníci sociálních odborů z městských úřadů, uváděli, že se ve svém okolí setkali s informací, že třídy jsou určeny pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

1.5 Právní vymezení pro přípravné třídy v českém prostředí

V roce 2004 se český vzdělávací systém dočkal nového Zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č. 561/2004 Sb. (dále zkráceně školský zákon). Tento právní dokument, který nabyl účinnosti k 1. 1. 2005, přinesl změnu i v oblasti péče o děti, jejichž vzdělávací schopnosti nejsou na takové úrovni, které by jim umožňovaly projít běžným vzdělávacím systémem bez pomoci, ať z pohledu jejich vývojového handicapu nebo prostředí, ve kterém vyrůstají, a má na jejich vývoj negativní vliv. Tento školský zákon se snaží o zásadní systémovou změnu v přístupu k těmto dětem v rámci jejich plnění povinné školní docházky. Přichází s rozšířením o skupiny dětí s tzv. speciálními vzdělávacími potřebami a o děti sociálně znevýhodněné, kterým by měla být příprava na vstup do školy umožněna formou nových opatření, mezi kterými byla zavedena i přípravná třída.

Ukotvení „Přípravné třídy základní školy“ do školského zákona 561/2004 Sb., bylo zařazeno pod § 47 ve znění:

- 1) Obec, svazek obcí nebo kraj mohou se souhlasem krajského úřadu zřizovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí.
- 2) O zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, které k žádosti přiloží zákonný zástupce. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.

Výše zmíněný zákon byl následně doplněn o vyhlášku č.48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, která v § 7 doplňuje zákonný

předpis o nastavení provozně – vzdělávacích podmínek pro přípravnou třídu, a to ve znění následujících článků:

- (1) Nejvyšší počet dětí v přípravné třídě je 15.
- (2) Ředitel školy může vyřadit dítě z přípravné třídy:
 - a) na žádost zákonného zástupce dítěte,
 - b) po předchozím prokazatelném písemném upozornění zákonného zástupce dítěte, jestliže dítě bez omluvy zákonným zástupcem dítěte do přípravné třídy nejméně jeden měsíc nepřetržitě nedochází, nebo
 - c) po předchozím prokazatelném písemném upozornění zákonného zástupce dítěte, jestliže počet zameškaných dní bez omluvy zákonným zástupcem dítěte překročí 30 dní ve školním roce.
- (3) Ředitel přihlédne před rozhodnutím o vyřazení dítěte z přípravné třídy vždy k zájmu dítěte.
- (4) Obsah vzdělávání se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a je součástí školního vzdělávacího programu.
- (5) Časový rozsah vzdělávání je určen počtem vyučovacích hodin stanovených Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání pro první ročník.
- (6) Učitel přípravné třídy vypracuje na konci druhého pololetí školního roku zprávu o průběhu předškolní přípravy dítěte v daném školním roce. Zpráva obsahuje vyjádření o dosažené úrovni hlavních cílů vzdělávání ve struktuře vymezené Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Dále zpráva obsahuje:
 - a) vyjádření speciálních vzdělávacích potřeb, předpokládaných schopností, nadání a zájmů dítěte,
 - b) případné doporučení pro přípravu individuálního vzdělávacího plánu pro vzdělávání dítěte v dalším období,
 - c) další doporučení pro vzdělávání dítěte.
- (7) Zprávu podle odstavce 6 předá škola na konci druhého pololetí školního roku zákonnému zástupci dítěte a škole, ve které bude dítě plnit povinnou školní docházku, pokud se nejedná o školu, ve které bylo dítě zařazeno do přípravné třídy. Zároveň se zpráva stává součástí dokumentace školy.

Na závěr je potřeba upozornit na právní výklad MŠMT, sekce legislativy a práva ze dne 24. 8. 2009 pod č. j. 5 236/2009-14, týkající se stanovení sociálního statutu dítěte pro jeho přijetí do přípravné třídy pedagogicko-psychologickými poradnami.²³

1.6 Kdo je a kdo není ze sociálně znevýhodněného prostředí

„Děti sociálně znevýhodněné“ je legislativní termín, který se v naší republice používá jako kritérium pro přijetí do přípravné třídy. V našem vzdělávacím systému se lze ještě setkat s pojmem „děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“, který doprovázel přípravné třídy v době jejich pokusného ověřování. U obou termínů je potřeba konstatovat, že jsou velmi nešťastně formulované a v evropském vzdělávacím prostředí zcela ojedinělé. Navíc i v našem českém prostředí jsou pro rodičovskou veřejnost tyto termíny neuchopitelné a mnohdy i překážkou při rozhodování o umístění dítěte do přípravné třídy. Bohužel je nutno přiznat, že kritika je mnohdy oprávněná, neboť podstata a chápání tohoto termínu se neustále do dnešní doby odvíjí ze závěrů, které byly učiněny k této problematice už na začátku 20. stol. Už v této době se *„problémy mládeže se sociálním znevýhodněním se staly předmětem zájmu pedagogů již na počátku 20. století. Děti, které se musely věnovat výdělečné práci, v důsledku chudoby rodin, měly ztíženou možnost vzdělávání. Podle průzkumu z roku 1907 (F. Houser "Výdělečná práce školních dětí") 79 % z těchto dětí opakovalo některý ročník školy během povinného vzdělávání, zejména v měšťanské škole. Problematiku sociálně znevýhodněných dětí rozvinul brněnský sociolog I. A. Bláha (monografie "Dítě a prostředí" z r. 1933). V ekonomických a sociokulturních faktorech rodin rozpoznával příčiny zaostávání dětí za vrstevníky, kteří vyrůstali v příznivějších podmínkách. Po roce 1948 se na tyto průzkumy nenavázalo. Vládnoucí Komunistická strana razila teze o vyrovnaní sociálních a vzdělanostních rozdílů. Přitom byli učitelé pobízeni k tomu, aby individuálně přistupovali k dětem z dělnických rodin, takže problém sociálních nerovností ve vzdělávání reálně existoval. Koncem 60. let 20. století byly publikovány výzkumy sociálních podmínek života a vzdělání dětí tehdejší ZDŠ (prováděný týmem pedagogů a psychologů PedF v Českých Budějovicích). Zjistilo se, že průměrný prospěch dětí byl diametrálně odlišný v závislosti na sociálním původu. Děti z rodin dělníků měly výrazně horší prospěch oproti dětem z rodin úředníků a intelligence. (Průcha,*

²³ RADA APPPP. Asociace pracovníků pedagogicko – psychologických poraden. *Žádost o právní výklad.* [online]. Praha: MŠMT ČR, sekce legislativy a práva, zn. 5 236/2009-14, 24.08.2009[cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: <http://www.apppp.cz/documents/zadost.pdf>

2009).“²⁴ Zajímavostí je, že ačkoli se v dnešní době souvislostmi mezi sociálním znevýhodněním mládeže a jejich vzděláváním zabývají více sociologové než pedagogové, (což může odrážet, dle mé domněnky, dopady řízení MŠMT směrem k jeho výzkumným organizacím), nelze zaznamenat změnu hodnot v chápání sociálního znevýhodnění ve vztahu ke změnám ve společnosti, která se přeměňuje do globální podoby.

Lze opravdu přistoupit na dodnes předkládané legislativou specifikované typy sociálního znevýhodnění, které jsou nejvíce charakterizovány: „*nízkým stupněm vzdělání rodičů a rodinných příslušníků, neúplnou rodinou, nízkým příjmem jednoho člena rodiny, nízkým profesním postavením členů rodiny včetně nezaměstnanosti, nízkou úrovní bydlení nebo menšinovým původem*“²⁵

Na základě vlastní pedagogické praxe mohu potvrdit, že v dnešní době vzhledem k transformaci do globální společnosti lze pozorovat jak „*moderní společnost, jež nahradila pevně stmelené komunity a společenství, které dříve určovaly pravidla ochrany a dohlížely na jejich dodržování, žije na pohyblivých píscích nepředvídatelnosti*“.²⁶ Tato atmosféra se odráží ve vzorcích chování a jednání nejen v rodinách, které patří do slabší sociální vrstvy, ale „*nový, globální kapitalismus všemi prostředky mobilizuje v lidech pocit hluboké neuspokojenosti, nedostatečnosti a nenaplněnosti*“²⁷ a ovlivňuje tyto vzorce i u ostatních, lépe situovaných sociálních vrstev.

Dnešní společnost tak stojí před vypořádáním se s jevy, které přináší globální civilizace tím, že „*likviduje lidskou identitu tím, že ji globalizuje, že vytváří model unifikovaného člověka*“²⁸ a zároveň „*růst konkurence a soutěživosti, důraz na individualismus a hédonismus vede ke vzniku tzv. permisivní společnosti, která přestává rozlišovat mezi dobrem a zlem*“.²⁹ Pokud

²⁴ GOŠOVÁ, Věra. Metodický portál RVP. *Sociálně znevýhodněný žák*. [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 06.07.2011. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Soci%C3%A1ln%C4%9B_znev%C3%BD_hodn%C4%9Bn%C3%BD_%C5%BE%C3%A1k

²⁵ GOŠOVÁ, Věra. Metodický portál RVP. *Sociálně znevýhodněný žák*. [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 06.07.2011. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Soci%C3%A1ln%C4%9B_znev%C3%BD_hodn%C4%9Bn%C3%BD_%C5%BE%C3%A1k

²⁶ BAUMAN, Z.: Tekuté časy. Praha 2008, str. 59

²⁷ MEZŘICKÝ, V.(ed.): Globalizace. Praha 2003, příspěvek M. Petruska: Sociální souvislosti globalizace) str. 104

²⁸ MEZŘICKÝ, V.(ed.): Globalizace. Praha 2003, příspěvek M. Petruska: Sociální souvislosti globalizace) str. 105

²⁹ MEZŘICKÝ, V.(ed.): Globalizace. Praha 2003, příspěvek M. Petruska: Sociální souvislosti globalizace) str. 105

tedy tyto prognózy předních sociologů promítneme do významu termínu „sociokulturní prostředí“, tak, jak je charakterizováno v pedagogickém slovníku, tedy, že se jedná o „prostředí života určité sociální skupiny, se specifickými charakteristikami její kultury, a že jde o důležitou determinantu vzdělávacích procesů, zvl. v případě sociokulturního prostředí rodiny, v níž se rozvíjí dítě ještě před zahájením povinné škol. docházky,“³⁰ lze dospět k tvrzení, že sociálně znevýhodněné prostředí se dnes týká dětí ze všech sociálních vrstev společnosti a pak je používání tohoto kritéria pro zařazení do přípravných tříd pro dnešní dobu nevyužitelné. Naopak by se mohlo dostat do konfliktu s ustanovením Listiny lidských práv, v hlavě 4., článku 33., bodě 1. „Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon“, a v bodě 2. „Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách...“³¹

Současná situace v našem vzdělávacím systému pak jasně dokazuje již zmiňovaný rozpor mezi vnímáním této situace nejvyšším řídícím orgánem vzdělávání a tvůrcem zákonů MŠMT a přístupem zřizovatelů a ředitelů škol, kteří mají okamžitou zpětnou vazbu na sociální vývoj ve společnosti, což prokázaly i výsledky šetření této práce. Proto se lze setkat s názory odborné pedagogické veřejnosti, že podmínka sociálně znevýhodněného prostředí pro zařazování do přípravných tříd je z dnešního pohledu na potřeby dětí „sice omezující, zároveň ale i dost gumová. Ostatně za znevýhodnění lze při troše dobré vůle považovat třeba i skutečnost, že by na podzim narozené šestileté dítě mělo trávit čas v mateřské škole s dětmi mladšími, které je tak brzdí,“³² jak nezastírá ředitelka pražské základní školy Na Smetance. „Ještě dál jde ve výkladu termínu „sociálně znevýhodněné dítě“ vedoucí jihlavského odboru školství Tomáš Koukal. V jeho interpretaci to může být i nadprůměrně inteligentní dítě mladší šesti let, které nemá možnost rozvíjet se adekvátně. V Jihlavě by nejradši příští rok ke dvěma dosavadním přípravným třídám přidali dalších šest, přičemž by si dovedli představit, že by vedle tříd pro skutečně sociálně znevýhodněné byly i třídy pro děti s odkladem školní

³⁰ PRŮCHA, J. a kol.: Pedagogický slovník str. 273

³¹ GOŠOVÁ, Věra. Metodický portál RVP. *Sociálně znevýhodněný žák*. [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 06.07.2011. [cit. 2014-04-30]. Dostupný na WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Soci%C3%A1ln%C4%9B_znev%C3%BD_hodn%C4%9Bn%C3%BD_%C5%BE%C3%A1k

³² KVAČKOVÁ, Radka. Rodiče vítání. Kam s předškoláky, co odrostli školce? [online]. Praha: Lidové noviny, 08.03.2012.[cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/kam-s-predskolaky-co-odrostli-skolce/>

*docházky z jiných důvodů. Zájem prý projevila skoro stovka rodičů dětí s odkladem školní docházky.*³³

Na druhé straně se pak lze setkat s tvrdošíjným a zkosnatělým pohledem MŠMT, kdy na dotaz možnosti překvalifikovat znění ustanovení zákona v této oblasti, jakoukoliv změnu vylučují: „*Přípravné třídy základní školy zřizované podle § 47 školského zákona jsou určeny pouze pro děti se sociálním znevýhodněním. Přijímat jiné děti zákon v současnosti neumožňuje a ani není připravována novela v uvedeném smyslu.*“³⁴ Zde je potřeba upozornit na dvě zajímavé skutečnosti. Jednou je neschopnost MŠMT si vyhodnotit pozitivní přínos, který by odstranění tohoto omezení ze zákona mělo nejen pro samotné zkvalitnění vzdělávání dětí, ale napomohlo by i v řešení větší provázanosti mezi předškolním a základním vzdělávacím stupněm. Druhým překvapivým faktem je, že MŠMT nerespektuje nutnost snižování nákladů ve vzdělávacím systému a nevnímá argumenty ekonomické výhodnosti provozování přípravných tříd oproti třídám v mateřských školách (jak potvrzuje ředitel odboru financování ministerstva školství Vlastimil Finke, který „*má dokonce zato, že dítě v přípravné třídě základní školy přijde stát (prostřednictvím kraje) o něco levněji už proto, že tam tráví kratší dobu,*“³⁵). Ani tato skutečnost nepřiměla MŠMT k zamyšlení se nad možností zákonné úpravy určení přípravných tříd.

Jak vyplývá z výsledků šetření v této práci, dnešní rodiče nechápou pojem sociokulturně znevýhodněné prostředí. Šetřením bylo prokázáno, že poslání a přínos přípravných tříd vnímají rodiče tak, jak je prezentováno samotnými školami, které jsou pro ně jediným informačním médiem. Tím byla potvrzena i určitá tabuizace tohoto tématu orgány státní správy.

Závěrem si lze připomenout závěry z Expertního panelu PRIORITY 2030, které v sociálních a kulturních výzvách české společnosti potvrdily, že „*Českou společnost čekají globální integrační tendence. Budou spojeny na jedné straně s adaptačními nároky, na straně druhé budou vyžadovat kreativní reflexi právě v těchto oblastech, včetně reflexe filosofické a*

³³ KVAČKOVÁ, Radka. Rodiče vítání. Kam s předškoláky, co odrostli školce? [online]. Praha: Lidové noviny, 08.03.2012.[cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/kam-s-predskolaky-co-odrostli-skolce/>

³⁴ KVAČKOVÁ, Radka. Rodiče vítání. Kam s předškoláky, co odrostli školce? [online]. Praha: Lidové noviny, 08.03.2012.[cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/kam-s-predskolaky-co-odrostli-skolce/>

³⁵ KVAČKOVÁ, Radka. Rodiče vítání. Kam s předškoláky, co odrostli školce? [online]. Praha: Lidové noviny, 08.03.2012.[cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/kam-s-predskolaky-co-odrostli-skolce/>

*historické a také reflexe domácích sociokulturních tradic. Přestože je ČR v současnosti silně integrovaná do globálního ekonom. systému, jde o integraci do značné míry nerovnou a významnými změnami prochází rodina a její základní funkce. Hodnotová proměna společnosti, růst pracovních a volnočasových příležitostí se odrazily v pluralizaci životních stylů, oslabování rodinných struktur a rostoucí atomizaci společnosti.*³⁶ Z tohoto závěru vyplývá, a lze to vnímat i jako verifikaci dosavadních zjištění, že s ohledem na globální integrační tendence by mělo dojít buď k úplnému odstranění pojmu sociálního znevýhodnění jako předpokladu pro přijetí k docházce do přípravné třídy, nebo k přesnějšimu definování toho, jakých všech oblastí se sociální znevýhodnění může týkat. S ohledem na výše zmíněné integrační tendence se tak může sociální znevýhodnění při určitém souběhu životních situací dotknout kohokoli ve společnosti bez ohledu na sociální statut jeho rodiny.

1.7 Přípravné třídy v České republice v zrcadle statistik

Jak to vůbec vypadá s přípravnými třídami v českém vzdělávacím systému z pohledu jejich četnosti, nám mohou napovědět statistiky, které na stránkách <http://sberdat.uiv.cz/rozcestnik/> zveřejňuje Analyticko-statistický odbor MŠMT. Zde lze vypočítat několik zajímavostí. První je dostupnost informací o přípravných třídách, které jsou k dispozici od školního roku 2008 – 2009. Statistická data k přípravným třídám za posledních pět let, tedy do 30. 8. 2013, jsou uvedeny v příloze č. 2 této práce.

I zde se lze setkat s nebezpečně zavádějícím prezentováním dat jejich sběratelem, kdy v roce 2008 ředitelka odboru předškolního a základního vzdělávání ministerstva školství Jiřina Tichá ČTK sdělila: „poznatky (z přípravných tříd) jsou maximálně kladné. Je to velký přínos pro nastartování vstupu do školy pro romské děti. Domníváme se, že by přípravných tříd mělo být ještě daleko více.“³⁷

Na druhou stranu v té době predikovala, že „by těchto tříd měly být zhruba tři stovky,“³⁸ čímž se ve svém odhadu velmi přiblížila současnému stavu, kdy v České republice máme 282 tříd.

³⁶ POTUČEK, Martin. Martin Potuček. *Závěrečná zpráva expertního panelu: Sociální a kulturní výzvy české* [online]. Prof. PhDr. Ladislav Rabušic, Csc., PhDr. Pavel Baran, Csc., Mgr. Lenka Hebáková, Mgr. David Marek. Praha: Priority 2030, 22.12.2011. [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_rubberdoc&view=doc&id=442&format=raw

³⁷ ROMEA O.S. Romea.cz. *Zpravodajství* [online]. Praha: 17.03.2008. [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/v-cr-funguje-164-pripravných-trid-pro-romské-deti-pribyva-jich>

³⁸ ROMEA O.S. Romea.cz. *Zpravodajství* [online]. Praha: 17.03.2008. [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/v-cr-funguje-164-pripravných-trid-pro-romské-deti-pribyva-jich>

Zajímavé statistické členění, které by lépe verifikovalo cíle této práce, bylo bohužel provedeno pouze u nejstaršího výkazu z roku 2008, kde bylo možné sledovat poměr ve zřizování přípravných tříd zvlášť u běžných škol a u škol speciálních. Poměr v tomto roce byl u dětí takřka 3:1 (ačkoliv na třídy to bylo 121 ku 45 třídám, u dětí to bylo 1507:521) ve prospěch běžných škol. Pokud by statistiky pokračovaly i v následujících letech, lze předpokládat, že poměr ve prospěch běžných základních škol by se zvyšoval.

Dalším základním ukazatelem, který lze brát jako vypovídající prvek o úspěšnosti tohoto segmentu vzdělávání, je nárůst počtu zřizování těchto tříd - ze 166 tříd k 1. 9. 2008 se jejich počet k 1. 9. 2012 navýšil na 282 tříd a u dětí to bylo z 2028 na 3480, což je za pět let takřka 40% nárůst. Pokud budeme sledovat vývoj v jednotlivých regionech, lze konstatovat, že největší nárůst zaznamenal Plzeňský kraj, kde z 2 tříd mají dnes 13 tříd, tedy 85% nárůst, následuje Praha, kde z 16 tříd je dnes 59 tříd a v pořadí další Středočeský kraj má nyní 14 tříd z původních 4. Lze konstatovat, že největší nárůst lze pozorovat u ekonomicky silných krajů. Přes neustálý nárůst přípravných tříd v ČR je ovšem potřeba si všimnout určité ustálenosti v krajích Moravskoslezském a Zlínském, a vývoje v sociálně velmi problémovém Ústeckém kraji, kde z 63 tříd v roce 2008 navýšili počet tříd na 87 v roce 2010, ale od té doby naopak zaznamenávají pokles na dnešních 81 tříd. Jedná se o kraje s nižší sociální úrovní, a přesto u nich nedochází k nárůstu tříd v souladu s republikovým průměrem. Je možné tedy předpokládat, že se v naší společnosti mění jednak pohled na paradigma pojmu „sociálně znevýhodněné prostředí“ i na poslání přípravných tříd. Tyto závěry jsem si mohl i verifikovat v rámci šetření. Pokud se mně podařilo zkontaktovat se školou, která ukončila činnost přípravné třídy, jednalo se vždy o třídy, které byly zřízeny v důsledku řešení přípravy romských dětí na školní docházku, kdy tyto děti neprošly systémem předškolního vzdělávání. Důvod k ukončení činnosti přípravné třídy pak byl způsoben úbytkem těchto dětí, kdy většinou došlo ke změně místních sociálních podmínek, které měly za následek migraci Romů, a ve dvou případech byl zaznamenán úbytek dětí vlivem změny terénního pracovníka, který již tuto sociální skupinu obyvatel neuměl přesvědčit k zapsání dětí do přípravných tříd. Také důležitost terénních pracovníků byla v rámci šetření potvrzena v rámci odpovědí rodičů, který dotazník odevzdávali přes školu v tištěné podobě.

2 Postavení přípravných tříd ve školství na Praze 7

V Praze 7 byly od školního roku 2010 – 2011 zřízeny a do dnešního dne jsou provozovány tři přípravné třídy. Jejich zavedení je zřizovatelem společně se školami od začátku systematicky řízeno a vyhodnocováno. Způsobu nastavení tohoto systému bude věnována následující kapitola.

2.1 Filozofie zavedení přípravných tříd

Impulem zřízení první přípravné třídy v Praze 7 byl enormní nárůst počtu dětí s odkladem povinné školní docházky, který se stal společenským jevem nejen v celé naší republice, ale i v Praze 7, kde při zápisech v roce 2009 bylo zaevidováno 13% odkladů, což činilo 41 dětí. Tato skutečnost nejenže negativně ovlivnila kapacitu v mateřských školách, ale hlavně jsme si položili s řediteli všech našich škol otázku, proč nám stoupá počet dětí, které nejsou připraveny na vstup do základní školy, a to i přesto, že v této součásti rozšířené centrální části města došlo k úbytku obyvatelstva sociálně slabších vrstev v důsledku přeměny dřívější dělnické části dolních Holešovic (bývalá jatka, Tesla Holešovice, nákladní nádraží a přístav, Měšťanský pivovar) na rezidenční čtvrť. Jako první krok jsme provedli šetření, jaké důvody stály za odklady školní docházky. Zjistili jsme, že u 1/3 dětí se jedná o snahu rodičů dětem prodloužit „mládí“ v mateřské škole a sobě oddálit povinnost věnovat se dítěti při jeho vzdělávání. V roce 2009 navíc díky nejasnému znění zákonného předpisu děti s odkladem mohly využívat další rok bezplatné docházky do mateřské školy. Zbývajících 2/3 dětí se potýkaly s jazykovým znevýhodněním (dětí cizinců), s grafomotorickými obtížemi, se sníženou koncentrací pozornosti, s logopedickými obtížemi, s poruchou koordinace pohybu a se zrakovou či sluchovou vadou, případně s jiným zdravotním oslabením nebo znevýhodněním.

Druhým krokem bylo vydefinování si, zdali tyto důvody, které stály za odkladem povinné školní docházky, byly způsobeny sociálním prostředím dětí. Jelikož jsme na sociální prostředí nahlíželi v souladu s definicí z pedagogického slovníku, tedy „*že jde o důležitou determinantu vzdělávacích procesů, zvl. v případě sociokulturního prostředí rodiny, v níž se rozvíjí dítě ještě před zahájením povinné školní docházky,*“³⁹ pak většina problémů dětí pramenila z nedostatečné rodičovské péče. Došli jsme proto k závěru, že tyto děti splňují podmínku sociálně znevýhodněného prostředí.

³⁹ PRŮCHA, J. a kol.: Pedagogický slovník str. 273

Naším třetím a posledním krokem byla identifikace sociálního statutu rodin dětí s odklady. Zde bylo zjištěno, že necelá ½ dětí s odkladem, tedy 18 dětí z celkových 41 pochází nikoli z rodin sociálně slabších, ale naopak, že se jedná o děti ze středních a vyšších sociálních vrstev. Zde se nám potvrdily prognózy odborníků, kteří předpovídali, že s transformací na globální společnost bude probíhat i hodnotová přeměna v rodinách v ovzduší nejistoty a strachu. Právě tyto obavy stojí za trávením nepřiměřeného času rodičů v zaměstnání na úkor času stráveného společně se svými dětmi, kdy nedostatek osobní přítomnosti a péče dětem je rodiči vykupován hodnotnými dárky.

Toto celé šetření nás přesvědčilo o otevření první přípravné třídy od roku 2010 v ZŠ Tusarova. Hlavním důvodem volby této školy byl fakt, že v její spádové oblasti se nacházelo nejvíce dětí s odkladem. Tato třída se už během prvního pololetí osvědčila a prokázala svůj pozitivní přínos pro přípravu dětí k nástupu do první třídy. Při zápisech v roce 2010 došlo k poklesu dětí s odklady na 7% (tj. celkem 20 dětí), kdy vlivem zákonného upřesnění bezplatné docházky v posledním roce předškolního vzdělávání o odklad již nežádali rodiče se snahou dětem prodloužit „mládí“. Při zápisech v roce 2012 ale začal opět růst počet dětí s odkladem, tentokrát dosáhl na hranici 20%, což znamenalo 59 dětí. Proto jsme se rozhodli otevřít další přípravnou třídu. Ta byla otevřena na druhé straně městské části v ZŠ Korunovační. Jelikož tato základní škola se dlouhodobě úspěšně věnuje integracím žáků s různými handicapy podle severského vzoru, bylo rozhodnuto, že tato přípravná třída bude vybudována jako vzorová třída pro přípravu dětí na povinnou školní docházku pro 21. stol. Vzhledem k tomu, že po otevření této druhé přípravné třídy nebyla uspokojena poptávka rodičů po této vzdělávací službě, došlo v roce 2013 k otevření třetí přípravné třídy v ZŠ T. G. M. Ta byla zatím poslední a doposud všechny dostatečně pokrývají potřeby MČ Praha 7 pro zajišťování prohlubování návyků sebeobsluhy a hygieny, rozvoj sociálních a komunikačních dovedností, utváření hrubé i jemné motoriky, cvičení soustředění a naslouchání, utváření základních matematických představ, orientace v čase a v prostoru a podpory estetického projevu u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

2.2 Vzájemná spolupráce = společné vzdělávací programy

Jedním z cílů budování přípravných tříd v Praze 7 bylo dosažení jejich maximální efektivity při vzdělávání. Proto hned od roku 2010 probíhaly v rámci ředitelských porad společné porady k rozvoji přípravných tříd. V roce 2012 začala užší spolupráce mezi ZŠ Tusarova a ZŠ Korunovační, kdy došlo ke spolupráci na přípravě ŠVP pro druhou přípravnou třídu. To samé

se následně opakovalo v roce 2013, kdy zase ZŠ Tusarova a ZŠ Korunovační úzce spolupracovaly na přípravě otevření třetí přípravné třídy a jejího ŠVP pro ZŠ T. G. M. Od roku 2013 začaly tyto tři základní školy společně sdílet znalosti a zkušenosti s výukou v přípravných třídách a společně koordinovaly zápisy do přípravných tříd.

Obrázek 1: Setkání učitelů přípravných tříd v ZŠ Korunovační⁴⁰

Díky tomuto systému byla příprava na základní povinnou docházku ve všech našich přípravných třídách v Praze 7 postavena na stejných základech. Rovněž výstupy o smyslu a přínosu přípravné třídy jsou směrem k veřejnosti jednotné a díky společnému sdílení poznatků a zkušeností mezi jednotlivými školami dochází i k rychlejšímu posunu všech tříd ve zvyšování efektivity a zkvalitňování vzdělávacího programu.

V letošním roce v rámci začleňování nových systémových prvků do řízení vzdělávací politiky Prahy 7, od kterých je očekáváno zvýšení dynamiky zkvalitňování a modernizace nabízených vzdělávacích programů našich základních a mateřských škol, byly mimo jiné zavedeny meziškolní „kulaté stoly“, které umožňují našim učitelům v rámci svého vyučovacího předmětu společně sdílet své znalosti a poznatky a podělit se o ně s učiteli z jiných škol. Přípravné třídy byly s ohledem na jejich malý počet průkopníkem v rozšíření těchto našich „kulatých stolů“ i mimo Prahu 7 a tak se tyto akce staly v současnosti místem setkání všech aktivních učitelů pražských přípravných tříd.

⁴⁰ KUCHAR, Filip. *KS učitelů PT v ZŠ Korunovační dne 10.06.2014* [fotografie]. Osobní archív autora.

2.3 Vzorová přípravná třída pro 21. století

Praha 7 se v rámci svého systematického hledání prvků, kterými by bylo možné dosáhnout lepších podmínek pro přípravu dětí v přípravných třídách, v roce 2012 rozhodla, že v připravované přípravné třídě v ZŠ Korunovační vytvoří zcela ojedinělé podnětné prostředí pro děti, vytvoří vzorové pracoviště, které bude mít ambici stát se vzorovým pracovištěm pro oblast předškolní přípravy 21. století.

Základem pro toto pracoviště se stalo jeho vybavení mobiliářem známým pod názvem Program 344. Pod tímto názvem se skrývá patentovaný nábytkový mobiliář se základními prvky, které umožňují koncepční uspořádání a jeho funkční rozdělení pro pedagogy a děti v hernách i ve třídách. Děti pak pod vedením učitelek pracují v rámci svých vzdělávacích programů s tímto nábytkovým systémem. Ten díky svým funkcím umožňuje společné propojení všech systémových a koncepčních prvků mobiliáře s pedagogickým působením, metodami a formami práce ve třídě. Vhodnost volby tohoto mobiliáře pro vybavení přípravné třídy byla konzultována s ředitelkou ZŠ pro zrakově postižené v Praze 2, nám. Míru 19, paní Mgr. M. Molotovou, která zkoumala možnost začlenění tohoto mobiliáře do spektra forem pedagogického působení. U programu 344 ocenila jeho několik předností. Jednou z nich bylo **logické a přehledné uspořádání hraček a pomůcek**, o kterém řekla, že, „*jak dětem při práci vyhovuje přehledné řešení prostoru, dostatek místa pro jejich výrobky a pomůcky a možnost současné práce na nich. Líbí se jí, že je nemusejí po dokončení práce „zbourat“, ale mohou je bez újmy přenést na místo určené pro výstavu. Logické a přehledné uspořádání pomůcek a hraček v dětech fyziologicky probouzí smysl pro systematickou práci, směřuje je k činnosti po dílčích krocích, ukazuje a napovídá jim, s čím dále pracovat. Zároveň v nich podporuje tvořivost a fantazii.*“ Další přínos vysledovala ve zlepšování se dětí v oblasti percepce, kognice a motorice při práci v programu 344.

Paní Molotová konstatovala, že je velmi důležité, „*aby byl vývoj jednotlivých funkcí nervové soustavy rovnoměrný, harmonický, aby dítě bylo na konci vývojového období předškolního věku připraveno na výuku čtení, psaní a počítání. Pokud tento vývoj není rovnoměrný, dílčí funkce se mohou vyvíjet disharmonicky, čímž bývá připravenost dítěte ohrožena. Může docházet ke zkreslenému vnímání okolí, informací i poznatků. U dítěte hrozí vznik specifických-například vývojových - poruch (známých jako poruchy učení). Vzhledem k tomu, že je v programu 344 zapracována transparentní komunikace v pěti rovinách a lze jej zároveň kombinovat v pěti pracovních výškách jsou s tímto mobiliářem podmínky k integraci dětí se*

*sníženou úrovní rozumových schopností a dětí s logopedickými problémy mnohem lepší, nežli v třídě s běžným školním nábytkem.*⁴¹

Obrázek 2: 3D projektový návrh přípravné třídy pro 21. stol. ⁴²

Pozitivní přínos ocenila i u dobře propracovaného orientačního systému, díky kterému baví děti nejen hra, ale i následný úklid, protože je smysluplný a strukturovaný; jde vlastně o další úkol k vypracování - najít, kam hračky, soubory, celky patří. Vzhledem k tomu, že program 344 je plně mobilní, jednotlivé mobiliáře učitelé i děti přesouvají, a vznikají tak nové, aktuální sestavy pro určitý výukový cíl. Schopnost prostorové orientace je přirozeně podporována, tudíž se samozřejmě neustále zlepšuje.

V této třídě pak byl mobiliář vhodně doplněn podlahovými krytinami, které nejenže byly sladěny po materiálové stránce s mobiliářem, (tedy z přírodních a ekologických materiálů), ale díky využití několika různých barev a geometrických tvarů tak i podlaha umožňuje učitelům

⁴¹ Řízený rozhovor s Mgr. M. Molotovou, ředitelkou ZŠ pro zrakově postižené Praha 2, nám. Míru 19

⁴² ŠTAMBACH, Petr. 3D projektový návrh přípravné třídy v ZŠ Korunovační [fotografie]. Osobní archiv Filipa Kuchaře.

pedagogicky působit. Zvláštním prvkem se pak stala tabule pro děti, která byla vyrobena na celou šířku jedné stěny, od podlahy až do výšky 2 metrů. Tím byly sledovány dva cíle, a to, aby děti mohly malovat na tabuli v jakékoli poloze, (třeba i vsedě nebo vleže na zemi) a aby děti i učitelé byli minimálně prostorově omezeni.

Obrázek 3: finální vzhled přípravné třídy pro 21. stol. v ZŠ Korunovačn⁴³

Velký otazník byl nad zařazením moderních technologií v této třídě. S ohledem na hlavní cíl přípravné třídy (a to odstranit vývojové handicap u dětí před jejich nástupem k základní povinné školní docházce) nebyla při přípravě vzdělávacího programu (který vycházel ze zkušeností přípravné třídy v ZŠ Tusarova) potvrzena efektivní role těchto technologií pro tento typ tříd. Proto byla vyzkoušena varianta využívání mobilní interaktivní tabule, kterou má škola k dispozici. Průběh školního roku pak potvrdil, že při snaze používat k výuce prostředky, které působí co nejefektivněji při odstraňování vývojových handicapů, nezbyl pro moderní technologie v celém pedagogickém procesu prostor.

⁴³ KUCHAR, Filip. *Přípravná třída v ZŠ Korunovačn* [fotografie]. Osobní archív autora.

2.4 Měření výsledků s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Praze 7

Součástí zřizování přípravných tříd v Praze 7 bylo i vytvoření systému zpětné vazby jejich přínosů při přípravě dětí na povinnou školní docházku. Ta byla vyřešena díky dlouhodobé spolupráci s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Praze 7 (dále jen PPP Praha 7), se kterou spolupracují velmi intenzivně nejen školy, ale i městská část jako jejich zřizovatel. U přípravných tříd PPP Praha 7 se školami spolupracuje nejen při metodické podpoře učitelek v těchto třídách, ale i při měření výsledků dětí, které prošly přípravnými třídami. Závěry z tohoto měření shrnuje speciální pedagožka z Pedagogicko-psychologické poradny v Praze 7, paní Mgr. J. Budíková, která říká, *„že společně se speciální pedagožkou Irenou Taterovou, která má tuto přípravnou třídu na starosti probíhá druhým rokem na ZŠ Korunovační výuka v přípravném ročníku o počtu 15 dětí. Na počátku školního roku provedou vstupní diagnostiku v programu HYPO, který se následně se třídou realizuje. U některých dětí je také prováděn Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky. Diagnostika se využívá pro následnou cílenou práci s dětmi. HYPO rozvíjí u dětí v přípravném ročníku oblasti krátkodobé paměti sluchové a zrakové, zrakově-pohybové koordinace, zrakového a sluchového vnímání v celém jejich komplexu, sluchové pozornosti, logického myšlení, řeči, početních představ, zrakově-prostorové představivosti a prostorové a pravolevé orientace. Průběžně jsou metody práce ve třídě aktuálně rozšiřovány o nácvik grafomotoriky a nedílnou součást pracovních návyků a sociálních dovedností. Na konci roku je následně uskutečněno kontrolní vyšetření uvedenými nástroji a posouzen vývoj dílčích dovedností u jednotlivých dětí.*

U žáků v průběhu roku dochází k významnému posunu v pracovních návycích, v oblasti grafomotoriky i percepčních. Zřetelný vývoj jednotlivých dětí v dílčích oblastech je individuální, v každém případě se ukazuje přínos přípravného ročníku pro všechny děti.“⁴⁴

3 Vlastní šetření k roli přípravných tříd ve vzdělávacím systému

Cílem vlastního šetření bylo formou kvantitativního průzkumu zodpovědět, jaké jsou skutečné důvody zřizování, tedy očekávané „role“ přípravných tříd ve vzdělávacím systému, zda z pohledu aktérů došlo k naplnění jejich očekávaných cílů, a zda přípravné třídy pomáhají zlepšovat úroveň českého vzdělávacího systému.

⁴⁴ Řízený rozhovor s Mgr. J. Budíkovou, speciálním pedagogem PPP Praha 7

Pro průzkum bylo zvoleno dotazníkové šetření s dálkovým přístupem přes server společnosti www.survio.com, kdy zřizovatelé a ředitelé škol byli nejprve osloveni telefonicky a posléze jim byl e-mailem poslán internetový odkaz k přístupu na dotazník. Telefonický kontakt byl nezbytný, neboť se zřizovateli byl projednán souhlas s oslovením jejich škol a následně s řediteli škol byla projednána možnost oslovit přes ně zákonné zástupce dětí z těchto tříd.

Jedinou nevýhodou, kterou přinesla volba dotazníkového šetření s dálkovým přístupem, byla (s ohledem na anonymitu dotazníku) neschopnost přiřazení jednotlivých odpovědí k jednotlivým regionům. Výjimkou byla možnost získání aspoň částečné orientace v odlišnostech mezi regionem Prahy a mimopražskými regiony díky realizování dotazníkového šetření částečně i formou papírových dotazníků, kterému se věnuje následující odstavec. Je potřeba zároveň ale konstatovat, že bez zajištění anonymity v tomto rozsahu, by s ohledem na současnou právní úpravu k přípravným třídám nedošlo k získání odpovědí v takovém rozsahu a takové výpovědní hodnoty.

Někteří ředitelé prokázali velkou obětavost. Aby zajistili co nevyšší návratnosti dotazníků s ohledem na sociální statut rodičů v některých školách, dotazníky vytiskli a požádali rodiče o jejich vyplnění v papírové podobě. Po vyplnění pak byly tyto dotazníky předány mě jako zpracovateli šetření. Předání probíhalo, pokud to časové dispozice umožnily, osobně. Pak jsem měl možnost poznat nejen samotnou třídu a její fungování v rámci školy, ale seznámit se i se sociálně-společenskými podmínkami daného regionu. Papírové odpovědi byly převedeny do internetového dotazníku. Dále byly sledovány regionální odlišnosti u jednotlivých odpovědí respondentů potvrzující existenci různých rolí, které přípravné třídy v našem vzdělávacím systému plní s ohledem na požadavky a potřeby regionu, ve kterém jsou zřizovány.

3.1 Nastavení parametrů šetření

V rámci vlastního řešení došlo formou dotazníku umístěného na serveru společnosti Survio k přímému oslovení 74 zřizovatelů ve všech 14 krajích ČR a 60 městech, městských částech a obcích. Základních škol s přípravnou třídou pak bylo osloveno 90. V regionu Prahy, která oproti ostatním regionům projevovala největší odlišnosti v odpovědích, bylo osloveno 11 pražských městských částí z celkového počtu 60 zřizovatelů z celé České republiky. Z 90 škol bylo v Praze pak osloveno 24.

Z oslovených 74 zřizovatelů internetový dotazník spustilo 66 a celý dotazník dokončilo pouze 40 z nich. Pozitivním překvapením byla aktivní účast krajů. Ze 14 krajů jich dotazník vyplnilo 9.

U zřizovatelů, kterých bylo osloveno 60, pak dotazník dokončilo 31 respondentů, z čehož 29 bylo zodpovězeno od zřizovatelů, kde v rámci úřadu je zřízen odbor školství, a 2 byly zodpovězeny u obcí, kde je zřizovatel reprezentován starostou obce nebo tajemníkem úřadu. Mimo překvapivě vysoké účasti krajů na tomto šetření byla u ostatních respondentů úspěšnost očekávána.

Z oslovených 90 ředitelů škol internetový dotazník spustilo 85 z nich, celý dotazník však dokončilo pouze 57. Zde naopak byla očekávána mnohem vyšší účast v dotazníkovém šetření, protože oproti zřizovatelům se předpokládal vyšší zájem ředitelů přispět k šetření vztahujícímu se ke kvalitě vzdělávání.

Rodiče jsem se snažil oslovit přes ředitele škol, ale jen někteří zajistili předání přístupu k dotazníkům rodičům dětí z přípravných tříd. Kvalifikovaným odhadem se jednalo o 19 škol, které se aktivně snažily zapojit do dotazníkového šetření rodiče. Při republikovém průměru 12 dětí na přípravnou třídu tak odpovědělo v průměru 8 žáků z jedné třídy. Všechny 19 škol, které byly ochotny pomoci se zajištěním předání dotazníků zákonným zástupcům dětí, mělo pouze po jedné přípravné třídě. Ve třech školách měli přípravnou třídu zřízenou nově v tomto školním roce, čtyři školy měly přípravnou třídu druhým rokem a u ostatních škol provozují přípravné třídy od tří do osmi let, což by mělo zaručovat vyšší hodnotu odpovědí, neboť zkušenosti jsou dlouhodobější. Jako nejefektivnější se ukázal sběr dat u rodičů bez ohledu na jejich sociální statut prostřednictvím písemných dotazníků, které byly následně za rodiče do dotazníku s dálkovým přístupem přepsány zadavatelem. Projevila se také větší aktivita škol z pražského regionu, kdy ve snaze zajistit co nejvyšší návratnost dotazníků bylo šetření ve školách realizováno v písemné formě. V regionu Praha to provedlo 7 škol (s průměrnou návratností 9 dotazníků na třídu) a v ostatních regionech pouze 3 školy (zde dokonce s průměrnou návratností 12 dotazníků). Ve zbývajících 9 třídách, kde nechali rodiče dětí vyplňovat dotazník dálkovým přístupem, pak průměrná návratnost činila necelé 4 dotazníky na třídu. Na druhou stranu je zapotřebí upozornit, že je nezbytné počítat i s rizikem zkreslení některých odpovědí v dotaznících, které mohly být ovlivněny při předávání nebo vyplňování papírových verzí dotazníků zástupcem školy. Všichni ředitelé potvrdili, že organizace rozdávání i sběru dotazníků, případně předání internetového odkazu probíhalo prostřednictvím učitele přípravných tříd.

V průběhu šetření byly zjištěny (díky dotazníkům zpracovaným v písemné podobě) odlišné přístupy regionů a, jak již bylo zmíněno, největší rozdíly se projevovaly mezi regionem Prahy a ostatními regiony. Z toho důvodu byly tyto dotazníky nejen zpracovány do celkového šetření přes dálkový přístup, ale dále byly vytvořeny prostřednictvím dotazníků Survio dva totožné dotazníky, a to pro rodiče z Prahy a pro rodiče z mimopražských regionů za využití stejného systému vyhodnocení dotazníku. Tím byla zajištěna základní orientační informace o podílu na odpovědích rodičů z průmyslově vyspělých velkoměst a rodičů z malých měst, městysů a obcí.

3.2 S jakým cílem se přípravné třídy zřizují

Úvodní otázky dotazníku byly zaměřeny na zjištění vhodnosti prostředí pro zřízení přípravných tříd a důvodů vedoucích ředitele škol a zřizovatele k jejich otevření. Rovněž bylo sledováno, zda tyto cíle byly v souladu s cíli rodičů, kteří tuto třídu zvolili jako součást vzdělávání svého dítěte.

První zjištění z šetření potvrdil, že přípravné třídy nemohou být ve stávajícím legislativním určení dostupné všem potřebným, na což lze nahlížet jako na diskriminující faktor, pokud mají děti mít rovný přístup ke vzdělání. Omezujícím prvkem je zalidnění jednotlivých oblastí. Proto šetření potvrdilo, že přípravné třídy se zřizují hlavně u základních škol s kapacitou nad 250 žáků, tedy škol, které mají 2 a více tříd v ročníku a které provozují i mateřské školy, u škol svazových nebo u škol praktických či speciálních u kterých je specifické vzdělávání v oblasti cíleně vyhledáváno a očekáváno. Velikost školy je zde jasně rozhodujícím a pochopitelným činitelem, kdy pro otevření přípravné třídy je legislativním předpisem předepsán minimální počet 7 dětí.

První doložení změny role přípravných tříd v našem vzdělávacím systému naznačuje otázka cíle jejich zřízení. S cílem tuto třídu zřizovat pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, tedy dle školského zákona, se ztotožnilo přes 47% ředitelů škol a 65% zřizovatelů. Tyto počty odpovídají kvalifikovanému odhadu počtu respondentů, kteří zakládali přípravné třídy před 5ti a více lety. Počet dotazovaných ředitelů a zřizovatelů škol, kteří zřizovali přípravné třídy před 1 – 5 lety pak odpovídá vzorku odpovědí, kterých bylo přibližně 30%. Ti charakterizovali důvody zřízení jako rozšíření vzdělávací nabídky vzdělávání a zlepšení situace při přechodu mezi mateřskou a základní školou. To odpovídá i období, kdy v České republice se veřejně začalo mluvit o nárůstu počtu dětí s odkladem povinné školní docházky. Tyto výsledky korespondují s odpověďmi rodičů dětí, které jsou v současné době v

přípravných třídách, kdy se 80% rodičů rozhodlo pro přípravnou třídu z důvodu snadnější adaptace jejich dítěte v první třídě. Lze předpokládat, že si jsou vědomi vývojového zpoždění svého dítěte. Necelých 40% rodičů přiznalo jako důvod pro tuto volbu odstranění handicapu dítěte potvrzeného lékařem. Zde je zajímavé pozorovat určitou disproporci mezi odpověďmi rodičů z Prahy a z mimopražského regionu, rodiče z Prahy mnohem více sledují vývoj dítěte a navštěvují s dětmi odborná diagnostická pracoviště. To lze přisoudit i lepším podmínkám ve velkých městech v dostupnosti takovýchto odborných pracovišť. Zajímavá je i komparace otázek, proč přípravná třída byla zřízena a zda splnila očekávání. U ředitelů lze nalézt úplnou shodu v odpovědích těch, kteří třídu zřídili podle školského zákona, tedy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, a těch kterým třída splnila očekávání. U zřizovatelů můžeme pozorovat pokles o 10% v naplnění očekávání. Tento počet zřizovatelů potvrdil, že třída nesplnila očekávání, ale buď ji nechají zřízenou, nebo jim přinesla jinou roli. Zřizovatelé, kteří třídu schválili na základě požadavku škol, ačkoli to nebylo úplně v souladu s určenou rolí podle zákona, zároveň potvrdili, že všechny tyto třídy nejenže splnily očekávání, ale ještě aktivně rozvíjely další role. **Druhým zjištěním z šetření je potvrzení, že zaměření přípravných tříd se v průběhu posledních let změnilo od tříd pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí na třídy pro děti s vývojovým opožděním,** aby jim byl ulehčen nástup do 1. tříd základních škol. V kontextu s časovou osou nárůstu přípravných tříd zároveň koresponduje nárůst počtu dětí s odkladem, což motivovalo ředitele škol k hledání řešení. Při zřizování přípravných tříd je pro jejich uspořádání nejčastěji používán koncept, který je složen z žákovských lavic s židlemi a tabulí jako v základních školách a z herní části vybavené kobercem a herními prvky jako v mateřské škole. Tento koncept je velmi podobný i současnému konceptu, který se používá k uspořádání tříd na prvním stupni základních škol, což má ulehčit dětem přechod z mateřské školy do základní. V některých školách pro přípravnou třídu využívají prostory družin a pouze 22% ředitelů se pokusilo vybavit třídu po technické stránce tak, aby podporovala vzdělávací zaměření této třídy. **Třetím zjištěním z šetření je potvrzení, že koncepční uspořádání přípravných tříd vychází z jejich přirozené role, kterou je přechodový stupeň mezi mateřskou a základní školou.** Že toto uspořádání zdůrazňuje roli přípravné třídy ve vzdělávacím systému, dokládá i vnímání rodičů, kteří zcela přesvědčivě vnímají přípravné třídy jako třídy, které jsou napůl třídami z mateřské a napůl třídami ze základní školy. Šetření také potvrdilo, že ředitelé mají od zřizovatele relativní volnost při realizaci přípravné třídy, i přesto, že se zřizovatelé kromě souhlasu snaží ředitelům při zřizování PT pomoci metodicky (30%), ale hlavně finančně na vybavení přípravných tříd tak, aby nemusely být k výuce používány běžné třídy prvního stupně (45%)

zřizovatelů). **Čtvrtým zjištěním z šetření je potvrzení, že při realizaci přípravné třídy se zřizovatelé mimo udělení souhlasu snaží aktivně pomáhat škole s jejím zřízením.** Z toho lze vyvodit, že přípravné třídy jsou i pro zřizovatele zajímavým prvkem ve vzdělávacím systému, a to, jak pro samosprávu z pohledu PR marketingu nebo řešení kapacity zařízení pro děti v předškolním věku, tak pro zástupce státní správy jako prvek, který je přínosem pro vzdělávací systém. Za aktivním přístupem zřizovatele stojí také ale pozitivní přijímání tohoto vzdělávacího prvku veřejností, na kterou se zaměříme v následující podkapitole.

3.3 Přípravné třídy očima veřejnosti

Dotazníkové šetření k přípravným třídám prováděné směrem k veřejnosti zastoupené rodiči dětí navštěvujících tyto třídy přineslo několik zajímavých zjištění. Asi tím nejzajímavějším bylo, že ačkoli se respondenti skládali z různých sociálních vrstev, pocházeli z regionů s odlišnými socioekonomickými podmínkami, a důvody jejich volby pro umístění dítěte do přípravné třídy byly odlišné, jejich hodnocení přípravných tříd se vzácně shodovala.

Základním rozdílným znakem, který šetření prokázalo, byl vzdělanostní profil respondentů. Ten má přímou návaznost na sociokulturní prostředí, ve kterém se děti pohybují. V Praze, která reprezentovala velká průmyslová města tak vzdělání v přípravné třídě pro své děti nejvíce vyhledávají rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou (58%) následovaní rodiči s vysokoškolským vzděláním (30%), zatímco rodičů se základním vzděláním byla pouze 4%, což výrazně odporuje tvrzení, že děti ze sociálně znevýhodněného prostředí musí pocházet z nižších sociálních vrstev. Naproti tomu v mimopražských regionech byl vzdělanostní profil zcela opačný. Respondenti z řad rodičů mají nejčastěji základní vzdělání (62%). Rodičů se středoškolským vzděláním bez maturity bylo (24%). Z 34 respondentů mimopražských regionů, kteří odpovídali na tento dotaz v dotazníku v písemném formátu, byl pak pouze jeden rodič s vysokoškolským vzděláním. **Pátým zjištěním z šetření je potvrzení, že ačkoli děti v přípravných třídách pocházejí z různých sociálních vrstev, rodiče přesto pro ně sledují obdobné cíle.** Druhý rozdíl v přístupu rodičů dle regionu bylo možné sledovat v otázce zaměřené na důvod zařazení dítěte do přípravné třídy. Jak již bylo zmíněno v kapitole o mediálním obrazu přípravných tříd, hlavním tvůrcem povědomí veřejnosti o funkci přípravných tříd jsou samotné školy podporované zřizovatelem. Proto hlavním důvodem přihlášení bez ohledu na regionální odlišnosti byla u veřejnosti „snadnější adaptace dítěte do 1. třídy“. Tento výsledek koresponduje s mediálním obrazem, který o třídách cíleně rozšiřují jak školy, tak zřizovatelé, s cílem potlačit legislativní určení, které ve veřejnosti iniciuje

představu romských tříd. Další důvody veřejnosti, proč zvolili pro své dítě přípravnou třídu, pak reflektují regionální specifika, která formují roli přípravných tříd. V mimopražských regionech tak pro 30% respondentů hrálo důležitou roli, že dítě má odklad školní docházky a ve třídě je nižší počet dětí než v MŠ. 25% dotazovaných se ztotožňovalo s původem ze sociálně znevýhodněného prostředí a řešilo přípravnou třídu odstranění handicapu svých dětí. Oproti tomu pro respondenty z pražského regionu bylo druhým nejdůležitějším důvodem v rozhodování možnost odstranění handicapu a to u 44%, následovalo 20% respondentů, pro které bylo důležité, že dítě má odklad školní docházky a ve třídě je nižší počet dětí než v MŠ. U těchto dvou důvodů je znatelná propojenost, kdy tyto odpovědi volil stejný počet respondentů. V Praze pak zcela nevyužívaným impulsem pro volbu této třídy bylo ztotožnění se respondentů s jejich původem ze sociálně znevýhodněného prostředí. K tomu se přihlásilo pouze 5% respondentů.

Oproti výše zmíněným rozdílům ve vzdělanostním profilu respondentů, různých sociokulturních prostředí jednotlivých regionů, byl všemi rodiči sledován stejný cíl - zlepšování jejich dětí v mluveném projevu a v oblastech socializačních a motorických. Největší pokroky pak rodiče byli schopni pozorovat v motorické oblasti (až 75%) a mluveném projevu (72%). Hůře se pak rodičům hodnotila socializační oblast, ve které bylo schopno hodnotit pokroky dítěte jen 60%. Stejně tak dopadlo hodnocení v rámci otázky, zda přípravná třída splnila jejich očekávání. Kromě dvou respondentů u všech zbývajících 129 rodičů třída naplnila jejich očekávání. Rozdíl byl pouze v poměru mezi naplněním očekávání a naplněním a předčlením očekávání. Mimopražští respondenti v 61% preferovali spíše naplnění očekávání, kdežto v pražském regionu se rodiče z 56% přikláněli k tvrzení, že přípravná třída předčila jejich očekávání. Rozdíl v tomto hodnocení lze přiřknout jejich vyšší vzdělanosti, tedy lepším předpokladům k hodnocení. **Šestým zjištěním z šetření je potvrzení, že přípravné třídy mají pro děti jednoznačný přínos v přípravě na povinnou školní docházku a jsou dětmi i rodiči vnímány jako pozitivní prvek v našem vzdělávacím systému.**

To lze verifikovat v komparaci s otázkou, jakou roli by měla přípravná třídy v našem školství do budoucna plnit. Zde se rodiče přiklánějí k tomu, aby přípravné třídy byly určeny jako přechodové třídy pro všechny děti s odkladem (53%) nebo jako speciální přechodové třídy mezi MŠ a ZŠ (34%), což mohli jednotliví respondenti chápat obdobně, když chtěli vyjádřit, aby tyto třídy nebyly určeny pro všechny předškolní děti, ale děti vyžadující z nějakého důvodu intenzivnější předškolní přípravu, nežli mohou dostat v mateřské škole. Za upozornění stojí ještě jeden údaj a tím je počet rodičů, kteří by si přáli zachovat přípravnou

třídu pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Těch bylo pouze přes 7%, tedy méně než rodičů, kteří z tohoto důvodu dítě do této třídy zapsali (10%).

Obrázek 4: kopie děkovného dopisu rodičů žákyně přípravné třídy⁴⁵

12.11.12
OK

VÁŽENÝ PANE STAROSTO,

RÁDA BYCH VÁM PODĚKOVALA ZA OTEVŘENÍ PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY PŘEDŠKOLÁKŮ V ZŠ KORUNOVAČNÍ, PRAHA 7. NAŠE ŠESTILETÁ DCERA ISABELA, PRO ADAPTAČNÍ PROBLÉMY A EPILEPSII, BYLA PO DOPORUČENÍ PSYCHOLOGICKÉ PORADNY, PŘIJATA DO TÉTO NOVĚ OTEVÍRANÉ TŘÍDY. NEBYLI JSME SI ZCELA JISTI, ZDA JE TO PRO NI NEJLEPŠÍ ŘEŠENÍ.

NYNÍ PO DVOU MĚSÍČÍCH JSME NAPROSTO NADŠENÍ POKROKEM, KTERÝ DCERA UDĚLALA POD VEDENÍM SVÉ TŘÍDNÍ UČITELKY A BÁJEČNOU ATMOSFÉROU, KTERÁ VE TŘIDĚ A VE ŠKOLE PANUJE.

PŘÍSTUP PANÍ UČITELKY A VEDENÍ ŠKOLY JE ÚŽASNÝ. DCERA SE TĚŠÍ KAŽDÝ DEN DO ŠKOLY. TŘÍDA JE VELMI VKUSNĚ ZAŘÍZENÁ A NENÍ POCHYB, ŽE PRO DĚTI JE KAŽDÝ ŠKOLNÍ DEN RADOST. TROUFÁM SI ŘÍCT, ŽE PANU ŘEDITELI KOMRSKOVI A PANÍ UČITELCE TATEROVÉ SE PODAŘILO PRO DĚTI VYTVOŘIT MÍSTO, KDE JSOU RÁDI A ŠŤASTNÍ A UČENÍ JE PRO NĚ BÁJEČNOU ZÁBAVNOU HROU. OBČAS SE NÁM DOKONCE TĚŽKO VYSVĚTLUJE, ŽE V SOBOTU A V NEDĚLI SE TATO UŠLECHTILÁ ZÁBAVA NEKONÁ.

RÁDA BYCH JEŠTĚ DOPLNILA, ŽE NAŠE STARŠÍ DCERA NAVŠTĚVUJE ZŠ V KORUNOVAČNÍ JIŽ OSMÝM ROKEM A I TO BYL JEDEN Z DŮVODŮ, PROČ JSME SE ROZHODLI PŘI VÝBĚRU ŠKOLY PRO ISABELU PRÁVĚ PRO TUTO ŠKOLU. JAK JSEM JIŽ UVEDLA, ATMOSFÉRA, KTERÁ JE VE ŠKOLE VŠUDYPRÍTOMNÁ, JE ÚŽASNÁ. DĚTI JSOU VŠESTRANNĚ ROZVÍJENY A VEŠKERÉ JEJICH AKTIVITY JSOU PODPOROVÁNY.

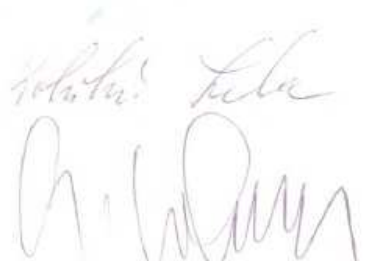
Z VLASTNÍ ZKUŠENOSTI ZNÁM VELMI DOBRĚ PROSTŘEDÍ ZAHRANIČNÍCH ŠKOL A MUSÍM ŘÍCT, ŽE TADY V KORUNOVAČNÍ SE DĚJE MALÝ ZÁZRAK. PAN ŘEDITEL KOMRSKA A JEHO ZÁSTUPKYNĚ PANÍ VACLAVÍKOVÁ SPOLEČNĚ S CELÝM UČITELSKÝM SBOREM OPRAVDU VŠESTRANNĚ ROZVÍJÍ NAŠE DĚTI A UČÍ JE LÁSCĚ KE VZDĚLÁNÍ, KTERÉ JIM, JAK PEVNĚ VĚŘÍM BUDE OPOROU PO CELÝ JEJICH ŽIVOT.

CHTĚLI BYCHOM VÁM A CELÉ ZŠ ŠKOLE KORUNOVAČNÍ TOUTO CESTOU PODĚKOVAT ZA VAŠI PRÁCI. DĚKUJEME.

MANŽELÉ KOHÁKOVÍ
NA VALECH 12
PRAHA 6 - HRADČANY

V PRAZE 18.11. 2012

Městská část Praha 7
Doručeno: 19.11.2012
MČ P7 036220/2012

⁴⁵ Manželé Kohákoví. Děkovný dopis starostovi za otevření přípravné třídy. [fotografie]. Osobní archiv autora.

Sedmým zjištěním z šetření je potvrzení, že rodiče vnímají přípravné třídy pozitivně a to díky získávání informací o poslání přípravných tříd pouze od škol, jejich zřizovatelů a rodičů ve svém okolí. Šetření i následné rozhovory s některými rodiči potvrdily, že o třídách se dozvídali převážně z kampaní škol nebo zřizovatele. Pokud se nesetkali s rodiči, jejichž děti již tuto třídu navštěvovali, pak většinou o existenci přípravných tříd nevěděli. U rodičů ze sociálně znevýhodněného prostředí byl zjištěn ještě jeden zdroj informací ovlivňující tuto skupinu. Tím jsou sociální terénní pracovníci, kteří v tomto směru ovlivňují rodiče, jejichž odpovědi tak nekorespondují zcela s prezentací přípravných tříd prováděnou samotnými školami.

3.4 Skutečná role přípravných tříd ve vzdělávacím systému

Celé šetření mělo přispět k získání informací k zodpovězení hlavní otázky této bakalářské práce, a to, jaká je v současnosti role přípravných tříd. Předchozí kapitoly se již věnovaly cílům, se kterými školy a zřizovatelé zřizovali přípravné třídy. Podle školského zákona otevřelo PT přes 47% ředitelů škol a 65% zřizovatelů. Dalším výrazným důvodem zřízení PT, který se u obou skupin respondentů shodně pohyboval okolo 30 - 32%, bylo rozšíření vzdělávací nabídky vzdělávání a zlepšení situace při přechodu mezi mateřskou a základní školou. V šetření následně stejné množství ředitelů (47%) potvrdilo, že PT jejich očekávání naplnila a dalších 53% ředitelů u těchto tříd objevilo další její role. U zřizovatelů byla situace poněkud odlišná. Očekávání bylo naplněno pouze u 55% zřizovatelů (zde došlo k poklesu o 10%), zatímco splnění očekávání a další přínosy pro vzdělání v PT vnímalo přes 32% zřizovatelů. 5% zřizovatelů doznalo, že PT nenaplnila roli, se kterou byla zřizována, ale plní jinou roli. U dalších 5% pak nenaplnila PT očekávání, ale nechají ji nadále zřízenou. (zajímavým jevem je, že v součtu pak tyto záporné odpovědi odpovídají rozdílu mezi zřizovateli, kteří zřídili PT podle zákona a zřizovateli, kterým byly naplněny jejich očekávané cíle).

Tyto dvě otázky pro potřebu této kapitoly je však potřeba ještě komparovat s otázkou, jakou roli by správně měly přípravné třídy do budoucna mít. Je zajímavé, že ačkoliv 47% ředitelů zřídilo třídy pro děti podle zákona a stejný počet ředitelů potvrdil naplnění očekávané role PT, pro zachování těchto tříd podle zákona bylo pouze 7%. 51% ředitelů by preferovalo zavedení PT v ZŠ pro všechny děti s potvrzeným odkladem některého specializovaného pracoviště a 28% ředitelů by PT zavedla v ZŠ jako běžný nultý ročník pro všechny děti. U zřizovatelů pak došlo k zajímavému jevu, kdy jejich odpovědi v této otázce korespondují s problémy regionu

a možnostmi jejich řešení. Nejvíce zřizovatelů (40%) by stejně jako ředitelé podporovalo zavedení PT v ZŠ pro všechny děti s potvrzeným odkladem některého specializovaného pracoviště. Následovalo preferování zachování PT v jejím stávajícím určení a to u 28% zřizovatelů. 15% respondentů z řad zřizovatelů by PT vidělo jako běžný nultý ročník, zřejmě pro řešení kapacitního převisu v mateřských školách. Zvláštností, ze které lze odvozovat domněnku, že do této otázky se promítla aktuální situace u zřizovatelů v jednotlivých regionech, bylo, že 15% zřizovatelů by přemístilo přípravné třídy do mateřských škol. Pokud k tomu přidáme i odpovědi rodičů, zjistíme, že i tato skupina podporuje, dokonce v 87%, aby přípravná třída pomáhala dětem s potvrzeným odkladem některého specializovaného pracoviště.

V souladu s odpověďmi rodičů, které odhalily nejmarkantnější pokroky dětí v PT v motorické oblasti (až 75%), mluveném projevu (72%) a socializační oblasti (60%), lze konstatovat, že přípravné třídy spojuje primární role, kterou je možné na základě výsledků šetření označit jako startovací třídu pro děti s odkladem. V další otázce šetření, která se zajímala o vnímání poslání přípravných tříd veřejností, bylo zjištěno, že nejčastěji je vnímána PT jako startovací třída a to samotnou veřejností v 84%, školami v 68% a zřizovateli 52%. Tato otázka nám zároveň potvrzuje jednak, že školy jsou hlavním mediátorem poslání přípravných tříd vůči veřejnosti a zároveň si zpětnou vazbou potvrzují mínění veřejnosti. Proto školy s veřejností mají stejné pořadí vnímání PT. Nejčastěji je podle obou skupin respondentů PT vnímána jako startovací třída, poté jako třída pro problémové děti, následuje poslání dle školského zákona a nejméně se na veřejnosti setkáváme s představami, že tyto třídy slouží k řešení nedostatečné kapacity MŠ. Ačkoli by zřizovatel měl mít povědomí o názorech veřejnosti - svých voličů, jeho odpovědi naznačují, že komunikace není dostatečná nejen s občany, ale ani se svými zřizovanými školami. S veřejností se tak shodnou pouze na nejrozšířenějším mínění, že PT slouží jako startovací třídy. Pak se ale odlišují, neboť se domnívají, že druhé nejpočetnější mínění vnímá PT jako třídy podle zákona, třetí pak, že PT nahrazují nedostatek kapacity v MŠ a až nejméně rozšířené mínění o těchto třídách je, že jsou určeny pro problémové žáky.

Je tedy možné shrnout, že v dnešní době lze spatřit hlavní roli přípravných tříd v odstraňování opoždění u dětí v oblasti motorické a socializační a v mluveném projevu tak, aby dítě bez jakýchkoli problémů a stresových situací zvládlo rozsah učení v první třídě. Tato opoždění jsou většinou spojena i s různými socio - kulturními specifiky dané oblasti, nastavením klimatu v rodině dítěte apod. Tím dochází k rozšiřování o další role, které každá přípravná třída získává jako vlastní specifikum a kterými se od sebe liší.

Osmým zjištěním z šetření je potvrzení, že přípravné třídy nemají pouze jedinou roli a soubor jejich rolí je ovlivňován jednotlivými specifiky daných regionů. PT však mají jednu primární roli, která jako jediná je všem přípravným třídám společná a tou je odstraňování opoždění u dětí v oblasti motorické a socializační a v mluveném projevu k bezproblémovému přechodu k povinné školní docházce.

Pozitivním zjištěním celého šetření je, že přípravné třídy nebyly zřizovány z důvodu řešení nedostatku kapacity předškolních zařízení. Primární rolí těchto tříd je odstraňování různorodých handicapů ve vývoji jednotlivých dětí. Tím se samozřejmě nevylučuje, že v některých oblastech lze jako jednu z vedlejších rolí PT pozorovat i pomoc při řešení nedostatku kapacity MŠ. Stejně tak jako v některých jiných oblastech bude i do budoucna jednou z vedlejších rolí péče o děti ze sociálně znevýhodněného prostředí nebo třeba přechodné řešení zaměstnanosti pedagogického sboru.

3.5 Budoucnost PT, aneb kdyby bylo přáním otce myšlenky

Závěr šetření se věnoval zjišťování názorů respondentů na budoucnost přípravných tříd. S otázkou na roli, kterou by PT měla plnit v našem vzdělávacím systému v budoucnu, jsme se již setkali. Tato otázka, ačkoli to nebylo původním záměrem šetření, umožnila respondentům, zvláště ředitelům škol a zřizovatelům, otevřeně do své odpovědi promítnout i současné role PT, jež považují za naplněné.

Pokud se vrátíme zpět k otázce budoucí role přípravných tříd, lze sledovat vyváženou shodu všech respondentů šetření. Rodiče v 53% nejvíce preferovali, aby se tyto třídy staly přechodovou třídou pro děti s odkladem. Následovala preference 34% rodičů, aby třídy plnily funkci speciální přechodové třídy a pouze 7% rodičů si přálo třídy zachovat ve stávajícím legislativním určení. Regionální odlišnost nehrála v odpovědích roli. Rozdíly byly pouze u výše preferencí. Mimopražští respondenti výrazněji preferovali přechodové třídy (64%), tito respondenti (17%) už tolik nevyžadovali speciální třídu, ale byl to pochopitelně větší zájem (14%) o zachování stávajícího poslání. Oproti tomu u respondentů z Prahy získala přechodová třída pouze 55%, zatímco speciální třídu by si přálo 38% a pochopitelně ve stávajícím legislativním uspořádání by si jí přálo pouze 5% rodičů. Odlišnost v poměru mezi přechodovou třídou s odkladem a speciální třídou lze přičíst určitému „nastavení“ rodičů v Praze na vyžadování speciálních služeb, s čímž se školy setkávají i při volbách svých profilací. Při zamyšlení nad podobou obou těchto variant bychom mohli dojít k závěru, že

přechodová třída s odkladem a speciální třída mohou představovat stejnou vzdělávací službu. Je možné předpokládat, že rodiče chtěli vyjádřit přání, aby funkce PT spočívala v pomoci dětem s jakýmkoli vývojovým či jiným handicapem a umožnila tak, aby všechny děti dosáhly na stejné podmínky pro vzdělávání při vstupu do základní školy. Proto výsledkem u této otázky je přání 87% rodičů, aby tyto třídy pomáhaly všem, kteří to opravdu potřebují, a tato třída se nestala běžným nultým ročníkem.

U škol i zřizovatelů zvítězil v preferencích také názor, že přípravné třídy by měly být určeny pro všechny děti, které mají přiznán odklad povinné školní docházky. U ředitelů by preferovalo zavedení PT v ZŠ pro všechny děti s potvrzeným odkladem některého specializovaného pracoviště 51% a 28% ředitelů by PT zavedlo v ZŠ jako běžný nultý ročník pro všechny děti. U zřizovatelů pak došlo k zajímavému jevu - jejich odpovědi v této otázce korespondují s problémy regionu a možnostmi jejich řešení. Nejvíce zřizovatelů (40%) by stejně jako ředitelé podporovalo zavedení PT v ZŠ pro všechny děti s potvrzeným odkladem některého specializovaného pracoviště. Následovala preference zachování PT v jejím stávajícím určení a to u 28% zřizovatelů a 15% by PT vidělo jako běžný nultý ročník, zřejmě pro řešení kapacitního převisu v mateřských školách.

Devátým zjištěním z šetření je potvrzení, že přípravné třídy by se měly otevřít všem dětem, které mají přiznán odklad povinné školní docházky.

3.6 Závěry z vlastního šetření

Šetření zcela jasně prokázalo, že dogmatické držení se stávající určení legislativní role přípravných tříd, tak, jak je stále preferováno MŠMT, není správnou cestou. Šetření nám ukázalo, že přípravné třídy nejsou ve stávajícím legislativním určení dostupné všem potřebným, na což lze nahlížet jako na diskriminující faktor.

Pokud tedy shrneme zjištění, které nám šetření přineslo, můžeme konstatovat, že přípravné třídy mají pro děti jednoznačný přínos v přípravě na povinnou školní docházku a jsou dětmi i rodiči vnímány jako pozitivní prvek v našem vzdělávacím systému. To bylo možné díky vysoké autonomii, které české školy pro řízení vzdělávacích procesů získaly. Proto bez ohledu na záměr MŠMT, které přípravnými třídami chtělo zlepšit vzdělávací podmínky romských dětí, došlo v průběhu posledních let ke změně zaměření těchto tříd z dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí na děti s vývojovým opožděním. Tato změna zaměření se osvědčila, a ačkoliv dnes děti v přípravných třídách pocházejí z různých sociálních vrstev, rodiče pro ně sledují obdobné cíle.

Šetření dále přineslo i poznatky z oblasti organizačního vedení tříd, kdy bylo prokázáno, že koncepční uspořádání přípravných tříd vychází z jejich přirozeného poslání, kterým je vyplnění přechodového stupně mezi mateřskou a základní školou. Přípravné třídy navíc ukázaly v sobě potenciál zvýšit aktivní komunikaci zřizovatelů se školami, neboť se ukázalo, že při otevření přípravné třídy se zřizovatelé kromě udělení souhlasu snaží aktivně pomáhat škole i dalšími prostředky. Spolupráce školy a zřizovatele v této oblasti je oceňována i rodiči, kteří vnímají přípravné třídy pozitivně díky získávání informací o poslání přípravných tříd od škol, jejich zřizovatelů a rodičů ve svém okolí.

Šetření pak zodpovědělo i otázku, jaká je dnešní role přípravných tříd. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že přípravné třídy nemají v současnosti pouze jedinou roli a soubor jejich „doplňkových“ rolí je ovlivňován jednotlivými specifiky daných regionů. Primární role přípravných tříd, která jako jediná je všem přípravným třídám společná, je v odstraňování opoždění u dětí v oblasti motorické a socializační a v mluveném projevu k bezproblémovému přechodu k povinné školní docházce. Proto, jak odborná, tak laická veřejnost se domnívá, že přípravné třídy by se měly otevřít všem dětem, které mají přiznán odklad povinné školní docházky.

Závěr

Přípravné třídy byly do našeho vzdělávacího systému implementovány sice s dobrým úmyslem pomoci dětem z romské národnostní menšiny, kde se náš stát dlouhodobě potýká s nedostatečnou vzdělaností, ale s nešťastným způsobem realizace. Zároveň náš vzdělávací systém procházel reorganizací způsobu jeho řízení, na jehož konci bylo svěření autonomie školám v rozsahu, který patří v Evropě k těm nejrozsáhlejším. Bohužel jeden z negativních důsledků těchto změn zasáhl i komunikační prostředí mezi jednotlivými aktéry ve vzdělávacím systému, který měl za následek zhoršení komunikace mezi jejími jednotlivými aktéry. To se dotklo i přípravných tříd, s jejichž uchopením se není MŠMT schopna dodnes řádně vypořádat.

Ačkoliv přestal projekt přípravných tříd na většině míst plnit svůj cíl, nebyl zrušen (přesto pokud se k přípravným třídám MŠMT vyjadřuje, pak je prezentováno, že u těchto tříd není nutná aktualizace legislativy jejich určení, neboť tyto třídy v sociálně slabších oblastech fungují a ostatní účastníci ve vzdělávacím systému jsou s tím spokojeni) a díky autonomii

škol si začal hledat své vlastní uplatnění. Z toho vznikl základní cíl práce, a to ověřit zda role přípravné třídy v dnešní době odpovídá jejímu cíli stanovenému MŠMT anebo zda její role se přirozeně vyvíjí podle potřeb vzdělávacího systému.

Výsledkem této bakalářské práce je tvrzení, že role dnešní přípravné třídy již neodpovídá jejímu legislativnímu určení, pro které byla zřízena.

To potvrdily i tři hlavní otázky, které k potvrzení nebo vyvrácení hlavního cíle bakalářské práce byly zvoleny pro šetření. První otázkou bylo „jaká je dnešní role přípravných tříd ve vzdělávacím systému ČR“. Na tu jsme získali odpověď, že dnešní přípravné třídy s ohledem na vývoj ve společnosti a složitost dnešního světa plní více rolí podle potřeb daného regionu k podpoře primární role. Ta jako jediná je všem přípravným třídám společná a její náplň je v odstraňování různých handicapů u dětí, aby všechny měly rovnocenné podmínky při zahájení povinné školní docházky.

Druhá otázka se zabývala tím zda „dnešní nové role přípravných tříd našly svá uplatnění ve vzdělávacím systému ČR“. Na tuto otázku jsme získali jednoznačnou odpověď, že přípravné třídy mají pro děti jednoznačný přínos v přípravě na povinnou školní docházku a jsou nejen dětmi a rodiči, ale i samotnými školami a jejich zřizovateli vnímány jako pozitivní prvek v našem vzdělávacím systému.

Poslední třetí otázka byla zaměřená na to, zda „tyto nové role přípravné třídy podporují zkvalitňování vzdělávání v ČR“. Práce potvrdila, že současná činnost přípravných tříd vznikla na základě snahy škol zajistit pro děti, které dostaly odklad školní docházky takové prostředí, které by jim umožnilo odstranit důvody odkladu a získaly rovnocenné podmínky pro své další vzdělávání. Zároveň bylo potvrzeno, že svou roli tyto třídy úspěšně plní. V otevřených otázkách dokonce rodiče zmiňovali, že mimo kvalitní přípravy na povinnou školní docházku, jistotu a sebevědomí děti začali také projevovat těšení se na školu a touhu po poznání. Co víc bychom si měli od přípravných tříd přát?

Osobně se domnívám, že není pochyb, že přípravné třídy dennodenně ve svých školách, které je zřídily, potvrzují, že mají patřit do našeho vzdělávacího systému. Dokonce při jejich správném uchopení mohou být hledaným prvkem, který by propojil přechod mezi předškolním a základním vzděláváním. Přípravné třídy samy ukázaly, jakou by do budoucnosti měly mít podobu. Primárně pomáhat dětem, které nejsou připraveny na vstup do základní školy, ale zároveň jim umožnit vykonávat další role, které plní podle specifických potřeb svého regionu. Z toho důvodu by měla být legislativní úprava pro přípravné třídy co

nejotevřenější. Domnívám se, že by úplně stačil minimální požadavek na přijetí dítěte, kterým by mohl být odklad povinné školní docházky, s ohledem na maximální dostupnost této služby možnost zřízení přípravných tříd se souhlasem zřizovatele nejen v základních, ale i mateřských školách.

Přínos této bakalářské práce je možné spatřovat i v tom, že po ověření pozitivního přínosu těchto tříd v našem vzdělávacím systému, otevírá další otázky pro následné zkoumání možností zvyšování kvality vzdělávání na začátku 21. století, do jehož systému již přípravné třídy neodmyslitelně patří.

25. dubna 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zveřejnilo informaci, že dokončilo práce na novele školského zákona. Upravená legislativní norma nyní míří do vnějšího připomínkového řízení. Z pohledu této bakalářské práce je povzbuzující, že z jednoho z dotčených znění tohoto zákona má být i novela „zpřístupnění přípravných tříd základních škol všem dětem, a to od 1. 9. 2015. Do přípravné třídy tak bude nově možné zařadit i dítě bez sociálního znevýhodnění.“⁴⁶

⁴⁶ MŠMT ČR. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Tiskové zprávy* [online]. Praha: 25.04.2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný na WWW: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/tiskova-zprava-msmt-ministerstvo-skolstvi-pripravilo-novelu?lang=1&ref=m&source=email>

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Písemné zdroje

- BAUMAN, Z.: Tekuté časy. Praha 2008, ISBN 978-80-200-1656-0
- KRAMÁŘOVÁ, P. Role přípravné třídy základní školy ve vzdělávání. Brno, 15.12.2009. Diplomová práce. PedF MU, Brno. Prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.
- MEZŘICKÝ, V. (ed.): Globalizace. Praha 2003, ISBN 80-7178-748-5
- PRŮCHA, J. a kol.: Pedagogický slovník. Portál. Praha 2009, VI. Vydání, ISBN 978-80-7367-647-6
- Závěrečná zpráva Expertního panelu PRIORITY 2030: Sociální a kulturní výzvy české společnosti. Praha 2011

Elektronické zdroje

- BILDUNGSWEB MEDIA GmbH. *Schulen – Vergleich.de*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.schulen-vergleich.de/>
- BROGLIE, Marianne. *SKG-FORUM*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.skg-forum.de/>
- ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV*. [online]. MPSV, Dostupný z: <http://www.mpsv.cz/>
- ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *MŠMT*. [online]. MŠMT, Dostupný z: <http://www.msmt.cz/>
- ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Statistika školství*. [online]. Analyticko – statistický odbor MŠMT, Dostupný z: <http://sberdat.uiv.cz/>
- ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MVČR*. [online]. MVČR, Dostupný z: <http://www.mvcr.cz/>
- ČESKO. SVAZ MĚST A OBCÍ ČR. *Vzdělaný zastupitel*. [online]. Dostupný z: <http://www.vzdelanyzastupitel.cz>
- DEMOGRAFICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. *Demografie*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.demografie.info/>
- EDUin. *EDUIN*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.eduin.cz/>
- EDUin. *Rodiče vítáni*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/>

- GERMAN FEDERATION OF THE BLIND AND PARTIALLY SIGHTED. *COMENIUS – Eveil*. [online]. Céline Chabot. Dostupný na WWW: <http://www.comenius-eveil.eu/>
- NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Metodický portál RVP*. [online]. Dostupný na WWW: <http://clanky.rvp.cz/>
- NLQ HILDESHEIM. *Fördern in Schule*. [online]. Bernd Westphal. Dostupný na WWW: <http://nibis.ni.schule.de/>
- POTŮČEK, Martin. *Martin Potůček*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.martinpotucek.cz/>
- RADA APPPP. *Asociace pracovníků pedagogicko – psychologických poraden*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.apppp.cz/>
- RODINA ONLINE. *Rodina CZ*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.rodina.cz>
- ROMEA O.S. *Romea.cz*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.romea.cz/>
- UČITELSKÉ NOVINY. *Učitelské noviny*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.ucitelskenoviny.cz/>
- TEXTOR, Martin R. *Institut für Pädagogik und Zukunftsforschung*. [online]. Dostupný na WWW: <http://www.ipzf.de/>
- WIKIPEDIA. WIKIPEDIA. [online]. Dostupný na WWW: <http://de.wikipedia.org/>

Řízené rozhovory

- Rozhovor s doc. PhDr. J. Uhlířovou, CSc., zástupkyní ved. KPPG PedF UK, dne 24.02.2014 na PedF UK Praha.
- Rozhovor s Mgr. J. Budíkovou, speciálním pedagogem PPP Praha 7, dne 04.03.2014 v PPP Praha 7.
- Rozhovor s Mgr. M. Molotovou, ředitelkou ZŠ pro zrakově postižené Praha 2, nám. Míru 19 dne 20.03.2014 v Ateliéru A3B Kunratice.

Osobní archív Filipa Kuchaře

Přílohy

Příloha č. 1: vlastní šetření „Názor zřizovatele na přípravné třídy v ZŠ“

Základní údaje

Název výzkumu

Názor zřizovatele na přípravné třídy v ZŠ

Autor

Filip Kuchař

Jazyk dotazníku

 Čeština

Veřejná adresa dotazníku

<http://www.survio.com/survey/d/G2E3C6Y5C5C4F4D8>

První odpověď

26. 01. 2014

Poslední odpověď

07. 03. 2014

Doba trvání

41 dnů

Statistika respondentů

66

Počet
návštěv

40

Počet
dokončených

5

Počet
nedokončených

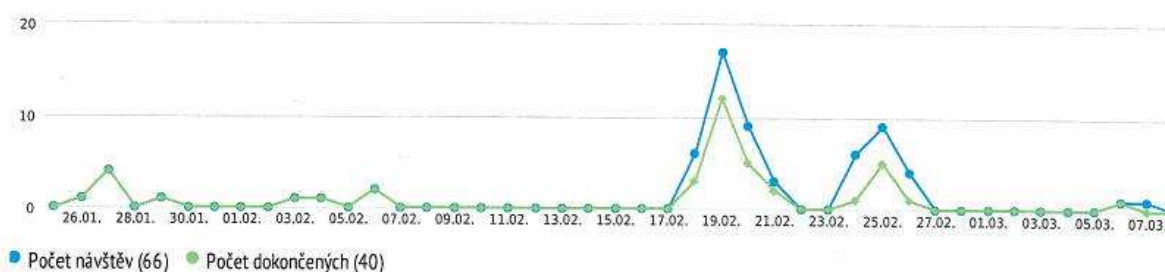
21

Pouze
zobrazení

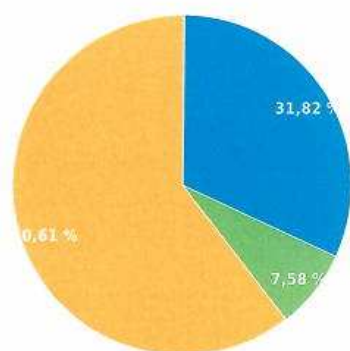
60,61%

Celková
úspěšnost

Historie návštěv (26. 01. 2014 – 07. 03. 2014)

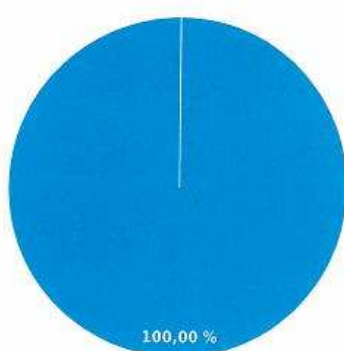

Celkem návštěv

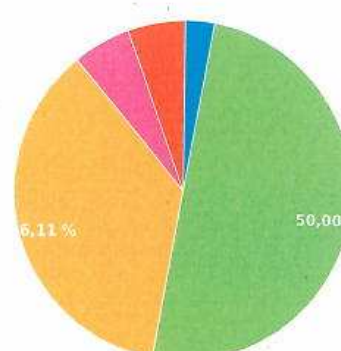
- Pouze zobrazeno (31.82%)
- Nedokončeno (7.58%)
- Dokončeno (60.61%)

Zdroje návštěv

- Přímý odkaz (100.00%)

Čas vyplňování dotazníku

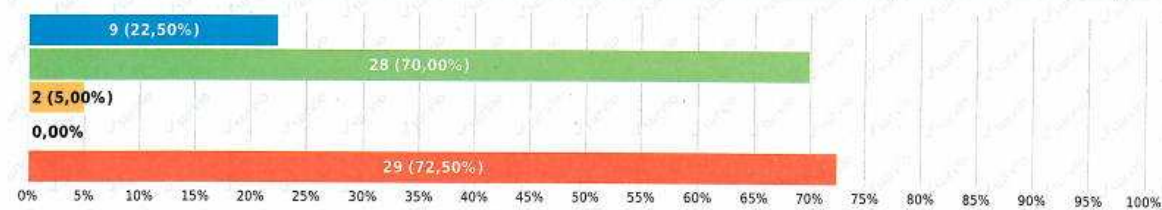
- 1-2 min. (2.78%)
- 2-5 min. (50.00%)
- 5-10 min. (36.11%)
- 10-30 min. (5.56%)
- 30-60 min. (5.56%)

Výsledky

Prosím upřesněte vaši roli ve vzdělávacím systému

Výběr z možností, zodpovězeno 40x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
● Krajský úřad	9	22.50%
● Obec nebo MČ, které mají odbor nebo odd. školství	28	70.00%
● Obec nebo MČ, které nemají odbor nebo odd. školství	2	5.00%
● Obec nebo MČ, které vykonávají školství jako sdružení obcí	0	0.00%
● naše jiná zřizovatelská role ve vzdělávacím systému:	29	72.50%

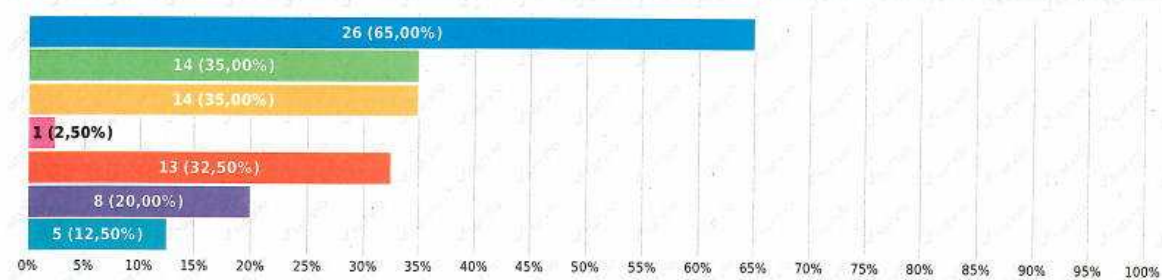

- (28x) Obec nebo MČ, které mají odbor nebo odd. školství
- obec s rozšířenou působností

Jaké opravdové důvody stály za rozhodnutím povolit přípravnou třídu (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 40x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
dle ŠZ, pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí - hlavně Romy	26	65.00%
na základě požadavku školy, neboť v organizaci vzdělávání má naši plnou důvěru	14	35.00%
jako řešení nedostatku kapacity míst v MŠ	14	35.00%
jako řešení udržení zaměstnanosti pedagogů v ZŠ při poklesu tříd v základních školách	1	2.50%
s cílem vyzkoušet vytvořit nový a efektivní přechodový stupeň mezi ZŠ a MŠ	13	32.50%
rozšířit nabídku vzdělávacích služeb regionu	8	20.00%
jiné, prosím dopište případně jaké:	5	12.50%

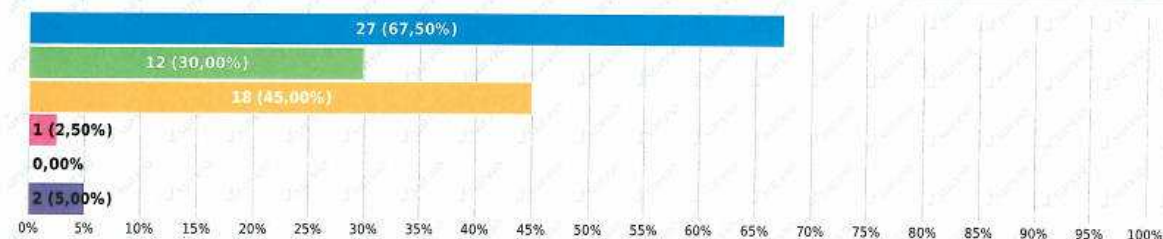

- narůstající počet odkladů
- dle ŠZ, pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
- vyrovnání rozdílnosti dosavadní výchovy dětí z rozmanitého sociokulturního prostředí a tím uspokojení potřeb dětí, zákonných zástupců dětí, občanů města
- naplnění podmínek školského zákona
- přípravnou třídu jsme nikdy neměli

Jakým způsobem byla u vás přípravná třída (PT) ve škole zřízena a vybavena (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 40x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• zřízení a vybavení PT jsme nechali plně v kompetenci školy	27	67.50%
• při zřízení PT jsme škole poskytli metodickou podporu	12	30.00%
• na vybavení PT jsme škole poskytli finanční prostředky	18	45.00%
• při vybavování jsme se podíleli na finálním vzhledu PT	1	2.50%
• zřízení a vybavení PT jsme zajistili sami a škole ji předali	0	0.00%
• jiným, prosím dopište případně jak:	2	5.00%

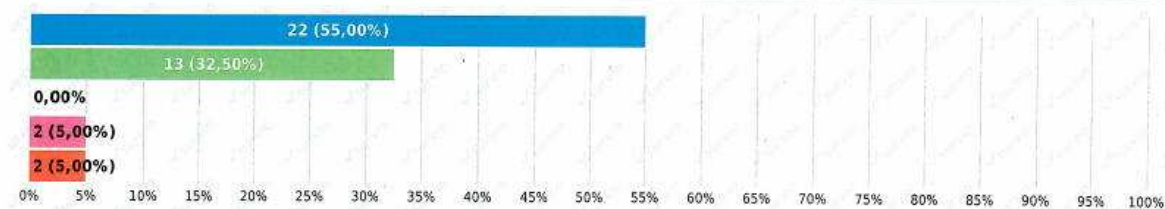

- ještě nebyla otevřena a povolena
- vybavení v kompetenci školy

Splnila přípravná třída (PT) vaše očekávání

Výběr z možností, zodpovězeno 40x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• ANO, naplnila naše očekávání	22	55.00%
• ANO, naplnila naše očekávání a navíc jsme objevili i její další přínosy pro vzdělávání	13	32.50%
• NE, nenaplnila naše očekávání a budeme ji rušit	0	0.00%
• NE, nenaplnila naše očekávání, ale necháme ji už zřízenou	2	5.00%
• NE, nenaplnila naše očekávání, ale plní nám jinou roli:	2	5.00%

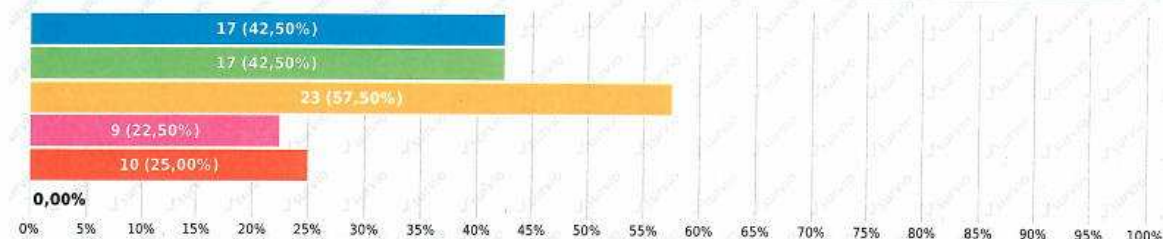

- není možné hodnotit, když ještě nebyla otevřena
- Přípravu dětí sice plní, ale ZŠ se stává školou výrazně pro Romy

Podílíte se na sledování výstupů a hodnocení přípravných tříd (PT) školami a v jaké oblasti (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 40x, nezodpovězeno 0x

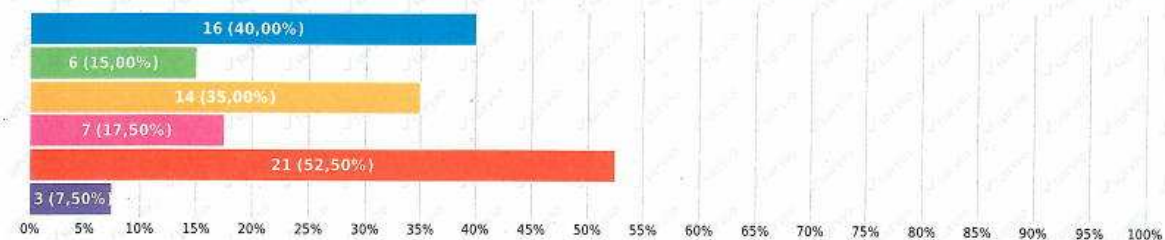
Odpověď	Odpovědi	Podíl
• výstupy a hodnocení z PT se z naší pozice nesleduje, je to záležitost školy	17	42.50%
• sleduje se naplňování cílů, pro které byla PT povolena	17	42.50%
• sleduje se naplněnost třídy žáky	23	57.50%
• sledují se vzdělávací výsledky žáků	9	22.50%
• sleduje se spokojenost rodičů	10	25.00%
• sledují se také výstupy v oblastech:	0	0.00%

S jakou většinovou reakcí veřejnosti se u přípravných tříd setkáváte (prosím o maximálně 2 odpovědi)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 40x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• jako třída pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí - hlavně Romy	16	40.00%
• jako třída pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami - problémové žáky	6	15.00%
• jako třída nahrazující mateřskou školu vzhledem k nedostatku míst - pro všechny děti s odkladem školní docházky	14	35.00%
• jako třída rozšiřující nabídku vzdělávání na ZŠ - běžná třída jako nultý ročník	7	17.50%
• jako třída připravující děti kvalitněji na vstup do 1.třídy ZŠ - startovací třída	21	52.50%
• v našem regionu jsou PT vnímány jako:	3	7.50%

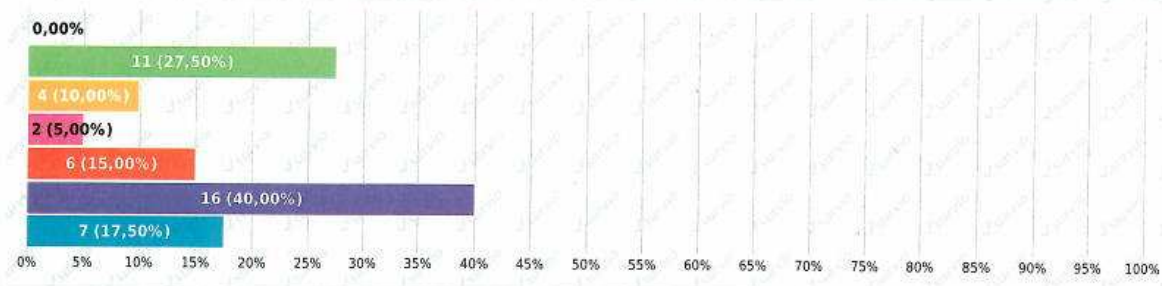

- pro děti cizinců k výuce češtiny
- viz odpověď na druhý dotaz
- kladně

Jaký účel by měl ve školském zákoně pro přípravné třídy (PT) být do budoucna vymezen

Výběr z možností, zodpovězeno 40x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
PT by již napříště neměly v zákoně být - není pro ně uplatnění	0	0.00%
nechat PT v zákoně ve stávající podobě - tedy pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí	11	27.50%
zavést PT jako nultý ročník v rámci MŠ - jako běžnou přechodovou třídu do ZŠ	4	10.00%
zavést PT jako nultý ročník v rámci MŠ - pro všechny děti s odkladem (na základě doporučení lékaře, PP, SPC, psychologa)	2	5.00%
zavést PT jako nultý ročník v rámci ZŠ - jako běžnou přípravnou třídu na školní docházku	6	15.00%
zavést PT jako nultý ročník v rámci ZŠ - pro všechny děti s odkladem (na základě doporučení lékaře, PP, SPC, psychologa)	16	40.00%
navrhnul bych pro PT tento účel:	7	17.50%

- (6x) zavést PT jako nultý ročník v rámci ZŠ - jako běžnou přípravnou třídu na školní docházku
- V našem regionu máme funkční MŠ, předškoláci jsou v MŠ perfektně připravováni na režim ZŠ, nepotřebujeme přípravné třídy. Přípravné třídy by se měly zavádět podle stavu v konkrétních problémových lokalitách, určitě je nezavádět plošně.

Nastavení dotazníku

	Otázek na stránku	Všechny
	Povolit odeslat vícekrát?	✓
	Povolit návrat k předchozím otázkám?	✓
	Zobrazovat čísla otázek?	
	Náhodné pořadí otázek?	
	Zobrazit ukazatel postupu?	✓
	Upozorňovat na odeslání dotazníku?	✓
	Ochrana heslem?	
	IP omezení?	

Příloha č. 2: vlastní šetření „Názor ředitelů škol na přípravné třídy v ZŠ“

Názor ředitelů škol na přípravné třídy v ZŠ

www.survio.com

17.03.2014 08:23:26

Základní údaje

Název výzkumu

Názor ředitelů škol na přípravné třídy v ZŠ

Autor

Filip Kuchai

Jazyk dotazníku

 Čeština

Veřejná adresa dotazníku

<http://www.survio.com/survey/d/M1S8R4N4N7V6T6S7C>

První odpověď

26. 01. 2014

Poslední odpověď

27. 02. 2014

Doba trvání

33 dnů

Statistika respondentů

85

Počet
návštěv

57

Počet
dokončených

6

Počet
nedokončených

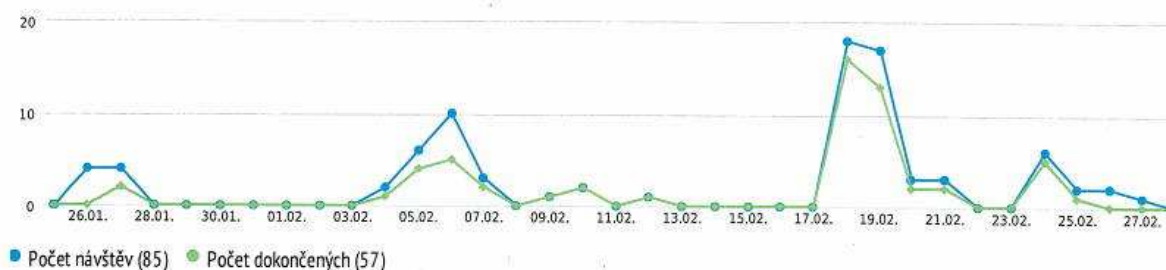
22

Pouze
zobrazení

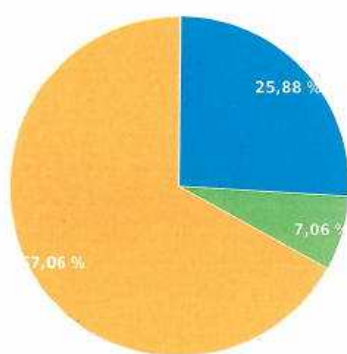
67,06%

Celková
úspěšnost

Historie návštěv (26. 01. 2014 – 27. 02. 2014)

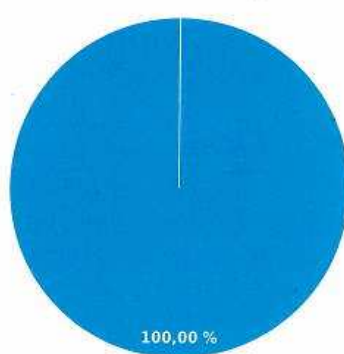

Celkem návštěv

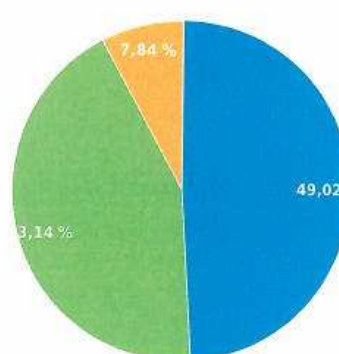
● Pouze zobrazeno (25.88%)
● Nedokončeno (7.06%)
● Dokončeno (67.06%)

Zdroje návštěv

● Přímý odkaz (100.00%)

Čas vyplňování dotazníku

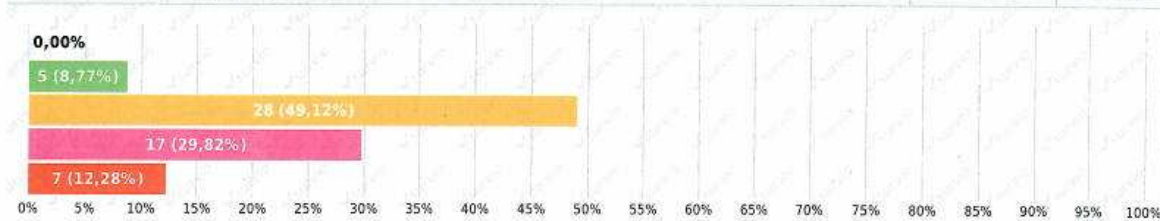
● 2-5 min. (49.02%)
● 5-10 min. (43.14%)
● 10-30 min. (7.84%)

Výsledky

Upřesněte prosím profil vaší školy

Výběr z možností, zodpovězeno 57x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
jsme malá základní škola zajišťující vzdělání pouze pro 1. stupeň	0	0.00%
jsme úplná základní škola s kapacitou do 250 žáků	5	8.77%
jsme úplná základní škola s kapacitou nad 250 žáků	28	49.12%
jsme úplná základní škola s pracovištěm MŠ	17	29.82%
jsme základní škola s jiným profilem:	7	12.28%

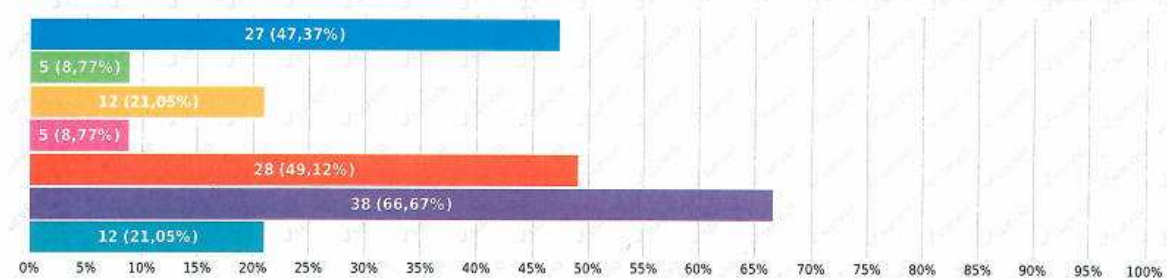

- Základní škola a Praktická škola
- pro žáky se SVP
- ZŠ praktická a ZŠ speciální
- ZŠ praktická
- svazková škola
- ZŠ pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami-ZŠ praktická
- úplná ZŠ praktická a speciální

S jakým opravdový cílem jste ve škole zřizovali přípravnou třídu (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 57x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
dle ŠZ, pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí - hlavně Romy	27	47.37%
na základě pokynu zřizovatele	5	8.77%
zajistit si dostatečný počet dětí pro zápisy do prvních tříd	12	21.05%
jako řešení udržení zaměstnanosti pedagogů v ZŠ při poklesu tříd v základních školách	5	8.77%
s cílem vyzkoušet a vytvořit nový a efektivní přechodový stupeň mezi ZŠ a MŠ	28	49.12%
rozšířit nabídku vzdělávacích služeb školy	38	66.67%
jiným, případně doplňte s jakým:	12	21.05%

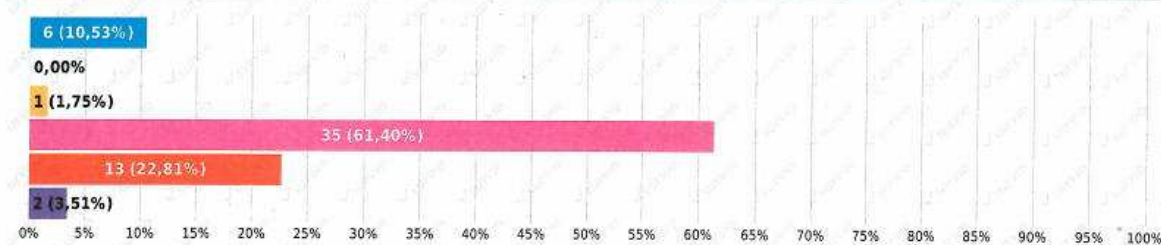

- v rámci Letné nebyla tato nabídka
- uvolnění míst v MŠ z důvodu odchodu dětí z odkladem povinné šk. docházky do přípravné třídy
- uvolnit místa v MŠ
- pro cizince
- cílem bylo připravit děti se SVP na 1. třídu - jsou to většinou děti, které potřebují menší kolektiv
- zabezpečit vzdělávání pro děti se sociálně vzdělávacího procesu
- dle ŠZ, pro děti ze sociokulturního prostředí
- připravit děti, které mají nějakou nevýhodu (nezralost, nepodnětné rodinné prostředí apod) na vstup do ZŠ
- pomoc dětem s individuálním problémem
- nedostatek míst v MŠ; pomoc odkladovým dětem - usnadnit jim vstup do školního režimu
- při svém nástupu do funkce ředitelky jsem již měla velmi pozitivní zkušenost ze svého bývalého pracoviště s přípravnou třídou
- podchycení dětí předškolního věku, které bloumají venku a nikdo se jim nevěnuje

Jak jste přípravnou třídu (PT) koncepčně uspořádali

Výběr z možností, zodpovězeno 57x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
pro PT jsme využili volnou, běžně vybavenou třídu, pro naše potřeby bylo využito stávajícího uspořádání	6	10.53%
pro PT jsme využili volnou, běžně vybavenou třídu, úpravy jsme s ohledem na finance nemohli provést	0	0.00%
PT jsme koncepčně uspořádali jako v mateřské škole	1	1.75%
PT jsme koncepčně uspořádali částečně jako třídu MŠ a částečně jako třídu ZŠ	35	61.40%
PT jsme koncepčně uspořádali s cílem odlišit ji úplně od tříd MŠ a ZŠ - jako speciální pracoviště	13	22.81%
PT máme koncepčně uspořádanou:	2	3.51%

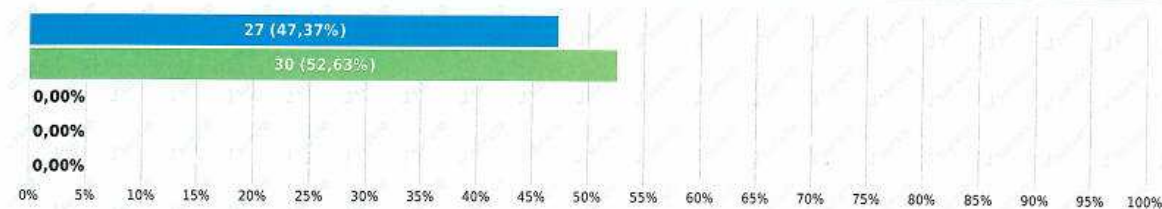

- jako běžnou třídu a pro potřebu družiny
- výukový program Začít spolu

Splnila přípravná třída (PT) vaše očekávání

Výběr z možností, zodpovězeno 57x, nezodpovězeno 0x

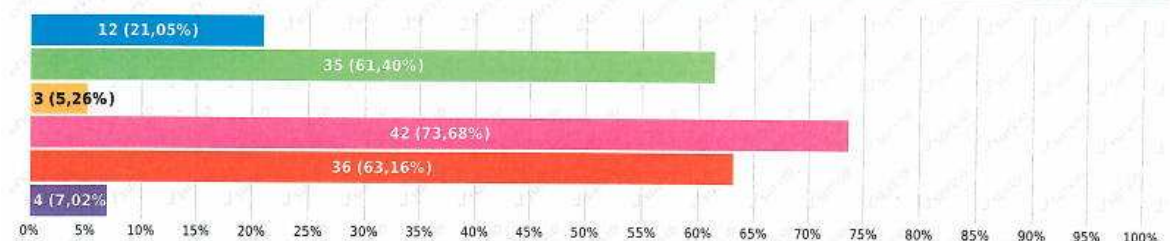
Odpověď	Odpovědi	Podíl
ANO, naplnila naše očekávání	27	47.37%
ANO, naplnila naše očekávání a navíc jsme objevili její další vzdělávací role	30	52.63%
NE, nenaplnila naše očekávání a bude jí rušit	0	0.00%
NE, nenaplnila naše očekávání, ale necháme ji už zřízenou	0	0.00%
NE, nenaplnila naše očekávání, ale plní nám jinou roli:	0	0.00%

Jakou formou jsou k přípravné třídě (PT) zpracovávány výstupy a hodnocení (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 57x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
výstupy a hodnocení k PT jsou zpracovávány v rámci statistických výkazů	12	21.05%
pravidelně je sledováno, zda dochází k naplňování cíle pro který byla PT zřízena	35	61.40%
vzdělávací výsledky PT jsou srovnávány s jinými PT	3	5.26%
pravidelně jsou zpracovávány výstupy i hodnocení vzdělávacích výsledků dětí v PT	42	73.68%
sleduje se spokojenost rodičů se vzděláváním jejich dětí v PT	36	63.16%
zpracovávají se výstupy také v oblastech:	4	7.02%

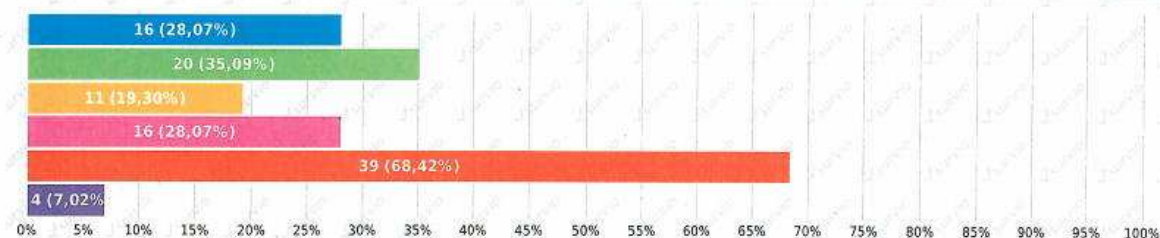

- výroční zpráva a porovnání výsledků žáků absolventů PT a ostatních v průběhu 1. ročníku ZŠ
- úspěšnost dětí v ZŠ
- sledujeme připravenost pro úspěšný nástup do běžné ZŠ
- celková koncepce včasné péče, oblastí je velká řada

S jakou většinovou reakcí veřejnosti se u přípravných tříd setkáváte (prosím o maximálně 2 odpovědi)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 57x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• jako třída pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí - hlavně Romy	16	28.07%
• jako třída pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami - problémové žáky	20	35.09%
• jako třída nahrazující mateřskou školu vzhledem k nedostatku míst - pro všechny děti s odkladem školní docházky	11	19.30%
• jako třída rozšiřující nabídku vzdělání na ZŠ - běžná třída jako nultý ročník	16	28.07%
• jako třída připravující děti kvalitněji na vstup do 1. třídy ZŠ - startovací třída	39	68.42%
• v našem okolí jsou PT vnímány jako:	4	7.02%

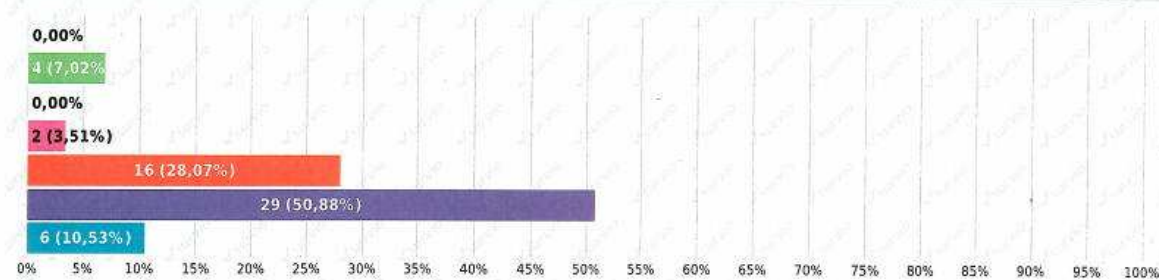

- připravující děti ke vstupu do ZŠ s omezením rizik ohrožených dětí (cizinci, děti sociálně slabé, děti s různými vadami)
- zdarma odkladový ročník
- Prospešne
- pomoc dětem s problémy, pro děti cizince, vícejazyčné rodiny, děti se zdravotními problémy, s odkladem školní docházky

jaký účel by měl ve školském zákoně pro přípravné třídy (PT) být do budoucna vymezen

Výběr z možností, zodpovězeno 57x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
PT by již napříště neměly být - není pro ně uplatnění	0	0.00%
nechat PT v zákoně ve stávající podobě - tedy pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí	4	7.02%
zavést PT jako nultý ročník v rámci MŠ - jako běžnou přechodovou třídu do ZŠ	0	0.00%
zavést PT jako nultý ročník v rámci MŠ - pro všechny děti s odkladem (na základě doporučení lékaře, PP, SPC, psychologa)	2	3.51%
zavést PT jako nultý ročník v rámci ZŠ - jako běžnou přípravnou třídu na školní docházku	16	28.07%
zavést PT jako nultý ročník v rámci ZŠ - pro všechny děti s odkladem (na základě doporučení lékaře, PP, SPC, psychologa)	29	50.88%
navrhl bych pro PT tento účel:	6	10.53%

- PT jako nultý ročník pro ohrožené děti (sociokulturně znevýhodněné - bez doporučení - to snad pozná zapisující škola, zdravotně a výchovně handicapované atp. - na základě doporučení)
- a pro děti se SVP
- je to úplně jedno. Jedná se umělý problém. Jedinou otázkou je spektrum žáků. Jestli nechat je soc. kult. znev., nebo přidat i děti s nějakou "poruchou".
- zařazovat žáky, kteří potřebují z různých důvodů individuální péči, s odkladem i bez.
- pokud bude poslední ročník MŠ povinný pro všechny děti, není nutné zřizovat přípravné třídy.
- pro děti rok před nástupem na PŠD s upřednostněním dětí s odkladem při škole poskytující základní vzdělávání (tedy i ZŠ praktické) a bez nutnosti doporučení školského poradenského zařízení

Nastavení dotazníku

	Otázek na stránku	Všechny
	Povolit odeslat vícekrát?	
	Povolit návrat k předchozím otázkám?	
	Zobrazovat čísla otázek?	
	Náhodné pořadí otázek?	
	Zobrazit ukazatel postupu?	
	Upozorňovat na odeslání dotazníku?	
	Ochrana heslem?	
	IP omezení?	

Příloha č. 3: vlastní šetření „Názor rodičů na přípravné třídy v ZŠ“

Názor rodičů na přípravnou třídu v ZŠ

www.survio.com

17.03.2014 08:23:12

Základní údaje

	Název výzkumu	Názor rodičů na přípravnou třídu v ZŠ
	Autor	Filip Kuchař
	Jazyk dotazníku	 Čeština
	Veřejná adresa dotazníku	http://www.survio.com/survey/d/P108J2J3X6M8I3G2Y
	První odpověď	27. 01. 2014
	Poslední odpověď	06. 03. 2014
	Doba trvání	39 dnů

Statistika respondentů

151

Počet
návštěv

131

Počet
dokončených

3

Počet
nedokončených

17

Pouze
zobrazení

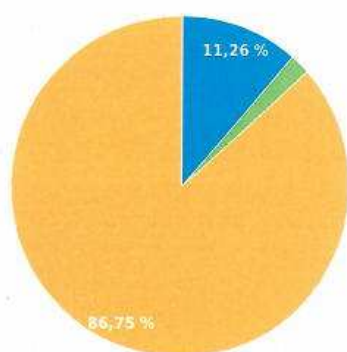
86,75%

Celková
úspěšnost

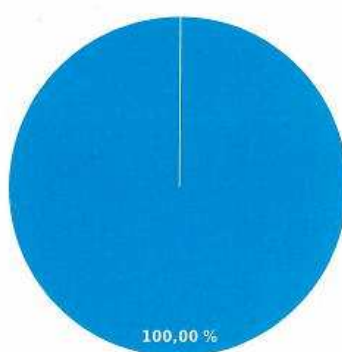
Historie návštěv (27. 01. 2014 – 06. 03. 2014)

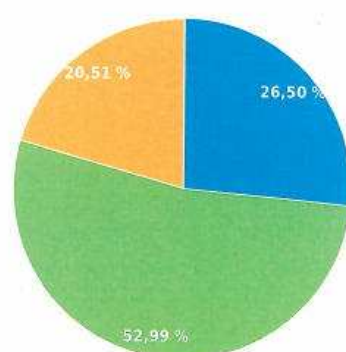
Celkem návštěv

Zdroje návštěv

Čas vyplňování dotazníku

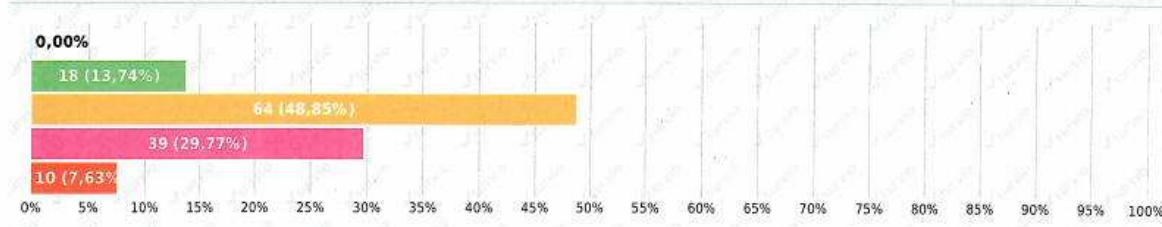

Výsledky

V jaké škole navštěvuje vaše dítě přípravnou třídu

Výběr z možností, zodpovězeno 131x, nezodpovězeno 0x

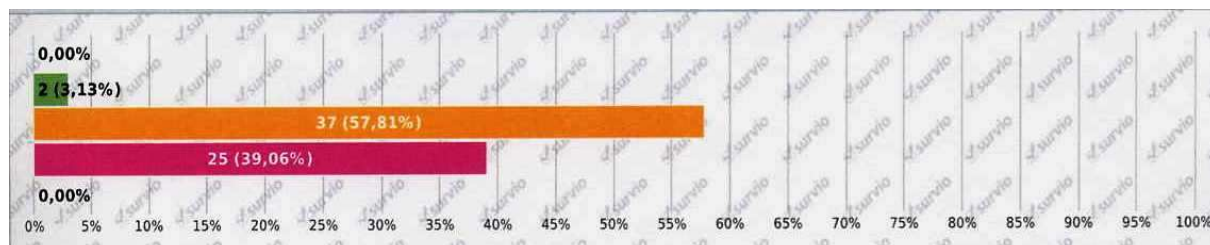
Odpověď	Odpovědi	Podíl
● je to malá základní škola, zajišťující vzdělání pouze pro 1. stupeň	0	0.00%
● je to úplná základní škola, která má v každém ročníku většinou jen po jedné třídě	18	13.74%
● je to úplná základní škola, která má v každém ročníku dvě a více tříd	64	48.85%
● je to základní škola, která provozuje i mateřskou školu	39	29.77%
● naše škola je velikostí jiná než nabízené možnosti a to:	10	7.63%

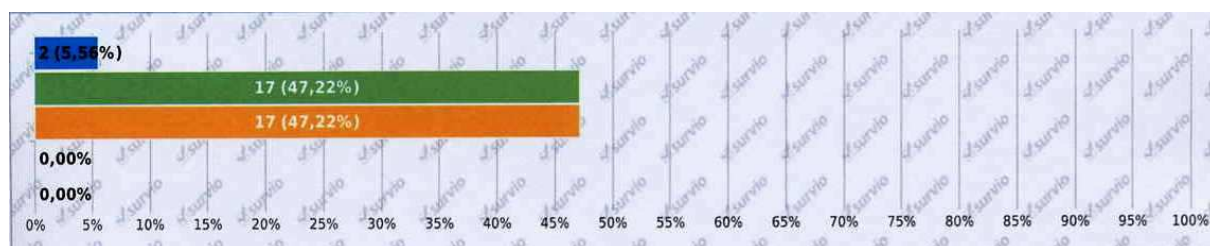
- (10x) zš praktická a speciální

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 1. otázce

- z Prahy

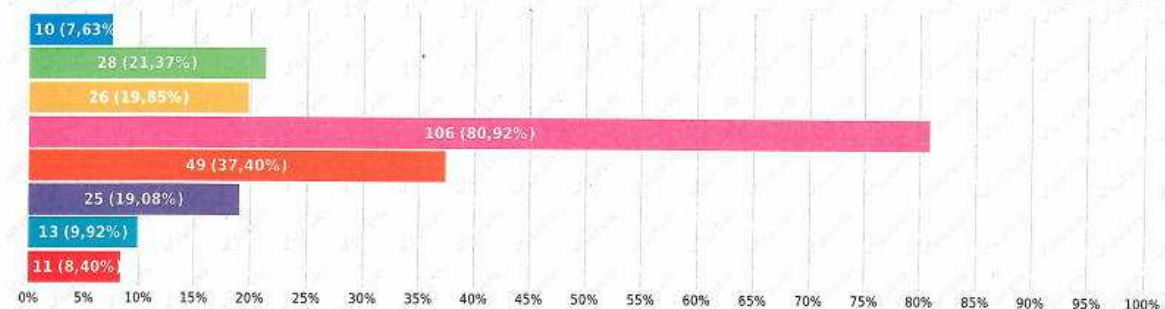
- z ostatních regionů České republiky

Co bylo důvodem vaší volby, zařadit dítě do přípravné třídy (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 131x, nezodpovězeno 0x

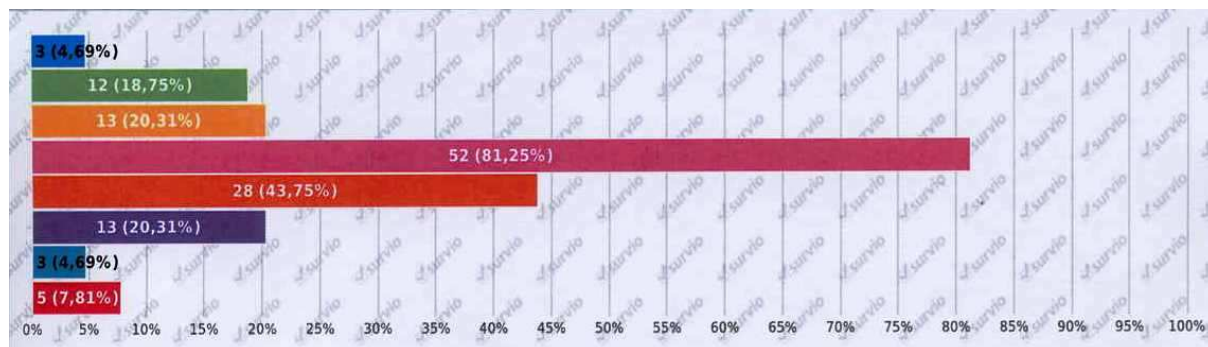
Odpověď	Odpovědi	Podíl
• ZŠ byla blíže našemu bydlišti než MŠ	10	7.63%
• ZŠ zároveň navštěvuje starší sourozenec	28	21.37%
• v této třídě je nižší počet dětí než ve třídách MŠ	26	19.85%
• snadnější adaptace dítěte do 1. třídy - dítě bude lépe na školní docházku připraveno	106	80.92%
• z důvodu odstranění handicapu (na základě doporučení lékaře, PP, SPC, psychologa)	49	37.40%
• naše dítě má odklad školní docházky, a nemá žádný vývojový handicap	25	19.08%
• naše dítě je ze sociokulturně znevýhodněného prostředí	13	9.92%
• další důvody naší volby:	11	8.40%

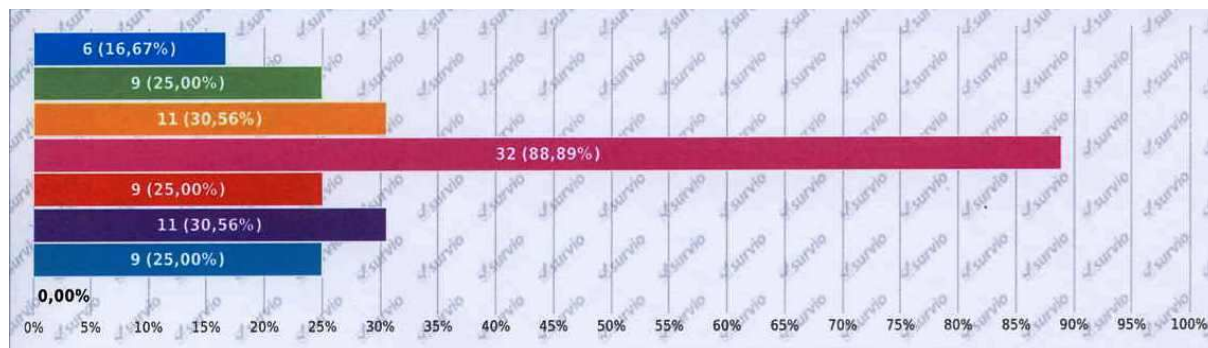
- Chtěli jsme pro dítě lepší přípravu v rámci odkladu než měl v MŠ
- vývojová disfázie
- nepřijetí do MŠ
- špatné vztahy z učitelkou v mš
- zdokonalení se v českém jazyce
- Obědy-Bezlepková dieta
- návrat ze zahraničí adaptace dítěte na české prostředí a jazyk
- nedostatečný program v MŠ
- potřebuje menší společnost
- nespokojenost s péčí nabízenou v mš
- cizinec

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 2. otázce

- z Prahy

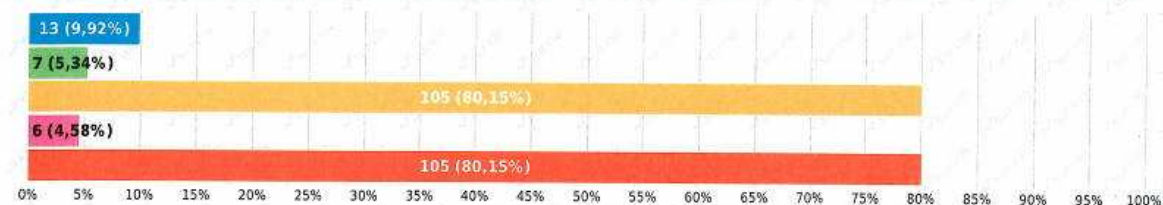
- z ostatních regionů České republiky

Jak vnímáte vybavení přípravné třídy (PT)

Výběr z možností, zodpovězeno 131x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
PT je vybavená jako jiné třídy na první stupni v základní škole	13	9.92%
PT je vybavená jako třída v mateřské škole	7	5.34%
PT je vybavená napůl jako třída ZŠ a napůl jako třída MŠ	105	80.15%
PT je vybavená úplně jinak, než známe ze základních a mateřských škol	6	4.58%
vybavení PT nám připomíná:	105	80.15%

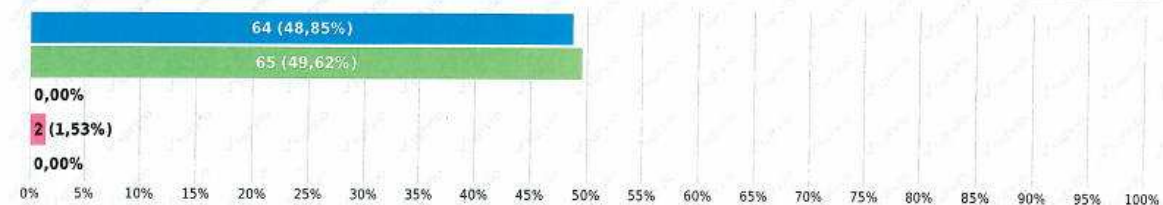

- (105x) PT je vybavená napůl jako třída ZŠ a napůl jako třída MŠ

Splňuje nebo splnila přípravná třída (PT) vaše očekávání

Výběr z možností, zodpovězeno 131x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
ANO, naplnila naše očekávání	64	48.85%
ANO, a dokonce předčila naše očekávání	65	49.62%
NE, tato třída naše očekávání zklamala	0	0.00%
NE, nevšimli jsme si rozdílu v činnosti mezi mateřskou školou a PT	2	1.53%
NE, ale u PT jsme ocenili jiný přínos, který jsme neočekávali:	0	0.00%

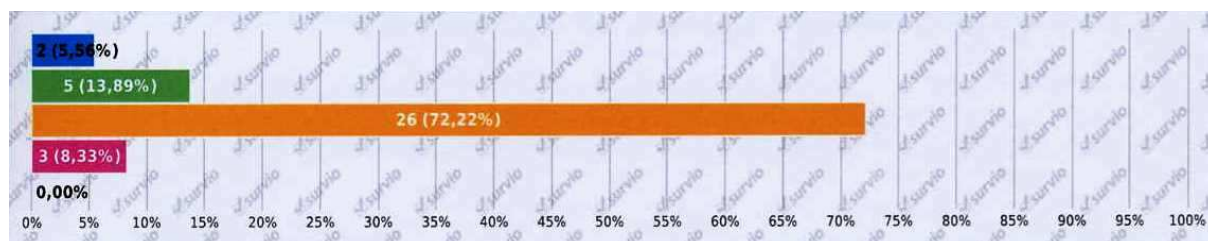

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 3. otázce

- z Prahy

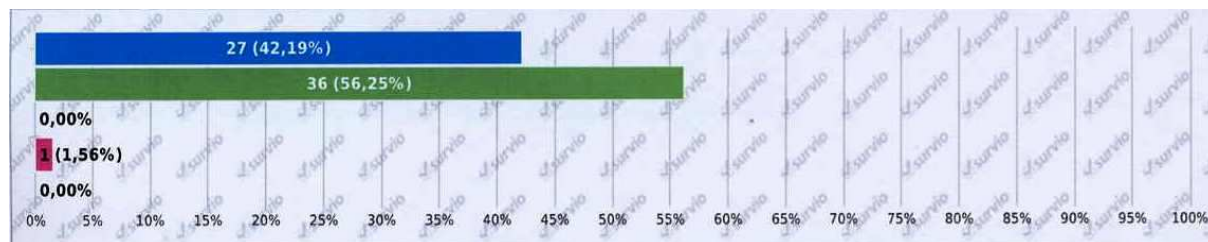

- z ostatních regionů České republiky

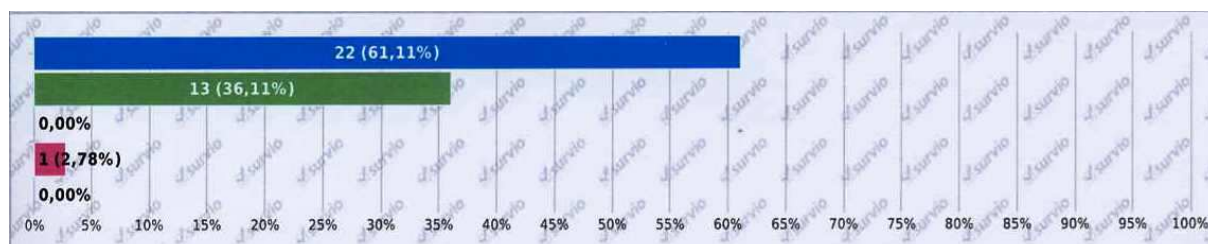

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 4. otázce

- z Prahy

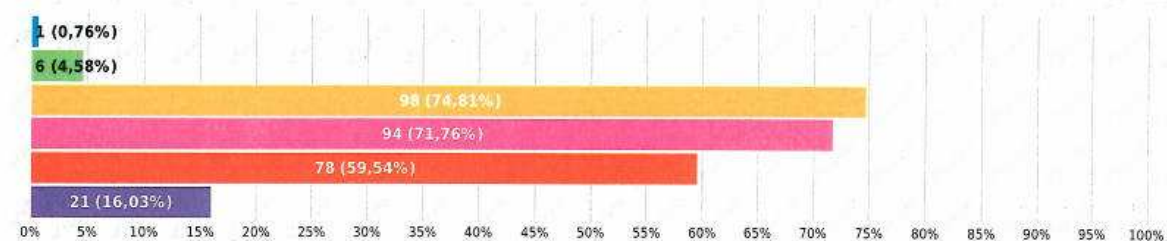
- z ostatních regionů České republiky

Sledovali jste výsledky vašeho dítěte v přípravné třídě (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 131x, nezodpovězeno 0x

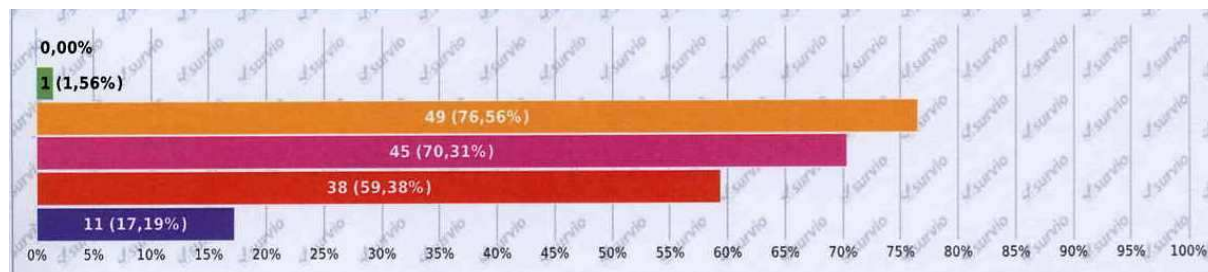
Odpověď	Odpovědi	Podíl
NE, výsledky vzdělávání našeho dítěte jsme nesledovali	1	0.76%
ANO, ale zlepšení jsme nevnímali	6	4.58%
ANO, dítě se zlepšilo v motorické oblasti	98	74.81%
ANO, dítě se zlepšilo v mluveném projevu	94	71.76%
ANO, dítě se zlepšilo v socializační oblasti	78	59.54%
ANO, největším přínosem pro naše dítě kromě výše uvedeného bylo:	21	16.03%

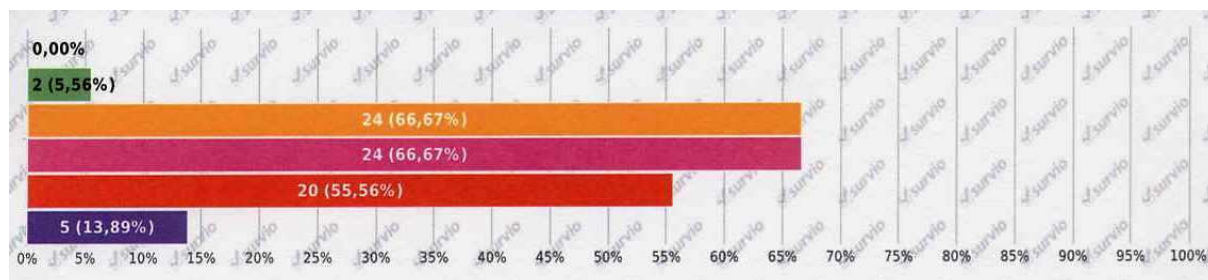
- samostatnost
- (2x) přestala se bát školy a těší se do 1třídy
- adaptace v kolektivu jiných dětí
- Větší samostatnost, dodržování zákl. pravidel
- (2x) příprava na školní režim
- zvýšené sebevědomí
- zklidnění, soustředění, zájem o učení
- seznámení s prostředím a organizací zš
- rozvíjení všeobecného rozhledu a matematických dovedností
- zlepšení zrakového a sluchového vnímání
- naučil se plnit povinnosti
- zapojení se do kolektivu starších dětí
- naučit se česky
- pozitivní přístup učitele
- přestal se bát školy a těší se do 1třídy
- všeobecný přehled, znalost barev
- (3x) výrazné zlepšení v udržení pozornosti a soustředění

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 5. otázce

- z Prahy

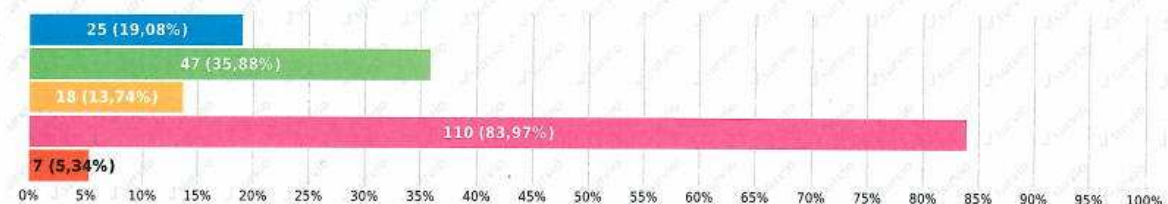
- z ostatních regionů České republiky

S jakými představami na poslání přípravných tříd se setkáváte ve vašem okolí (možné zvolit i více odpovědí)

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 131x, nezodpovězeno 0x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• že jsou pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí - hlavně pro Romy	25	19.08%
• že jsou pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami - problémové děti	47	35.88%
• že to jsou běžné třídy, kterými obce nahrazují nedostatek míst v mateřských školách	18	13.74%
• že to jsou startovací třídy, které mnohem kvalitněji připraví děti na vstup do 1. třídy ZŠ	110	83.97%
• setkávám se s názorem, že tyto třídy jsou určeny pro:	7	5.34%

- (2x) odkladové děti
- lidé moc o PT nevědí
- pro děti cizinců
- v mém okolí přípravné třídy nikdo neznal
- moc se o nich neví, je jich málo
- děti s odkladem

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 6. otázce

- z Prahy

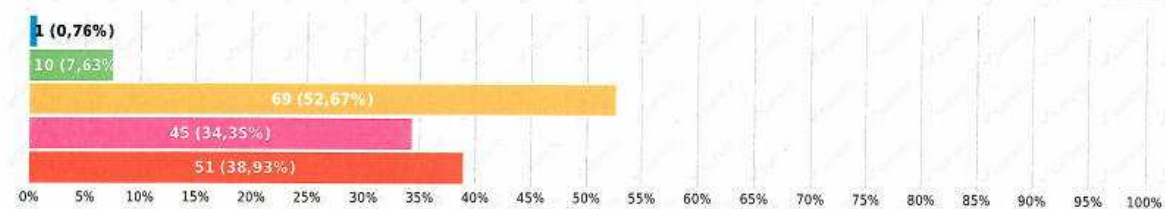
- z ostatních regionů České republiky

Po seznámení s přípravnou třídou, jakou roli by podle vás měla do budoucna v našem školství plnit

Výběr z možností, zodpovězeno 131x, nezodpovězeno 0x

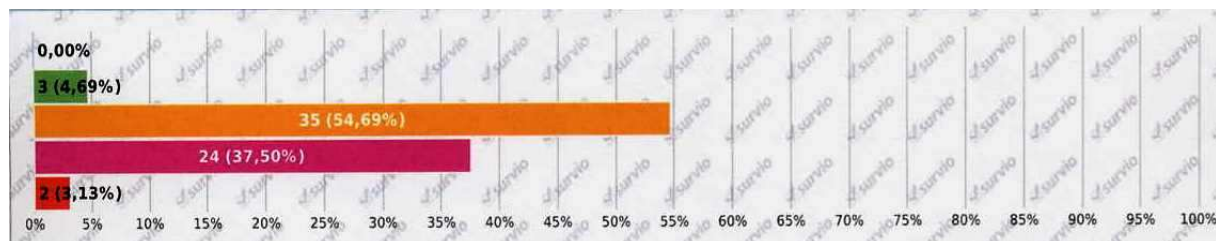
Odpověď	Odpovědi	Podíl
● žádnou, nevidím v ní jakýkoliv přínos	1	0.76%
● stávající, tedy třídu pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí	10	7.63%
● jako přechodová třída mezi MŠ a ZŠ pro všechny děti s odkladem	69	52.67%
● jako speciální přechodovou třídu mezi MŠ a ZŠ pro děti	45	34.35%
● myslím, že by jejím posláním mělo být:	51	38.93%

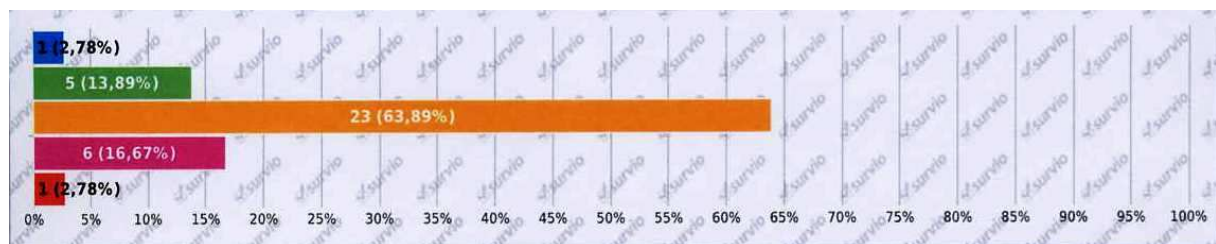
- ano
- (45x) jako speciální přechodovou třídu mezi MŠ a ZŠ pro děti
- příprava na režim v zš
- pro děti s odkladem na základě doporučení odborníků
- přechodová třída pro děti, jimž by odklad v MŠ nestačil na přípravu
- pro děti se specifickými poruchami a děti s odkladem
- startovací třída pro 1 třídy

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 4. otázce

- z Prahy

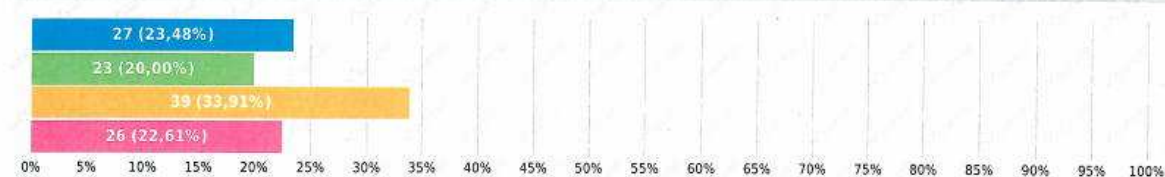
- z ostatních regionů České republiky

Nepovinná doplňující otázka k profilu zákonného zástupce

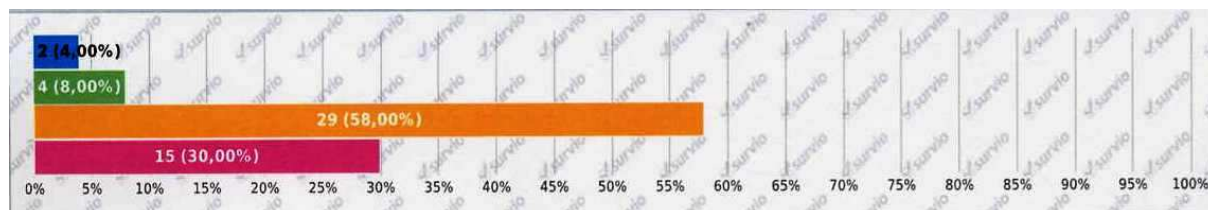
Výběr z možností, zodpovězeno 115x, nezodpovězeno 16x

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• mám základní vzdělání	27	23.48%
• mám středoškolské vzdělání bez maturity	23	20.00%
• mám středoškolské vzdělání s maturitou	39	33.91%
• mám vysokoškolské vzdělání	26	22.61%

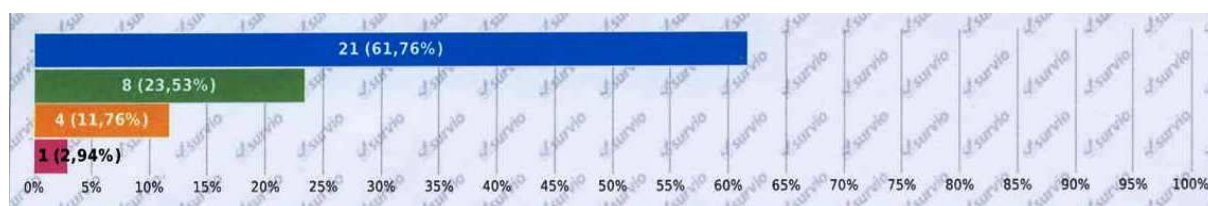

Orientační rozlišení odpovědí dotazovaných rodičů k 8. otázce

- z Prahy

- z ostatních regionů České republiky

Nastavení dotazníku

	Otázek na stránku	Všechny
	Povolit odeslat vícekrát?	✓
	Povolit návrat k předchozím otázkám?	✓
	Zobrazovat čísla otázek?	
	Náhodné pořadí otázek?	
	Zobrazit ukazatel postupu?	✓
	Upozorňovat na odeslání dotazníku?	✓
	Ochrana heslem?	
	IP omezení?	

Příloha č. 4: Statistická data k přípravným třídám za období 2008 - 2013

Rok:

B2.1 Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním – školy, třídy, děti, z toho azylanti – podle území

Území		Školy, třídy, děti v přípravných třídách														
		celkem						v tom								
		školy	třídy	děti			školy	třídy	ZŠ pro děti bez SVP			školy	třídy	ZŠ pro děti se SVP		
				celkem	azylanti	z toho dívky			celkem	azylanti	z toho dívky			celkem	azylanti	z toho dívky
Česká republika	CZ0	146	166	2028	2	825	106	121	1507	2	617	40	45	521	0	208
Praha	CZ01	16	16	199	0	67	10	10	141	0	49	6	6	58	0	18
Hlavní město Praha	CZ010	16	16	199	0	67	10	10	141	0	49	6	6	58	0	18
Střední Čechy	CZ02	4	4	48	0	21	2	2	18	0	8	2	2	30	0	13
Středočeský kraj	CZ020	4	4	48	0	21	2	2	18	0	8	2	2	30	0	13
Jihozápad	CZ03	3	3	34	0	16	2	2	27	0	11	1	1	7	0	5
Jihočeský kraj	CZ031	1	1	7	0	5	0	0	0	0	0	1	1	7	0	5
Plzeňský kraj	CZ032	2	2	27	0	11	2	2	27	0	11	0	0	0	0	0
Severozápad	CZ04	70	82	1055	2	421	57	66	849	2	345	13	16	206	0	76
Karlovarský kraj	CZ041	13	19	243	0	83	8	12	153	0	59	5	7	90	0	24
Ústecký kraj	CZ042	57	63	812	2	338	49	54	696	2	286	8	9	116	0	52
Severovýchod	CZ05	14	16	177	0	72	9	10	113	0	45	5	6	64	0	27
Liberecký kraj	CZ051	5	7	74	0	23	3	4	48	0	15	2	3	26	0	8
Královéhradecký kraj	CZ052	6	6	67	0	32	4	4	41	0	20	2	2	26	0	12
Pardubický kraj	CZ053	3	3	36	0	17	2	2	24	0	10	1	1	12	0	7
Jihovýchod	CZ06	9	9	132	0	61	6	6	80	0	36	3	3	52	0	25
Vysočina	CZ063	3	3	38	0	14	2	2	24	0	8	1	1	14	0	6
Jihomoravský kraj	CZ064	6	6	94	0	47	4	4	56	0	28	2	2	38	0	19
Střední Morava	CZ07	8	9	91	0	33	3	3	38	0	15	5	6	53	0	18
Olomoucký kraj	CZ071	7	7	72	0	22	3	3	38	0	15	4	4	34	0	7
Zlínský kraj	CZ072	1	2	19	0	11	0	0	0	0	0	1	2	19	0	11
Moravskoslezsko	CZ08	22	27	292	0	134	17	22	241	0	108	5	5	51	0	26
Moravskoslezský kraj	CZ080	22	27	292	0	134	17	22	241	0	108	5	5	51	0	26

V případě problémů s programem kontaktujte statistika@msmt.cz.

Rok: 2009/2010

B2.1.1 Přípravné třídy základní školy – školy, třídy, děti/dívky – podle území

Území		Školy, třídy, děti v přípravných třídách			
		celkem			
		školy	třídy	dětí	
				celkem	z toho dívky
Česká republika	CZ0	172	199	2410	1033
Praha	CZ01	20	21	237	89
Hlavní město Praha	CZ010	20	21	237	89
Střední Čechy	CZ02	7	7	78	31
Středočeský kraj	CZ020	7	7	78	31
Jihozápad	CZ03	4	5	53	25
Jihočeský kraj	CZ031	2	2	20	11
Plzeňský kraj	CZ032	2	3	33	14
Severozápad	CZ04	78	96	1182	498
Karlovarský kraj	CZ041	17	25	339	138
Ústecký kraj	CZ042	61	71	843	360
Severovýchod	CZ05	19	21	258	115
Liberecký kraj	CZ051	5	7	84	36
Královéhradecký kraj	CZ052	7	7	85	41
Pardubický kraj	CZ053	7	7	89	38
Jihovýchod	CZ06	11	12	168	70
Vysočina	CZ063	3	3	38	17
Jihomoravský kraj	CZ064	8	9	130	53
Střední Morava	CZ07	9	9	103	45
Olomoucký kraj	CZ071	8	8	90	36
Zlínský kraj	CZ072	1	1	13	9
Moravskoslezsko	CZ08	24	28	331	160
Moravskoslezský kraj	CZ080	24	28	331	160

V případě problémů s programem kontaktujte statistika@msmt.cz.

Rok: 2010/2011

B2.1.1 Přípravné třídy ZŠ – školy, třídy, děti/dívky – podle území

Území		Školy, třídy, děti/dívky v přípravných třídách			
		celkem			
		školy	třídy	dětí	
				celkem	z toho dívky
Česká republika	CZ0	192	235	2922	1279
Praha	CZ01	28	33	377	156
Hlavní město Praha	CZ010	28	33	377	156
Střední Čechy	CZ02	7	7	88	37
Středočeský kraj	CZ020	7	7	88	37
Jihozápad	CZ03	4	6	68	32
Jihočeský kraj	CZ031	2	3	34	18
Plzeňský kraj	CZ032	2	3	34	14
Severozápad	CZ04	93	118	1491	626
Karlovarský kraj	CZ041	19	31	393	178
Ústecký kraj	CZ042	74	87	1098	448
Severovýchod	CZ05	18	21	252	124
Liberecký kraj	CZ051	4	6	73	36
Královéhradecký kraj	CZ052	7	7	81	40
Pardubický kraj	CZ053	7	8	98	48
Jihovýchod	CZ06	12	15	214	93
Vysočina	CZ063	4	4	49	17
Jihomoravský kraj	CZ064	8	11	165	76
Střední Morava	CZ07	8	8	94	44
Olomoucký kraj	CZ071	7	7	80	36
Zlínský kraj	CZ072	1	1	14	8
Moravskoslezsko	CZ08	22	27	338	167
Moravskoslezský kraj	CZ080	22	27	338	167

V případě problémů s programem kontaktujte statistika@msmt.cz.

Rok: 2011/2012

B2.1.1 Přípravné třídy ZŠ – školy, třídy, děti/dívky – podle území

Území		Školy, třídy, děti/dívky v přípravných třídách			
		celkem			
		školy	třídy	dětí	
				celkem	z toho dívky
Česká republika	CZ0	198	242	3055	1268
Praha	CZ01	36	43	546	188
Hlavní město Praha	CZ010	36	43	546	188
Střední Čechy	CZ02	10	10	119	52
Středočeský kraj	CZ020	10	10	119	52
Jihozápad	CZ03	6	10	102	40
Jihočeský kraj	CZ031	2	3	25	11
Plzeňský kraj	CZ032	4	7	77	29
Severozápad	CZ04	88	109	1360	557
Karlovarský kraj	CZ041	16	24	281	116
Ústecký kraj	CZ042	72	85	1079	441
Severovýchod	CZ05	18	20	241	102
Liberecký kraj	CZ051	5	7	80	32
Královéhradecký kraj	CZ052	6	6	80	35
Pardubický kraj	CZ053	7	7	81	35
Jihovýchod	CZ06	14	20	280	128
Vysočina	CZ063	4	4	51	21
Jihomoravský kraj	CZ064	10	16	229	107
Střední Morava	CZ07	6	6	72	33
Olomoucký kraj	CZ071	5	5	57	28
Zlínský kraj	CZ072	1	1	15	5
Moravskoslezsko	CZ08	20	24	335	168
Moravskoslezský kraj	CZ080	20	24	335	168

V případě problémů s programem kontaktujte statistika@msmt.cz.

Rok: 2012/2013

B2.1.1 Přípravné třídy ZŠ – školy, třídy, děti/dívky – podle území

Území		Školy, třídy, děti/dívky v přípravných třídách			
		celkem			
		školy	třídy	dětí	
				celkem	z toho dívky
Česká republika	CZ0	238	282	3480	1411
Praha	CZ01	49	59	763	243
Hlavní město Praha	CZ010	49	59	763	243
Střední Čechy	CZ02	14	14	168	61
Středočeský kraj	CZ020	14	14	168	61
Jihozápad	CZ03	13	16	175	63
Jihočeský kraj	CZ031	3	3	37	20
Plzeňský kraj	CZ032	10	13	138	43
Severozápad	CZ04	90	105	1302	550
Karlovarský kraj	CZ041	18	24	315	135
Ústecký kraj	CZ042	72	81	987	415
Severovýchod	CZ05	23	26	292	134
Liberecký kraj	CZ051	5	7	77	31
Královéhradecký kraj	CZ052	10	10	120	60
Pardubický kraj	CZ053	8	9	95	43
Jihovýchod	CZ06	17	25	320	129
Kraj Vysočina	CZ063	7	9	127	53
Jihomoravský kraj	CZ064	10	16	193	76
Střední Morava	CZ07	7	7	79	35
Olomoucký kraj	CZ071	6	6	65	31
Zlínský kraj	CZ072	1	1	14	4
Moravskoslezsko	CZ08	25	30	381	196
Moravskoslezský kraj	CZ080	25	30	381	196

V případě problémů s programem kontaktujte statistika@msmt.cz.